

**แนวทางพัฒนาการระงับข้อพิพาททางแพ่ง
ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร**

นางสาวปิยธิดา ปลอดทอง

**รายงานวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การพัฒนานักบริหารระดับสูงสำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 14
สถาบันพระปกเกล้า**

พ.ศ. 2565

ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

**แนวทางพัฒนาการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร**

โดย

นางสาวปิยธิดา ปลอดทอง

รหัสประจำตัว 65-14-31

สถาบันพระปกเกล้า

รายงานวิชาการส่วนบุคคล เรื่อง แนวทางพัฒนาการระงับข้อพิพาททางแพ่ง
ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

อาจารย์ที่ปรึกษา :

.....
(นายวิวัฒน์ ชัยภาคภูมิ)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม :

.....
(อาจารย์กัญเกียรติ ภูมิรัตน์)

อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูง
สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 14

.....
(นายวิวัฒน์ ชัยภาคภูมิ)
เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

บทคัดย่อ

- ผู้จัดทำ : นางสาวปิยธิดา ปลอดภัย
 นักศึกษาศาสน์พระปกเกล้า หลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูง
 สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 14
- ชื่อหัวข้อเอกสาร : แนวทางพัฒนาการระงับข้อพิพาททางแพ่ง
 ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์วิทวัส ชัยภาคภูมิ
- อาจารย์ที่ปรึกษา (ร่วม) : อาจารย์กัญเกียรติ ภูมิรัตน์

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งเน้นที่จะเสนอแนวทางในการพัฒนางานและเพิ่มประสิทธิภาพในงานด้านการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยทำการศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งและให้มีการจัดการกำหนดรูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่งในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเป็นกระบวนการทั้งระบบ ให้มีความชัดเจน ทั้งในรูปแบบการระงับข้อพิพาทในกรณีปกติ ซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ (Compulsory Dispute Resolution) ก็คือ การฟ้องร้องคดีต่อศาล และการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) โดยเป็นการเสนอแนะกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่งให้สามารถยุติลงได้ซึ่งมีหลายวิธี เช่น วิธีการเจรจาต่อรอง ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หรือการตกลงประนีประนอมยอมความข้อพิพาททางแพ่งในชั้นศาล เป็นต้น ซึ่งเป็นแนวทางที่เกิดผลสัมฤทธิ์และเป็นผลดีต่อคู่ความทั้งสองฝ่าย ดังนั้น หากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรสามารถกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาทในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับคดีแพ่ง หรือนำระบบกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในลักษณะที่เป็นกระบวนการยุติธรรมในเชิงสมานฉันท์ หาข้อยุติโดยระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทร่วมกันได้ย่อมเกิดประโยชน์ต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นอกจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจะบรรลุเป้าหมายในแง่ของการได้รับชำระหนี้แล้ว และยังสามารถระงับข้อพิพาทโดยการหาข้อยุติร่วมกัน เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวมีจุดเด่นในแง่ประสิทธิภาพและเป็นการส่งเสริมให้คู่กรณีบรรลุผลประโยชน์โดยมีข้อยุติร่วมกันแทนการสู้คดีเพื่อหาผู้แพ้หรือผู้ชนะคดี

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงได้จัดทำเป็นคู่มือกำหนดแนวทางระดับข้อพิพาททางแพ่ง เพื่อรวบรวมและเสนอแนะรูปแบบ หลักกฎหมาย และหลักวิชาการที่เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่งและเพื่อเป็นคู่มือในการวิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่เหมาะสมกับของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในแต่ละกรณีรวมทั้งเพื่อให้ทราบขั้นตอนการปฏิบัติงานในการระงับข้อพิพาททางแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

รายงานเรื่อง “แนวทางพัฒนาการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร” ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยการให้คำปรึกษา แนะนำ และแก้ไขปรับปรุงผลงานด้วยความเมตตาจากท่านอาจารย์วิฑูรย์ ชัยภาคภูมิ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา รวมถึงการสนับสนุนจากครอบครัว ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณสถาบันพระปกเกล้าและเจ้าหน้าที่ในการจัดหลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูงสำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 14 โดยให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกอย่างดีตลอดหลักสูตร

นางสาวปิยธิดา ปลอดทอง
นักศึกษาหลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูง
สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 14
สถาบันพระปกเกล้า
พฤษภาคม 2566

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
3. ประเด็นการศึกษา	4
4. ขอบเขตการศึกษา	4
5. วิธีดำเนินการศึกษา	5
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี หลักวิชาการ และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	6
1. แนวคิดเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางเลือก	6
2. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท	8
2.1 แนวคิดของระบบการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท	8
2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท	9
3. หลักกฎหมาย หลักวิชาการและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความ	10
3.1 หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความ	10
3.2 หลักการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล	13
3.3 แนวทางปฏิบัติของส่วนราชการเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง	17
4. แนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีแพ่ง	18
4.1 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง	18
4.2 หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับระบบวิธีพิจารณาความแพ่ง	19

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3 โครงสร้างและขั้นตอนของการดำเนินคดีแพ่งตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง	23
5. กฎหมาย กฎ ระเบียบ หนังสือเวียนที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง	24
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	25
1. ขอบเขตการศึกษา	25
2. วิธีการศึกษาและวิธีการเก็บข้อมูล	25
บทที่ 4 ผลการศึกษา	29
1. ผลการศึกษา	29
2. บทวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการทางกฎหมาย เพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่ง	45
3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค	46
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	48
1. สรุปผลการศึกษา	48
2. อภิปรายผลการศึกษา	50
3. ข้อเสนอแนะ	52
บรรณานุกรม	54
ภาคผนวก	57
ประวัติผู้ศึกษา	102

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มีภารกิจตามอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานทางกฎหมายทั้งด้านนิติบัญญัติ และด้านนิติการ ตามประกาศคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา เรื่อง การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2545 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม 2545 ข้อ 15 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักกฎหมาย ซึ่งภารกิจและหน้าที่ที่สำคัญของนิติกรสำนักกฎหมายประการหนึ่งก็คือ ดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีความ ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครองของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนประสานงานกับพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีความทั้งปวง

ปัจจุบันคดีความที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักกฎหมายส่วนใหญ่มีลักษณะข้อพิพาททางแพ่ง ซึ่งมีทั้งข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย ข้อพิพาทที่เกิดจากนิติกรรม สัญญา และข้อพิพาทที่เกิดจากนิติเหตุ ลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น การเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าวจากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นต้น ส่วนลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากผลของสัญญา เช่น การเรียกให้ชดใช้กรณีผิดสัญญา รับทุนการศึกษา การเรียกคืนหรือชดใช้ราคาเครื่องคอมพิวเตอร์ จากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการทำสัญญายืมเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในระหว่างการดำรงตำแหน่ง เป็นต้น และลักษณะข้อพิพาทที่เกิดจากนิติเหตุ เช่น การเรียกให้ชดใช้ค่าเสียหายในมูลละเมิดของเจ้าหน้าที่ การเรียกให้รับผิดชอบฐานลาภมิควรได้ในกรณีเรียกคืนเงินที่ได้รับเกินสิทธิจากอดีตข้าราชการที่กระทำความผิดทางวินัย และสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้มีคำสั่งลงโทษไล่ออก เป็นต้น ดังนั้น การดำเนินการทางกฎหมายในการเรียกให้ชดใช้เงิน หรือ คืนทรัพย์สินต่างๆ จึงเป็นภารกิจตามอำนาจหน้าที่สำคัญที่สำนักกฎหมายต้องดำเนินการเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

จากการตรวจสอบสถิติคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักกฎหมายในปัจจุบัน พบว่ามีคดีแพ่ง จำนวน ๒๐ คดี มีคู่ความถึง ๕๕ ราย ซึ่งส่วนใหญ่คดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล

และอยู่ในขั้นตอนของการบังคับคดี การที่จำนวนคดีแพ่งและจำนวนคู่ความที่เกี่ยวข้องมีจำนวนมาก เช่นนี้ ย่อมสะท้อนให้เห็นลักษณะข้อพิพาทที่ไม่อาจหาทางยุติได้ จนต้องนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาล แต่กระบวนการพิจารณาทางศาลก็ยังพบว่าประสบปัญหาความล่าช้า เช่น บางคดีตั้งแต่เริ่มฟ้องคดีในศาลชั้นต้น ต่อสู้คดีจนถึงศาลฎีกาต้องใช้เวลาหลายปี หรือในกรณีต้องมีการบังคับคดีจะต้องมีระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละขั้นตอนของการบังคับคดีเพิ่มขึ้นไปอีก อีกทั้งผลของการบังคับคดีอาจไม่เป็นไปตามเป้าหมาย อันเนื่องมาจากลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจไม่มีทรัพย์สินเพียงพอต่อการชำระหนี้ ทำให้คู่ความฝ่ายที่ฟ้องเพื่อบังคับชำระหนี้จะต้องเสียค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ไม่คุ้มค่า เนื่องจากต้องมีการค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดี

จากประสบการณ์ในการทำงานในฐานะนิติกรที่เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีแพ่งพบว่าในบางคดีนั้น การเลือกใช้วิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก เช่นการประนีประนอมยอมความและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาล นั้นเกิดผลสัมฤทธิ์มากกว่าต่อคู่ความทั้งสองฝ่าย ตัวอย่างได้แก่ คดีที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประสานงานคดีเกี่ยวกับการเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอันเนื่องมาจากการดำรงตำแหน่ง ซึ่งคดีนั้นได้ยุติในชั้นการพิจารณาของศาลชั้นต้นด้วยการประนีประนอมยอมความ โดยผลคดีนั้นสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนตามฟ้องด้วยการขอผ่อนชำระหนี้ ทั้งนี้เป็นไปตามแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง โดยมีการขออนุมัติจากกรมบัญชีกลางให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรสามารถประนีประนอมยอมความในชั้นศาลกับจำเลยซึ่งเป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในคดีนั้นได้ ซึ่งก่อนหน้านี้ยังไม่เคยปรากฏว่ามีการดำเนินคดีของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่มีทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นศาลมาก่อน ดังนั้น จึงไม่มีแนวปฏิบัติ หรือแนวการดำเนินคดีแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นศาลมาก่อน ดังนั้น คดีตัวอย่างข้างต้น จึงจัดว่ามีแนวทางที่ดำเนินคดีแล้วเกิดผลสัมฤทธิ์ จึงเล็งเห็นว่าแนวทางดังกล่าวมีประโยชน์และสามารถนำมาพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่งด้วยการหาข้อยุติด้วยการระงับข้อพิพาทต่าง ๆ ในคดีแพ่งซึ่งเกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต่อไปในอนาคตได้

ในการศึกษานี้จึงจะมุ่งเน้นที่จะเสนอแนวทางในการพัฒนางานและเพิ่มประสิทธิภาพในงานด้านการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยทำการศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งและให้มีการจัดการกำหนดรูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่งในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเป็นกระบวนการทั้งระบบ ให้มีความชัดเจน ทั้งในรูปแบบการระงับข้อพิพาทในกรณีปกติ ซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ (Compulsory Dispute Resolution) ก็คือการฟ้องร้องคดีต่อศาล และการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) โดยเป็นการเสนอแนะกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่งให้สามารถยุติลงได้

ซึ่งมีหลายวิธี เช่น วิธีการเจรจาต่อรอง โกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หรือการตกลงประนีประนอมยอมความข้อพิพาททางแพ่งในชั้นศาล เป็นต้น ซึ่งเป็นแนวทางที่เกิดผลสัมฤทธิ์และเป็นผลดีต่อคู่ความทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้ จะได้มีการรวบรวมข้อมูล ตลอดจนวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวปฏิบัติงานเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในรูปแบบต่าง ๆ ประมวลหลักเกณฑ์ กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากนิติกรผู้ปฏิบัติงานนอกจากจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังจะต้องมีความเข้าใจ ในวิธีปฏิบัติที่เกิดจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจริงด้วย ดังนั้น หากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรสามารถกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาทในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับคดีแพ่ง หรือนำระบบกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในลักษณะที่เป็นกระบวนการยุติธรรมในเชิงสมานฉันท์ หาข้อยุติโดยระงับข้อพิพาท ด้วยการไกล่เกลี่ย ประนอมข้อพิพาทร่วมกันได้ย่อมเกิดประโยชน์ต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นอกจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจะบรรลุเป้าหมายในแง่ของการได้รับชำระหนี้แล้ว และยังสามารถระงับข้อพิพาทโดยการหาข้อยุติร่วมกัน เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวมีจุดเด่นในแง่ประสิทธิภาพและเป็นการส่งเสริมให้คู่กรณีบรรลุผลประโยชน์โดยมีข้อยุติร่วมกันแทนการสู้คดีเพื่อหาผู้แพ้หรือผู้ชนะคดี

จากการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางเลือก อย่างกรณีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หรือการประนีประนอมยอมความในศาล เป็นเรื่องที่ยังไม่มีแนวทางดำเนินงานของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งขึ้น เพื่อใช้เป็นเอกสารอ้างอิงในการทำงานต่อไป โดยการศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการระงับข้อพิพาททางแพ่ง รวบรวมและจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานในการดำเนินคดีเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบและแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์กรณีศึกษาที่เกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งที่สำนักกฎหมายรับผิดชอบดำเนินการ เพื่อพิจารณาศึกษาโครงสร้างของกระบวนการงานและปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้เกิดการระงับข้อพิพาททางแพ่งได้ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้นและศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่ง รวมทั้งแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่ง ตลอดจนเสนอแนะแนวทางและมาตรการในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติด้านการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง อันจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งเกิดความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเสนอแนะแนวทางในการระงับข้อพิพาททางแพ่งเพื่อให้เกิดข้อยุติไปโดยเร็ว และสามารถอ้างอิงหรือกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อให้ทราบรูปแบบ หลักกฎหมาย และหลักวิชาการที่เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่งในรูปแบบต่างๆ
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางและพัฒนารูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยใช้วิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution)
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์และจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่การระงับข้อพิพาททางแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องในรูปแบบต่างๆ
4. เพื่อจัดทำคู่มือแนวทางในการพัฒนาการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

1.3 ประเด็นการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยใช้การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) และทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อดีและประโยชน์ของการเลือกใช้แนวทางการระงับข้อพิพาทดังกล่าว โดยศึกษาโครงสร้างกระบวนการในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง เริ่มตั้งแต่ผู้ปฏิบัติงานได้รับมอบหมายให้ดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง เพื่อศึกษาลำดับขั้นตอนการทำงาน ตลอดจนการกำหนดแนวทางเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่ง และศึกษาวิเคราะห์ จัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบและแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่สำนักกฎหมายรับผิดชอบ วิเคราะห์กรณีศึกษา และศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อการระงับข้อพิพาททางแพ่ง รวมทั้งแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ในการจัดทำแนวทางพัฒนาการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรนี้ มุ่งเน้นการศึกษาแนวทางระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นองค์รวม รวมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยใช้วิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) โดยการศึกษาจะเริ่มต้นตั้งแต่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเรียกร้องทางแพ่ง โดยจะได้ประมวลหลักเกณฑ์ ขั้นตอนและแนวปฏิบัติต่าง ๆ และศึกษาวิเคราะห์ลักษณะข้อพิพาททางแพ่งเพื่อนำวิธีการระงับข้อพิพาททางแพ่งวิธีการต่าง ๆ มาปรับใช้โดยมองในภาพรวมทั้งกระบวนการ ตั้งแต่ขั้นตอนของการเจรจา โกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท และการฟ้องคดีต่อศาล ภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบ และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ให้ส่วนราชการดำเนินการยุติข้อพิพาทโดยอาศัยกระบวนการระงับข้อพิพาท

ทางแพ่งต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและสามารถระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นโดยเร็ว โดยมีข้อเสนอแนะทางการศึกษาดังนี้

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาโดยวิธีวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากกฎหมาย กฎ ระเบียบและแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนค้นคว้าจากหนังสือ ตำราวิชาการ บทความวิชาการ คำพิพากษา ที่เกี่ยวข้องต่างๆ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์สารสนเทศ (Internet) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษาค้นคว้านี้ รวมทั้งศึกษาจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์จากนิติกรของสำนักกฎหมายที่เคยปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง และศึกษาจากประสบการณ์ของผู้ขอรับการประเมินที่เคยปฏิบัติงานในฐานะผู้ประสานงานคดีแพ่ง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบรูปแบบ หลักกฎหมาย และหลักวิชาการที่เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง
2. ทำให้ทราบแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
3. ทำให้ทราบขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่การระงับข้อพิพาททางแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง
4. ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคของการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ
5. ทำให้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ และมีแนวทางพัฒนาการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรโดยใช้วิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution)

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎี

ในการศึกษาแนวทางพัฒนาการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์ รวบรวมและจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบและแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และจัดทำแนวทางพัฒนาการระงับข้อพิพาททางแพ่ง ตลอดจนมาตรการในการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง ซึ่งเป็นหนึ่งในอำนาจหน้าที่ของสำนักกฎหมาย ในการนี้ นิติกรของสำนักกฎหมายมีหน้าที่ดำเนินการทางกฎหมาย โดยเป็นผู้รับผิดชอบในการประสานงานคดีและดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับคดีแพ่งให้สำเร็จลุล่วงไป ในบทนี้จะได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักวิชาการ และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางเลือก

ด้วยสถานการณ์การดำเนินคดีที่มีข้อพิพาทของไทยที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น จึงมีแนวคิดในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางเลือก (Alternative Dispute Resolution) เพื่อเป็นกลไกที่สำคัญต่อการลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาล ในทางปฏิบัติจึงมีความพยายามในการระงับข้อพิพาท (Dispute Resolution) หรือการจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย โดยเริ่มจากกระบวนการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ขั้นตอนต่อมาจะเป็นการใช้วิธีพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ ลำดับต่อมาก็จะเป็นการเจรจาต่อรอง (Negotiation) หากการเจรจาต่อรองไม่สัมฤทธิ์ผลหรือมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้ยาก คู่กรณีอาจต้องอาศัยความช่วยเหลือจากคนกลางที่ไม่มีส่วนได้เสียในความขัดแย้งนั้นให้ช่วยเจรจาไกล่เกลี่ย (Conciliation or Mediation) จนถึงการเอื้อเพื่อรวมยอมโดยอาศัยหลักการตัดสินในเชิงการบริหาร (Good Office) และการอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) (อัศวศักย์ จิตธรรมมา, 2551, น. 22 - 23) อย่างไรก็ตาม วิธีการระงับข้อพิพาทที่เป็นที่ต้องการของทุกฝ่ายมากที่สุด จะประกอบด้วยวิธีการระงับข้อพิพาทที่เป็นธรรม รวดเร็ว ประหยัด มีกลไกการบังคับที่มีประสิทธิภาพ มีการรักษาความลับและสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่ความ ซึ่งการระงับข้อพิพาททางเลือกที่นิยมใช้กันมากมี 4 วิธี ดังนี้

(1) การเจรจาต่อรอง (Negotiation) วิธีนี้ถือเป็นวิธีการพื้นฐานที่สุดและเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่เป็นธรรม ประหยัด รวดเร็ว เนื่องจากเป็นการเจรจาระหว่างคู่ความเมื่อเกิดความไม่เข้าใจหรือข้อขัดแย้งระหว่างกัน หากสามารถหาจุดที่ทั้งสองฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกันได้ ปัญหา ก็จะจบลง และถือได้ว่ามีกระบวนการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นแล้ว (พรธณย พุฒิกษา, 2555, น. 49 - 50)

(2) การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท (Mediation and Conciliation) เป็นกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยคู่พิพาทได้ร้องขอให้คนกลางคนหนึ่งหรือหลายคนให้ความช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกให้คู่พิพาทได้ตกลงระงับข้อพิพาทโดยฉันทมิตร โดยบุคคลที่สามที่เป็นกลางนั้นมีได้ทำหน้าที่ตัดสินว่าคู่พิพาทฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก (อนันต์ จันทโรภากร, 2558, น. 24) อย่างไรก็ตามบุคคลที่สามซึ่งเป็นคนกลางจะต้องมีความเป็นอิสระและความเป็นกลาง ทำหน้าที่ช่วยเหลือในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ทั้งสองฝ่ายยินยอมลดหย่อนผ่อนปรนให้แก่กันจนกระทั่งสามารถตกลงกันได้ โดยทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อระงับข้อพิพาทกันไป (ปรัชญา อยู่ประเสริฐ, 2555, น. 125) สำหรับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อาจจำแนกได้ 2 รูปแบบ คือ

1. กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนมีการฟ้องร้องคดีต่อศาล หรือแม้จะฟ้องร้องคดีต่อศาลแล้ว แต่คู่ความดำเนินการให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกันเอง โดยไม่ต้องดำเนินการในศาลก็ได้

ในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล กรณีนี้คู่พิพาทตกลงให้คนกลางช่วยเหลือในการระงับข้อพิพาท โดยจะตกลงกันเองหรือมอบข้อพิพาทให้สำนักงานหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ก็ได้ เช่น ยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรมให้ดำเนินการ เป็นต้น (สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2560, น. 9)

2. กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล โดยศาลเป็นผู้ดำเนินการให้ ซึ่งหากคู่ความตกลงกันได้ ก็จะมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และศาลจะมีคำพิพากษาไปตามที่คู่ความตกลงกัน โดยมีข้อยกเว้นเพียงบางประการเท่านั้น หรือหากตกลงกันได้เพียงบางส่วน ศาลก็จะสืบพยานและมีคำพิพากษาในเฉพาะประเด็นที่ตกลงกันไม่ได้เท่านั้น

การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล อาจเริ่มภายหลังที่มีการฟ้องร้องคดีแล้ว หรือในเวลาใด ๆ ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล คู่พิพาทอาจตกลงให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรือศาลเห็นควรจัดให้มีการไกล่เกลี่ยคดีทั้งก่อนวันนัดชี้สองสถาน หรือนัดสืบพยาน หรือหลังวันนัดดังกล่าวก็ได้ ทั้งนี้ คู่ความที่ประสงค์จะขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อาจติดต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำศาลนั้น ๆ ก็ได้ (สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2560, น. 9)

(3) อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) จะมีบุคคลที่สามที่ทำหน้าที่เป็นคนกลาง ซึ่งคู่กรณีจะเป็นผู้แต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ ความเห็นของอนุญาโตตุลาการจะแสดงออกโดยคำชี้ขาด (Arbitral Award) มีผลผูกพันเป็นยุติให้คู่กรณีต้องปฏิบัติตามทันที (พรณง พุฒิมหาษ, 2555, น. 52 - 53)

(4) การพิจารณาพิพากษาโดยศาล (Litigation) คือ การนำข้อพิพาทมาฟ้องร้องคดีต่อศาล เพื่อให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดว่า ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูก ฝ่ายใดเป็นฝ่ายผิด แม้วิธีการทางศาลจะได้ผลในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น แต่วิธีการดังกล่าวมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อยู่ในวิธีการนั่นเอง ทั้งความล่าช้า ความซับซ้อนของกระบวนการ มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเป็นจำนวนมาก บรรยากาศของกระบวนการพิจารณาของศาลมีลักษณะของการเผชิญหน้าเป็นปรปักษ์ซึ่งกันและกัน (พรรณนง พุทธิภาช, 2555, น. 55 - 57) ซึ่งเป็นผลกระทบต่อการรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่พิพาท

2. แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

2.1 แนวคิดของระบบไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท มีแนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

(1) แนวคิดอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

เป็นแนวคิดอยู่บนหลักการพื้นฐานของแนวคิดสุขนิยม (Hedonism) มีมาตั้งแต่ยุคกรีก โดยแนวคิดนี้เชื่อว่า “หลักชี้ความดี ความชั่วของการใดนั้นขึ้นอยู่กับว่าการนั้นได้ก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างไรบ้าง กล่าวคือ ธรรมชาติกำหนดให้มนุษย์อยู่ในกฎเกณฑ์ของความสุขและความทุกข์ มนุษย์ทุกคนเกิดมาเพื่อแสวงหาความสุขและหลีกเลี่ยงความทุกข์ สิ่งใด การกระทำใด จะดีหรือไม่ วัดได้จากสิ่งนั้น ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างไร เพียงใด ซึ่งเน้นที่ผล ไม่ได้เน้นที่การกระทำ และเมื่อนำมาปรับใช้กับกฎหมายแล้ว อาจกล่าวได้ว่า “กฎหมายยอมบัญญัติขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการสร้างความสุขที่ยิ่งใหญ่ให้ประชาชนทั้งหมด” หรือ “The greatest happiness of the greatest number”

เมื่อนำมาพิจารณาเกี่ยวกับการยุติคดีด้วยการไกล่เกลี่ยแล้ว ถือว่าแนวคิดนี้เป็นแนวคิดพื้นฐานและสนับสนุนการยุติคดีด้วยการไกล่เกลี่ยอย่างมาก เนื่องจากการไกล่เกลี่ยจะต้องยึดหลักที่ว่า ข้อยุติที่ได้จากการไกล่เกลี่ยที่ดีจะต้องเป็นข้อยุติที่เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยในการยุติคดีอาจไม่ใช้การดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายอย่างเคร่งครัด แต่เน้นถึงประโยชน์ต่อคนหมู่มาก สังคมและสาธารณะ (สีมาพร ทวีชัยทศพล, 2555, น.18)

(2) แนวคิดการแก้ไขข้อพิพาทแบบ WIN – WIN Concept

เป็นแนวคิดที่ต้องการแก้ไขข้อพิพาทหรือความขัดแย้งเพื่อที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจด้วยกันทุกฝ่าย คือ ต้องให้ทุกฝ่ายชนะด้วยกันทั้งหมด มีทั้งวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยที่มีคนกลางที่เรียกว่า Mediation และ ไม่มีคนกลางที่เรียกว่า Negotiation โดยผลของการเจรจาที่ออกมาแบบชนะทุกฝ่ายนี้จะยังคงช่วยรักษาสัมพันธ์ภาพและไมตรีที่ดีต่อกันของคู่กรณีได้ เป็นที่พอใจของทุกฝ่ายนำไปสู่ความสมัคสมานสามัคคีและความสงบสุขของผู้คนในสังคม ซึ่งทำได้ด้วยการนำเป้าหมายหรือ

ความต้องการของแต่ละฝ่ายมาเสนอต่อกันและร่วมกันในเป้าหมายที่เหมือนกัน ส่วนเป้าหมายที่ยังไม่เห็นพ้องกันนั้นให้ออมชอมกัน โดยสิ่งสำคัญที่ควรมีในการเจรจาแบบ WIN – WIN Concept คือ การสร้างความรู้สึกไว้นื้อเชื่อใจกันซึ่งคนกลางอาจมีส่วนช่วยสร้างความไว้นื้อเชื่อใจกันได้ การเจรจาแบบ WIN – WIN Concept นี้ ถือว่าเป็นทางออกที่ดีที่สุดในการยุติข้อขัดแย้งและดีกว่าการยุติแก้ไขปัญหาคือข้อขัดแย้งวิธีการอื่น เช่น การใช้ความรุนแรง การอนุญาโตตุลาการ หรือการฟ้องร้องคดีต่อศาล ซึ่งทุกวิธีล้วนแล้วแต่เป็นการช่วยแก้ไขปัญหาคือข้อขัดแย้ง แต่ผลลัพธ์จากการยุติข้อพิพาทนั้นจะออกมาในรูปแบบของการแพ้ – ชนะ (Win – Lose) ซึ่งทำให้คู่กรณีสูญเสียซึ่งสัมพันธ์ภาพและมิตรต่อกัน (ธิมภาพร ทวีชัยทศพล, 2555, น.19)

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท มีอยู่ 2 ทฤษฎี คือ

(1) ทฤษฎีการแข่งขัน (Competitive Theory)

ทฤษฎีนี้ถือหลักว่า ผู้เจรจาที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมาย และสามารถรักษาผลประโยชน์ของลูกความ โดยได้รับผลออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นเงินตราหรือวัตถุ และเข้าใจถึงอำนาจที่ตนมีอยู่และได้ใช้โดยไม่ชักช้าเพื่อประโยชน์ของลูกความ ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า “สังคมอยู่ภายใต้การปกครองหรือการครอบงำโดยผู้ซึ่งเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตัว ในสถานการณ์ของการเจรจาแต่ละฝ่าย ทั้งนักกฎหมายและลูกความต่างมีความประสงค์ให้บรรลุความต้องการของตนเองมากที่สุด”

ทฤษฎีการแข่งขันยอมรับว่านักกฎหมายบางคนมีความประสงค์ให้ลูกความของตนได้รับความยุติธรรม ความชอบธรรม ความไว้วางใจจากผู้อื่นและการตอบสนองที่มีจริยธรรมตามทฤษฎีนี้รูปแบบการเจรจากำหนดขึ้นโดยถือผลประโยชน์ของตนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ตนได้รับประโยชน์มากที่สุดและอีกฝ่ายหนึ่งต้องสูญเสีย (ศาลแพ่ง, 2539, น. 73 – 75)

(2) ทฤษฎีการแก้ปัญหา (Problem – Solving Theory)

ทฤษฎีนี้ถือหลักว่า ผู้เข้าร่วมการเจรจาทุกคนมีผลประโยชน์ร่วมกัน บางประการถ้าไม่มีสิ่งอื่น ทุกคนอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมของสังคมเดียวกันและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาร่วมกันเพื่อทำข้อตกลงด้วยความสมัครใจ ภายใต้ทฤษฎีนี้ข้อขัดแย้งเป็นปัญหาที่ต้องศึกษาและแก้ปัญหาร่วมกันโดยคู่ความทั้งสองฝ่ายเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน การนำทฤษฎีการแก้ปัญหา มาใช้มีหลักการที่สำคัญ 5 ประการ (ศาลแพ่ง, 2539, น. 76 – 77) คือ

ประการแรก เพื่อเป็นการแยกปัญหาความสัมพันธ์ส่วนตัวออกจากข้อขัดแย้งและแก้ไขในแต่ละปัญหาแยกต่างหากหากจากกัน

ประการที่สอง เพื่อเน้นความสำคัญของประโยชน์ได้เสียและความต้องการของคู่ความซึ่งไม่ใช่ฐานะของคู่ความ การเน้นถึงฐานะที่แตกต่างกันของคู่ความจะทำให้การเจรจา

ประนีประนอมยอมความยากขึ้น คู่ความจะต้องหาทางประสานผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายและเน้นถึงผลประโยชน์ร่วมกัน

ประการที่สาม เพื่อระดมความคิดหาทางแก้ไขปัญหาวอกจากการประเมินปัญหาโดยหาทางเลือกหลายวิธี เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่คู่ความทุกฝ่ายร่วมกัน

ประการที่สี่ เพื่อเป็นการยืนยันการใช้อำนาจประกอบต่าง ๆ ที่ต้องนำมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อประเมินทางเลือก วางตนให้เป็นที่น่าเชื่อถือ มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่ห้า เพื่อแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุด ในการเจรจาตกลงทำสัญญาต่อกัน โดยผู้เจรจาควรเปิดกว้างยอมรับข้อเสนอแนะของอีกฝ่าย หากข้อเสนอนั้นดีกว่าทางเลือกตามข้อเสนอของตน เพื่อจะได้เกิดการตกลงร่วมกันของคู่ความ

3. หลักกฎหมาย หลักวิชาการและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความ

3.1 หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความ

หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีดังนี้

“มาตรา 850 อันว่าประนีประนอมยอมความนั้น คือสัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน”

“มาตรา 851 อันสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ หรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่”

“มาตรา 852 ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ย่อมทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้นระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็นของตน”

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติข้างต้นแล้ว สามารถแยกลักษณะของสัญญาประนีประนอมยอมความได้ (มานิตย์ จุมปา, 2551, น. 47) ดังนี้

(1) มีคู่สัญญาสองฝ่ายขึ้นไป

โดยทั่วไปการจะตกลงประนีประนอมยอมความกันนั้น มักจะกระทำกันเมื่อได้เกิดข้อพิพาทแล้ว เพื่อมิให้คู่พิพาทต้องเสียเวลาเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาในศาลที่ต้องใช้ระยะเวลาอันนาน จึงเลือกใช้วิธีการตกลงกันก่อให้เกิดสัญญาขึ้นเป็นไปตามหลักนิติกรรมและสัญญา เช่น เรื่องการแสดงเจตนา ความสามารถ วัตถุประสงค์ เป็นต้น มิเช่นนั้นก็อาจไม่สมบูรณ์

(2) เป็นสัญญาระงับข้อพิพาท

ข้อพิพาทที่คู่สัญญาจะระงับนั้นเป็นข้อพิพาทที่มีอยู่แล้วหรือที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ความสำคัญอยู่ที่ว่า ข้อความที่ทำกันในสัญญานั้น ต้องเป็นข้อความกำหนดเพื่อระงับข้อพิพาทนั้น ๆ

(3) ต่างฝ่ายต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน

ลักษณะของสัญญาประนีประนอมยอมความที่คู่สัญญาต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันนี้ สืบเนื่องมาจากกรณีต้องการที่จะระงับข้อพิพาท ซึ่งการยอมผ่อนผันให้แก่กันนี้ หมายถึง คู่สัญญาซึ่งมีข้อพิพาทกันอยู่ต่างสละสิทธิเรียกร้องของตนที่มีอยู่แล้วผูกพันตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มีดังนี้

“มาตรา 19 ศาลมีอำนาจสั่งให้ตามที่เห็นสมควรให้คู่ความทุกฝ่าย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาลด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าคู่ความนั้น จะได้มีทนายความว่าต่างแยกต่างอยู่แล้วก็ดี อนึ่ง ถ้าศาลเห็นว่าการที่คู่ความมาศาลด้วยตนเอง อาจยังให้เกิดความตกลงหรือการประนีประนอมยอมความตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้ ก็ให้ศาลสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง”

“มาตรา 20 ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น”

“มาตรา 20 ทวิ เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยจะให้มีทนายความด้วยหรือไม่ก็ได้

เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอม เพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกัน

หลักเกณฑ์และวิธีการไกล่เกลี่ยของศาล การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้ประนีประนอม ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง”

“มาตรา 138 ในคดีที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี โดยมิได้มีการถอนคำฟ้องนั้น และข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ให้ศาลจตรางานพิสดารแสดงข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความเหล่านั้นไว้ แล้วพิพากษาไปตามนั้น

ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาเช่นว่านี้ เว้นแต่ในเหตุต่อไปนี้

(1) เมื่อมีข้อกล่าวอ้างว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฉ้อฉล

(2) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่าเป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

อันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(3) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่ามีได้เป็นไปตามข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความ ถ้าคู่ความตกลงกันเพียงแต่ให้เสนอคดีต่ออนุญาโตตุลาการ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับ”

“มาตรา 193 ในคดีโมโนสาเร่ ให้ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาโดยเร็วและออกหมายเรียกไปยังจำเลย ในหมายนั้นให้จดแจ้งประเด็นแห่งคดีและจำนวนทุนทรัพย์หรือราคาที่เรียกร้อง และข้อความว่าให้จำเลยมาศาลเพื่อการไกล่เกลี่ย ให้การ และสืบพยานในวันเดียวกัน และให้ศาลสั่งให้โจทก์มาศาลในวันนัดพิจารณานั้นด้วย

ในวันนัดพิจารณา เมื่อโจทก์และจำเลยมาพร้อมกันแล้ว ให้ศาลไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้นก่อน...”

จากบทบัญญัติข้างต้น ในคดีโมโนสาเร่ ศาลต้องดำเนินการไกล่เกลี่ยก่อน และอาจยุติข้อพิพาทในชั้นนี้ได้ เนื่องจากเป็นข้อพิพาทเล็กน้อย ซึ่งเป็นบทบังคับศาลให้ศาลต้องทำการไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันก่อน (พิพัฒน์ จักรางกูร, 2544, น. 107)

เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติในมาตรา 138 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จะเห็นได้ว่า วิธีการดำเนินการประนีประนอมยอมความในศาลมี 2 วิธี (มานิตย์ จุมปา, 2551, น. 76 - 77) คือ

(1) การทำความตกลง หมายความว่า คู่กรณีตกลงกันที่จะระงับข้อพิพาท แต่คดียังไม่เสร็จทันที จะต้องมีการดำเนินการอย่างใดตามที่ตกลงกันจึงจะมีคำพิพากษาได้ เช่น ตกลงให้ผู้เชี่ยวชาญพิสูจน์ลายพิมพ์นิ้วมือ ตกลงถือคำเบิกความของพยานเป็นข้อแพ้นะ เป็นต้น หลังจากดำเนินการดังกล่าวแล้วจึงจะมีคำพิพากษา

(2) การประนีประนอมยอมความ หมายความว่า คู่กรณีได้ตกลงกันเสร็จสิ้นไม่ต้องดำเนินการใดอีก กรณีนี้มีแบบพิมพ์ของศาลที่เรียกว่า “สัญญาประนีประนอมยอมความ” สำหรับให้กรอกข้อความแห่งข้อตกลงเป็นข้อ ๆ ตอนท้ายของแบบพิมพ์มีช่องสำหรับให้คู่ความลงลายมือชื่อและช่องสำหรับผู้พิพากษาลงลายมือชื่อด้วย ฉะนั้น เมื่อคู่ความได้ตกลงประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี ไม่มีข้อเท็จจริงอื่นที่ศาลจะต้องดำเนินการพิจารณาต่อไปแล้ว ศาลก็ชอบที่จะพิพากษาคดีต่อไปได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1322/2511)

อย่างไรก็ตาม เมื่อศาลพิพากษาให้เป็นไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว คำพิพากษาดังกล่าวเป็นที่สุด เว้นแต่เข้าข้อยกเว้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138

3.2 หลักการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล

ในกรณีที่มีการฟ้องคดีและคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาล ระหว่างที่มีการพิจารณาคดีอาจมีกรณีที่คุณความสามารถตกลงกันระงับข้อพิพาทที่ฟ้องร้องได้โดยต่างตกลงยอมผ่อนผันให้แก่กันและจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นศาล ซึ่งลักษณะของสัญญาประนีประนอมยอมความจะต้องเป็นไปตามมาตรา 851 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อของตัวแทนฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ เนื้อหาของสัญญาประนีประนอมยอมความจะต้องเป็นไปตามข้อตกลงของคุณทั้งสองฝ่าย ซึ่งต้องชอบด้วยกฎหมาย ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ดังนั้น ผลของการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นศาล ย่อมมีผลทำให้สิทธิเรียกร้องที่คุณความมีอยู่นั้นระงับสิ้นไป โดยแต่ละฝ่ายได้สิทธิใหม่ตามที่ตกลงกันไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความ และที่สำคัญคือการที่ศาลมีคำพิพากษาตามยอมนั้น จะมีผลเท่ากับมีคำพิพากษาไปตามที่คุณความตกลงไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความ ตามมาตรา 138 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งบัญญัติห้ามอุทธรณ์ไว้ โดยมีข้อยกเว้นให้อุทธรณ์ได้ในเหตุจำกัดเพียง 3 ประการเท่านั้น ดังนั้น การทำสัญญาประนีประนอมยอมความจึงเป็นกระบวนการพิจารณาที่คุณความต้องมีความรอบคอบและใช้ความละเอียดอย่างสูง เพื่อให้ข้อตกลงนั้นถูกต้องตรงตามความประสงค์ของคุณและไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย (โชติช่วง ท้าววงศ์, ม.ป.ป., น. 67)

แนวปฏิบัติของศาลเกี่ยวกับการทำสัญญาประนีประนอมยอมความและการพิพากษาตามยอม (โชติช่วง ท้าววงศ์, ม.ป.ป., น. 67 - 72) มีดังนี้

(1) ผู้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความต้องเป็นคุณความ และต้องไม่ทำสัญญาโดยบังคับไปถึงบุคคลภายนอก

(2) ต้องตรวจสอบเรื่องอำนาจในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ เช่น กรณีนายความหรือผู้รับมอบอำนาจเป็นผู้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความต้องตรวจดูใบแต่งตั้งนายความหรือหนังสือมอบอำนาจว่าระบุให้มีอำนาจทำสัญญาประนีประนอมยอมความได้หรือไม่

(3) ในกรณีที่มีการแก้ไขสัญญายอม เช่น การเปลี่ยนแปลงยอดจำนวนหนี้ เปลี่ยนวันชำระหนี้ หรือมีชุดลบตกเติมแก้ไข จะต้องให้คุณความทุกฝ่ายลงลายมือชื่อกำกับไว้ในทุกจุดเพื่อกันไว้ไม่ให้เกิดจุดอ่อนที่คุณความจะมาโต้แย้งได้ในภายหลัง

(4) คุณความตกลงกันเกินคำขอหรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้องได้แต่ต้องตกลงกันในประเด็นแห่งคดี หรือเกี่ยวเนื่องกับประเด็นแห่งคดี

(5) กรณีจำเลยหลายคน มีบางคนตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความ แต่บางคนไม่ตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ศาลจะพิพากษาตามยอมเฉพาะคู่ความบางคน ที่ตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นได้ แล้วดำเนินกระบวนการต่อไปสำหรับจำเลยที่ไม่ตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และเมื่อเสร็จการพิจารณาแล้วจึงพิพากษาไปพร้อมกัน

(6) กรณีที่มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา แยกเป็น 2 กรณี

(6.1) กรณีคู่ความทำสัญญาประนีประนอมยอมความแล้วนำมายื่นต่อศาล ชั้นต้น ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นจะออกนั่งพิจารณาสอบถามคู่ความแล้วให้ลงลายมือชื่อไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความต่อหน้า แล้วผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นจึงลงลายมือชื่อต่อท้ายตามแบบพิมพ์สัญญาประนีประนอมยอมความ แล้วจตรายงานกระบวนการพิจารณาให้ส่งสัญญาประนีประนอมยอมความพร้อมรายงานกระบวนการพิจารณาไปศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อดำเนินการและมีคำพิพากษาตามยอมต่อไป

(6.2) คู่ความจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็ได้

สำหรับแนวปฏิบัติของพนักงานอัยการในการประนีประนอมยอมความ มีข้อสังเกต ในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ (สำนักงานคดีแพ่ง สำนักงานอัยการสูงสุด, 2555, น. 38 - 40) ดังนี้

(1) การทำสัญญาประนีประนอมยอมความต้องเป็นไปตามหลักในเรื่องของสัญญา ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ต้องมีคู่สัญญา 2 ฝ่าย วัตถุประสงค์ของสัญญาต้องชอบด้วยกฎหมาย มิฉะนั้นตกเป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 และคู่สัญญาต้องมีความสามารถในการทำสัญญา

(2) ข้อตกลงในสัญญาประนีประนอมยอมความ สัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำในศาลนั้น คู่ความทั้งสองฝ่ายต้องลงนามในสัญญาต่อหน้าผู้พิพากษา ดังนั้น สัญญาประนีประนอมยอมความจึงควรร่างและตรวจสอบข้อตกลงให้ดีเสียก่อนนำไปยื่นต่อศาล หน่วยงานตัวความอาจเป็นผู้ร่างสัญญาประนีประนอมยอมความเองตามที่ตกลงกับคู่กรณีแล้วส่งพนักงานอัยการ เพื่อที่พนักงานอัยการจะได้ตรวจสอบเนื้อหาของข้อตกลงว่าไม่ขัดต่อกฎหมาย และหน่วยงานตัวความไม่เสียเปรียบ หากพนักงานอัยการเป็นผู้ร่างสัญญาประนีประนอมยอมความจะส่งให้หน่วยงานตัวความตรวจสอบว่าเป็นไปตามที่ตกลงกันหรือไม่ อย่างไรก็ตาม บางครั้งคู่ความสามารถตกลงกันได้ ในศาลและศาลให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความในนัดพิจารณาวันนั้น จึงไม่มีเวลาที่จะดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าว

ผู้แทนของหน่วยงานที่ไปศาลในวันดังกล่าวจึงต้องตรวจสอบสัญญาประนีประนอมยอมความด้วยความรอบคอบ เนื้อหาหรือข้อตกลงในสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น นอกจากข้อตกลงในสาระสำคัญที่เกี่ยวกับหนี้แล้ว กรณีเป็นโจทก์ควรมีข้อตกลงด้วยว่าหากผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งหรือผิดสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง ถือว่าผิดนัดทั้งหมด และให้บังคับคดีได้ทันที นอกจากนี้มีข้อตกลงให้บังคับคดีได้ทันทีแล้ว หากประสงค์จะเรียกดอกเบี้ย ต้องมีข้อตกลงในเรื่องดอกเบี้ยว่าเมื่อผิดนัดจะให้กลับไปคิดดอกเบี้ยในอัตราอย่างไร หรือมีข้อตกลงว่าเมื่อผิดสัญญาแล้วจะต้องปฏิบัติอย่างไร รวมทั้งมีข้อตกลงเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความไว้ด้วย

(3) การตรวจสอบความถูกต้องของสัญญาประนีประนอมยอมความ เช่น ชื่อบุคคล จำนวนเงิน เงื่อนไข ข้อตกลง และผู้มีอำนาจในการลงนามในสัญญาประนีประนอมยอมความ เช่น กรณีเป็นนิติบุคคล ต้องเป็นผู้แทนที่มีอำนาจของนิติบุคคลนั้น กรณีมอบอำนาจต้องมีหนังสือมอบอำนาจพร้อมเอกสารที่ครบถ้วนถูกต้องตามกฎหมาย

(4) การไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความสามารถทำได้ทุกชั้นศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ที่บัญญัติไว้ว่า “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกัน หรือประนีประนอมยอมความกัน ในข้อพิพาทนั้น”

(5) ในการไกล่เกลี่ย เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าคู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยจะให้มัทนายความอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ทวิ

(6) เมื่อคดีได้เสร็จเด็ดขาดลงโดยสัญญาหรือการประนีประนอมยอมความหรือการพิพากษาตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ศาลมีอำนาจที่จะสั่งคืนค่าขึ้นศาลทั้งหมด หรือบางส่วนแก่คู่ความซึ่งได้เสียไว้ได้ตามที่เห็นสมควร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 151 วรรคสอง ดังนั้น กรณีที่มีการตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันได้ พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอคืนค่าขึ้นศาลเป็นกรณีพิเศษด้วย

(7) เป็นหน้าที่ของหน่วยงานตัวความในการตรวจสอบและติดตามทวงถามให้คู่สัญญาปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ได้ตกลงกันไว้

(8) เมื่อศาลพิพากษาให้เป็นไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว คำพิพากษาดังกล่าวเป็นที่สุด เว้นแต่เข้าข้อยกเว้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138

(9) ในกรณีที่หน่วยงานตัวความเป็นโจทก์ และจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ให้มีหนังสือแจ้งให้พนักงานอัยการเพื่อขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี

ผลของคำพิพากษาตามยอม

เมื่อมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล คำพิพากษาของศาลจะบังคับตามที่คู่ความตกลงกัน เมื่อมีการไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ย่อมมีผลเท่ากับไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา คู่กรณีไม่จำเป็นต้องฟ้องร้องคดีกันอีก แต่สามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลบังคับให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้ทันที การบังคับตามคำพิพากษาตามยอมจึงต่างจากการบังคับคดีตามคำพิพากษาทั่วไป ตรงที่คำพิพากษาทั่วไปไม่มีเงื่อนไขในการปฏิบัติตาม แต่คำพิพากษาตามยอมนี้มีเงื่อนไขของสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งเป็นสัญญาต่างตอบแทนที่เจ้าหนี้จะบังคับตามสัญญาได้ก็ต่อเมื่อลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามสัญญา ดังนั้น หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ว่าจะเป็นโจทก์หรือจำเลยในคำพิพากษาตามยอมมิได้ปฏิบัติสิ่งใดอันเป็นการผิดสัญญาประนีประนอมยอมความ อีกฝ่ายหนึ่งจะขอให้ศาลบังคับตามคำพิพากษาตามยอมไม่ได้ (มานิตย์ จุมปา, 2551, น. 82 - 84)

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวกับการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 768/2534 สัญญาประนีประนอมยอมความที่คู่กรณีตกลงกันต่อหน้าศาลและศาลได้มีคำพิพากษาตามยอมแล้วนั้น มีผลทำให้หนี้เดิมระงับ เกิดหนี้ใหม่ตามสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งคู่กรณีต้องปฏิบัติตามสัญญานั้น หากโจทก์เห็นว่าคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความไม่ถูกต้องก็อุทธรณ์ได้ หากเข้ากรณีตามมาตรา 138 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เมื่อโจทก์ไม่อุทธรณ์และคดีถึงที่สุดไปแล้ว โจทก์จึงไม่มีสิทธิที่จะฟ้องให้เพิกถอนได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10831/2553 คดีนี้ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2537 ให้จำเลยทั้งสามชำระหนี้แก่โจทก์โดยผ่อนชำระไม่น้อยกว่าเดือนละ 300,000 บาท ภายในวันที่ 5 ของทุกเดือน เริ่มชำระงวดแรกในวันที่ 15 กันยายน 2537 และจะชำระหนี้ให้เสร็จภายในกำหนด 12 เดือน นับแต่วันทำสัญญาประนีประนอมยอมความ หากผิดนัดไม่ชำระหนึ่งงวดหนึ่งงวดใด หรือไม่ชำระให้ครบถ้วนให้ถือว่าจำเลยทั้งสามผิดนัดทั้งหมดยอมให้โจทก์บังคับคดีในส่วนที่ค้างชำระได้ทันที แต่จำเลยทั้งสามไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา โดยไม่เคยชำระหนี้ตามคำพิพากษาให้แก่โจทก์เลย เป็นการผิดนัดไม่ชำระหนี้ตั้งแต่งวดแรก ดังนั้น ระยะเวลาการบังคับคดีของโจทก์ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 จึงเริ่มนับตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน 2537 ซึ่งเป็นวันที่โจทก์มีสิทธิบังคับคดีตามคำพิพากษา มิใช่วันที่ 27 กรกฎาคม 2537 ซึ่งเป็นวันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาตามยอม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11069/2554 ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ จ. ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องผ่อนชำระหนี้ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 31 กรกฎาคม 2537 โจทก์จะขอบังคับคดีได้หลังวันที่ 31 กรกฎาคม 2537 ไปแล้ว กำหนดเวลา 10 ปี ตามประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ย่อมเริ่มนับแต่วันที่โจทก์อาจขอดำเนินการบังคับคดีได้ คือวันที่ 1 สิงหาคม 2537 เป็นต้นไป ซึ่งจะครบกำหนดภายในวันที่ 31 กรกฎาคม 2547 แม้ปรากฏว่า จ. ลูกหนี้ตามคำพิพากษาขอขยายระยะเวลาการชำระหนี้ไปจนถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2538 เป็นผลให้แตกต่างไปจากคำพิพากษาตามยอมก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงข้อตกลงนอกศาลของคู่ความในชั้นบังคับคดี ไม่อาจส่งผลเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาและกำหนดเวลาของการบังคับคดีแต่อย่างใด อีกทั้งกำหนดเวลาของการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ไม่ใช่อายุความ ดังนั้นการที่โจทก์ไปยึดทรัพย์ของลูกหนี้มาชำระหนี้บางส่วนเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2545 จึงไม่ทำให้กำหนดเวลาบังคับคดีสะดุดหยุดลงหรือขยายออกไปได้อีก โจทก์มีสิทธิบังคับคดีสำหรับหนี้ตามคำพิพากษาที่ยังค้างของ จ. ลูกหนี้ตามคำพิพากษาภายในกำหนด 10 ปี คือ ภายในวันที่ 31 กรกฎาคม 2547 และเมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวโจทก์ย่อมหมดสิทธิที่จะบังคับเอากับ จ. ลูกหนี้ตามคำพิพากษาอีกต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271

3.3 แนวทางปฏิบัติของส่วนราชการเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง

กระทรวงการคลัง ได้มีหนังสือ ที่ กค 0406.2/ว. 64 ลงวันที่ 1 เมษายน 2548 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง แจ้งเวียนให้ส่วนราชการหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อทราบและถือปฏิบัติตาม ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 10 กำหนดให้กระทรวงการคลังมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงินการคลังและเกี่ยวกับทรัพย์สินของแผ่นดิน ฉะนั้นกระทรวงการคลังจึงเป็นผู้อำนาจพิจารณาสั่งการเกี่ยวกับการถอนฟ้อง และประนีประนอมยอมความของส่วนราชการต่าง ๆ ได้ ทำให้ในการพิจารณาเกี่ยวกับคดีความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของแผ่นดินที่ส่วนราชการเป็นคู่ความในคดี หากประสงค์ที่จะถอนฟ้องหรือประนีประนอมยอมความเพื่อยุติคดี จะต้องทำความตกลงกับกระทรวงการคลังทุกกรณี จึงทำให้บางครั้งเกิดความล่าช้าซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อคดีได้

แต่เนื่องจากในทางปฏิบัติกระทรวงการคลังจะมีได้เข้าร่วมเป็นคู่ความในคดีด้วยและจะไม่ทราบกระบวนการพิจารณาและฐานะคดีมาตั้งแต่แรก ดังนั้น เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินคดีและสอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 42 ที่ให้ส่วนราชการที่มีอำนาจออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือประกาศ เพื่อใช้บังคับกับส่วนราชการอื่นปรับปรุงแก้ไข กฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือประกาศที่เป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความยุ่งยาก ข้ำซ้อนหรือความล่าช้าต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้เหมาะสม เพื่อให้การปฏิบัติราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความสะดวกรวดเร็ว ตลอดจนนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการลดกระบวนการหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ล่าช้าหรือไม่จำเป็นและกระจาย

อำนาจให้ผู้ปฏิบัติงาน จึงควรกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่งขึ้น โดยให้ส่วนราชการเจ้าของคดีสามารถใช้ดุลยพินิจร่วมกับพนักงานอัยการในการพิจารณาเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความสำหรับคดีแพ่งบางประเภทได้ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

(1) คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 2,000,000 บาท ไม่ว่าจะส่วนราชการจะเป็นโจทก์หรือจำเลย หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นสอดคล้องเป็นประการใด ให้พิจารณาดำเนินการตามความเห็นดังกล่าวได้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ และไม่ต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา

(2) คดีตามข้อ 1 หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นไม่ตรงกัน ให้ส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

(3) คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกิน 2,000,000 บาท ให้ส่วนราชการเจ้าของคดีส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

4. แนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีแพ่ง

4.1. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง

การดำรงอยู่ในสังคมมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยกฎระเบียบของสังคม การที่รัฐกำหนดสิทธิและหน้าที่ของปัจเจกชนยังไม่เป็นการเพียงพอ แต่ยังมีหน้าที่ที่จะต้องบังคับให้กฎเกณฑ์ดังกล่าวได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมด้วย หากรัฐปล่อยให้เอกชนมีอิสระในการที่จะบังคับให้มีการปฏิบัติตามหน้าที่กันเองแล้ว ก็จะทำให้กฎเกณฑ์ของสังคมเกิดความวุ่นวาย ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมทางแพ่งจึงเป็นกลไกที่เป็นทั้งสาธารณประโยชน์และประโยชน์ของประชาชนแต่ละคน กระบวนการพิจารณาทางแพ่งจึงเป็นการนำหลักกฎหมายวิธีสบัญญัติที่กำหนดกฎเกณฑ์อันเป็นแบบแผนที่ใช้บังคับกับทุกคนในสังคม มาปรับใช้กับข้อพิพาททางแพ่ง โดยวิธีที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้จะต้องมีกระบวนการพิจารณาที่ดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้แก่ กระบวนการยุติธรรม รวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายน้อย (วรรณชัย บุญบำรุง, 2555, น. 13)

ลักษณะของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติจึงเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงวิธีการต่าง ๆ ในอันที่บุคคลทั้งหลายจะพึงปฏิบัติเพื่อจะได้รับความรับรอง (Acknowledgment)คุ้มครอง (Protection) และบังคับ (Enforcement) ตามสิทธิและหน้าที่ซึ่งมีอยู่ตามกฎหมายสารบัญญัติ ดังนั้น กฎหมายวิธีสบัญญัติจึงเป็นกฎหมายประกอบ หรือขยาย หรือช่วยเสริมกฎหมายสารบัญญัติเมื่อนำคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว (ไพโรจน์ วายุภาพ, 2555, น. 1 – 3) โดยมีลักษณะที่สำคัญ ก็คือ มีลักษณะบังคับ เนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นกฎหมายมหาชน บังคับให้คู่ความ และศาลต้องปฏิบัติตาม โดยมีรูปแบบ ขั้นตอนหรือวิธีการในการนำกฎหมายวิธีสบัญญัติมาปรับใช้กับคดีเพื่อให้สิทธิทางแพ่งสามารถบังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรม และในการดำเนิน

กระบวนการพิจารณาต้องมีการรวบรวมข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายของคดี เพื่อเป็นการโต้เถียงของคู่ความตาม “หลักโต้แย้งหรือคัดค้านต่อผู้คดีหรือหลักฟังความสองฝ่าย” โดยอยู่ในความควบคุมดูแลของศาล ซึ่งการโต้เถียงเป็นวิธีการที่ช่วยให้สามารถค้นหาความเป็นจริงตามกระบวนการยุติธรรม ซึ่งอาจไม่ใช่ความเป็นจริงที่แท้จริงก็ได้ แต่นำไปสู่คำพิพากษาที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (วรรณชัย บุญบำรุง ธนภฤต วรรณัชชากุล และคณะ, 2555, น. 13 - 14)

4.2 หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับระบบวิธีพิจารณาความแพ่ง

ระบบวิธีพิจารณาความแพ่งจะอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่ได้รับอิทธิพลจากหลักการ และทฤษฎีที่สำคัญ ซึ่งหลักการพื้นฐานเหล่านี้จะเป็นหลักประกันทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณา มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยไม่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลแต่ฝ่ายเดียว ซึ่งประกอบไปด้วยหลักการดังนี้

(1) หลักความประสงค์ของคู่ความ

หลักความประสงค์ของคู่ความ (Principle of party disposition) มีมูลเหตุอันเนื่องมาจากขอบเขตและเนื้อหาสาระของการโต้แย้งกันในคดีรวมทั้งวิธีการสืบพยานเป็นเรื่องที่คู่ความ จะกำหนดโดยศาลจะต้องถูกจำกัดกรอบในการพิจารณาพิพากษาคดีเฉพาะสิ่งที่คู่ความนำเสนอต่อศาล ซึ่งหลักการดังกล่าวสอดคล้องกับกระบวนการพิจารณาแบบกล่าวหาที่ว่าคู่ความเป็นผู้ตัดสินใจเลือกว่า ควรจะนำคดีมาสู่ศาลหรือไม่ คู่ความจึงเป็นผู้กำหนดขอบเขตคดี รวมทั้งทิศทางหรือความเป็นไปได้ของการดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปจนศาลมีคำพิพากษาหรือจะถอนคดีออกไป ส่วนศาลต้องวางตัวเป็นกลางโดยเคร่งครัดและไม่มีบทบาทเชิงรุกในกระบวนการพิจารณา ศาลจะไม่มีบทบาทและอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในคดีเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง ศาลต้องถูกจำกัดกรอบให้พิจารณาเฉพาะจากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่คู่ความเสนอต่อศาลเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม หลักความประสงค์ของคู่ความนี้ เป็นหลักที่ตรงกันข้ามกับ “หลักการไต่สวนโดยศาล” (Judicial Investigation) ซึ่งจะสอดคล้องกับกระบวนการพิจารณาแบบไต่สวน ซึ่งหลักการนี้ใช้กันมากในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาและคดีปกครอง เป็นหลักที่มีแนวความคิดว่าศาลสามารถเป็นผู้รวบรวมข้อเท็จจริงทั้งหลายในคดีด้วยตนเอง โดยนักกฎหมายได้อธิบายว่า ตามหลักนี้ศาลมีอำนาจค้นหาสาระสำคัญ (Material) หรือความจริงในคดี (Absolute Truth) ดังนั้น ศาลจึงมีหน้าที่ต้องพิจารณาให้แน่ใจถึงข้อเท็จจริงที่คู่ความนำเสนอและต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงที่คู่ความมิได้นำเสนอต่อศาลด้วย หรืออีกนัยหนึ่งศาลจะต้องไม่พิจารณาว่าเรื่องที่กำลังพิจารณาอยู่เป็นความจริงแม้คู่ความจะเห็นตรงกันว่าเป็นความจริงก็ตาม จนกว่าศาลจะได้ไต่สวนให้ได้ความเช่นนั้นก่อน หลักนี้จึงเป็นการโต้แย้งแนวความคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของคู่ความตามกฎหมาย ซึ่งถือว่าการแสดงเจตจำนงโดยอิสระของคู่ความเป็นเพียงวิถีทางเดียวที่จะได้มาซึ่งประโยชน์ตามกฎหมายนั้น และเป็นการเปลี่ยนแปลงสถานะของคู่ความจากการเป็นวัตถุทางกฎหมายเอกชนมาเป็น

วัตถุประสงค์ประโยชน์ทางกฎหมายทั่วไป (General Legal Interest) คู่ความจะสูญเสียสิทธิในการแสดงเจตจำนงอย่างอิสระเพื่อให้ศาลได้ใช้อำนาจมากยิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า การแสดงเจตจำนงของคู่ความกลับกลายมาเป็นเพียงข้อเสนอ (Proposals) ซึ่งศาลจะไม่ถูกผูกมัด แต่ศาลจะมีดุลพินิจของตนเองในการดำเนินการใดๆ ที่คู่ความมิได้มีความประสงค์ได้ (วรรณชัย บุญบำรุง, 2559, น. 6)

ในขณะที่กระบวนการพิจารณาคดีแพ่งมีแนวคิดหรือเหตุผลว่า กระบวนการค้นหาหรือรวบรวมข้อเท็จจริงของคดี ควรเป็นกระบวนการหรือเครื่องมือที่คู่ความใช้ในการแสดงข้อเท็จจริงสนับสนุนข้ออ้างของตน และกระบวนการดังกล่าวจะต้องสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างคู่ความในการดำเนินการ และศาลต้องคำนึงอยู่เสมอว่า เป้าหมายหนึ่งของกระบวนการพิจารณาคดี คือ ต้องการให้ได้ความเป็นจริงที่สมบูรณ์หรือที่พึงประสงค์ (Objective Truth) โดยศาลสามารถรวบรวมข้อเท็จจริงทั้งหลายในคดีด้วยตนเอง แต่ในทางปฏิบัติศาลจะใช้อำนาจนี้ด้วยความระมัดระวัง นอกจากนี้ ยังกำหนดหน้าที่ของคู่ความที่จะต้องช่วยกันรวบรวมข้อเท็จจริงของคดี ในกรณีที่คู่ความละเลยหรือปฏิเสธ อาจถูกสันนิษฐานไปในทางที่เป็นผลเสียต่อคู่ความนั้น หรือถือว่ายอมรับข้อเท็จจริง (วรรณชัย บุญบำรุง ธนภฤต วรรณชชากุล และคณะ, 2555, น. 16)

อาจกล่าวได้โดยสรุปว่า หลักการดังกล่าวจึงเป็นข้อแตกต่างที่สำคัญของระบบไต่สวนกับระบบกล่าวหา เนื่องจากระบบไต่สวนมีผลสำคัญในเรื่องบทบาทของศาลในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมในคดีโดยในระบบไต่สวนซึ่งได้รับอิทธิพลจากหลักการไต่สวนโดยศาล (Judicial Investigation) ศาลจะมีบทบาทและอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ ไม่ถูกจำกัดให้พิจารณาเฉพาะเพียงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่คู่ความเสนอต่อศาล และศาลมีอำนาจริเริ่มดำเนินกระบวนการพิจารณาต่างๆ ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีคู่ความฝ่ายใดร้องขอ (ธนภฤต วรรณชชากุล, 2559)

หลักความประสงค์ของคู่ความนี้ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยหลายประการ ได้แก่

1. หลักคู่ความเป็นผู้ร้องขอ ในระบบ Common Law และระบบ Civil Law โดยทั่วไปศาล ไม่มีอำนาจริเริ่มคดีเช่นเดียวกับที่นักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศยุโรป ตะวันตกและลาตินอเมริกากล่าวว่า หลักคู่ความเป็นผู้ร้อง หมายความว่า กระบวนวิธีพิจารณาความไม่อาจมีขึ้นได้ เว้นแต่โดยการริเริ่มของคู่ความ

2. หลักการฟ้องแย้งและต่อสู้คดีของเอกชน ในประเทศตะวันตก การฟ้องแย้งมีที่มาทางประวัติศาสตร์ในเชิงที่ไม่เป็นที่พึงประสงค์ให้นำมาเป็นวิธีต่อสู้คดี แม้ในปัจจุบันจะยอมให้มีการฟ้องแย้งได้แต่ก็ต้องยกขึ้นโดยคู่ความอย่างมีข้อจำกัด ตัวอย่างเช่น ในประเทศระบบ Civil Law และระบบ Common Law การฟ้องแย้งแต่เดิมต้องมีขึ้นจากการดำเนินกระบวนการหรือเหตุการณ์ที่สืบเนื่องจากคดีเดิม

3. หลักการไม่พิพากษาเกินคำขอ ศาลในประเทศตะวันตกยึดถือหลักการว่าจะไม่พิพากษาเกินสิ่งที่คู่ความร้องขอ ทั้งนี้ ตามหลักกฎหมายเก่าแก่ที่ว่า “*Ne Eat Judex Ultra Velexta Petita Partium*” โดยเฉพาะในประเทศระบบ Civil Law จะถือหลักนี้อย่างเคร่งครัดในการพิจารณาคดีแพ่ง แต่ในประเทศระบบ Common Law และประเทศยุโรปที่เป็นสังคมนิยมศาลอาจยกเว้นหลักการนี้ได้บ้าง โดยในอังกฤษและสหรัฐอเมริกาถือแนวปฏิบัติที่มีที่มาจากศาล Chancery ซึ่งเป็นศาลคดี Equity ว่า ในบางครั้งเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมระหว่างคู่ความศาลอาจให้การเยียวยาแก่คู่ความได้ ส่วนประเทศไทยน่าจะมีหลักการทำนองเดียวกับประเทศระบบ Common Law ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142

4. สิทธิเด็ดขาดในการโต้แย้งคำพิพากษา ในประเทศระบบ Common Law เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้วเฉพาะคู่ความ (หรือในบางกรณีผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง) เท่านั้นที่มีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาดังกล่าว โดยศาลไม่มีอำนาจในเรื่องนี้ไม่ว่าจะเป็นศาลชั้นสูงที่สุดก็ตาม นอกจากนี้ ศาลที่พิจารณาอุทธรณ์คำพิพากษาก็จะต้องพิจารณาโดยมีข้อต่อสู้อย่างจำกัดเช่นกัน

5. สิทธิเด็ดขาดในการประนีประนอมยอมความ หลักการสุดท้ายซึ่งสะท้อนให้เห็นหลักการริเริ่มคดีโดยฝ่ายเอกชนในประเทศตะวันตกได้แก่ การที่คู่ความสามารถยุติคดีได้ไม่ว่าในขั้นตอนใดของกระบวนการพิจารณาโดยการตกลงประนีประนอมยอมความ ประเทศในระบบ Common Law ถือเป็นกรณีปกติที่คู่ความมักจะทำข้อตกลงร่วมกันในท้ายที่สุดเมื่อได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีกันมาอย่างยาวนานแล้วก็ตาม (วรรณชัย บุญบำรุง, 2559, น. 8 – 9)

(2) หลักการฟังความสองฝ่าย

หลักการฟังความสองฝ่าย (Both sides shall be heard) เป็นแนวความคิดที่มีมาตั้งแต่กฎหมายโรมัน ซึ่งเป็นหลักกฎหมายธรรมชาติอย่างหนึ่งว่า บุคคลทุกคนไม่ควรถูกพิพากษาโดยไม่ถูกซักถามหรือไม่มีโอกาสต่อสู้คดี ซึ่งหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Justice) มีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ หลักการรับฟังความสองฝ่าย (Both sides shall be heard หรือ Audi Alteram Partem) และหลักความเป็นกลางของศาล ซึ่งมาจากหลักที่ว่า “No man can be judge in his own cause” ซึ่งแปลได้ว่า “ไม่มีผู้ใดสามารถเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเองได้” (ถาวร เกษมะณี, 2551, น. 15) หลักการฟังความสองฝ่ายนี้ เป็นหลักการของวิธีพิจารณาความที่เป็นไปเพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่ความในกระบวนการพิจารณา เช่น เพื่อให้ศาลได้รับฟังข้อเท็จจริงอย่างครบถ้วน จำเลยย่อมต้องได้รับแจ้งข้อกล่าวหาและมีสิทธิโต้แย้งคัดค้านข้อกล่าวหาได้ในระยะเวลาอันควร (วรรณชัย บุญบำรุง ธนกฤต วรรณชชากุล และคณะ, 2555, น. 17)

(1) หลักการพิจารณาโดยเปิดเผย

หลักการพิจารณาโดยเปิดเผยใช้กับการดำเนินคดีในศาล แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพของประชาชนที่มีต่อการใช้อำนาจของรัฐซึ่งเป็นที่ยอมรับกันจนถึงสังคม

ยุคใหม่ ทั้งยังเป็นการทำให้การบริหารงานยุติธรรมมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น หลักนี้มุ่งที่จะคุ้มครองคู่ความจากการพิจารณาที่เป็นการลับและตามอำเภอใจด้วยการพิจารณาที่โปร่งใสและประชาชนสามารถควบคุมได้ นอกจากนี้ ยังเป็นหลักประกันที่จำเป็นในการให้ประชาชนทุกคนสามารถรับรู้การดำเนินกระบวนการพิจารณาได้โดยการเข้าร่วมฟังการพิจารณา (สมบัติ พฤติพงษ์ศักดิ์, 2556, น. 64)

(2) หลักความเป็นกลางและความเป็นอิสระของผู้พิพากษาในการพิจารณาคดี

หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Justice) เป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานในการพิจารณาคดี ซึ่งประกอบไปด้วยหลักการที่สำคัญ 2 ประการ คือ หลักฟังความสองฝ่ายและหลักความเป็นกลางของผู้พิพากษา โดยหลักการดังกล่าวนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 188 ในหมวดที่ว่าด้วยศาลได้บัญญัติรับรองไว้เช่นกัน

ด้วยเหตุที่ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ในทางอรรถคดีต้องอยู่ในฐานะที่เป็นกลาง ต้องไม่มีอคติกับคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด รวมทั้งจะต้องไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับคดีที่ตนพิจารณา ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคู่ความฝ่ายใด ไม่ว่าจะมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต ความสัมพันธ์ทางการแต่งงาน หรือได้มีส่วนรู้เห็นใด ๆ เกี่ยวกับคดีนั้นมาก่อน หรือมีเหตุอย่างอื่นที่อาจทำให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัยในความยุติธรรมหรือความเป็นกลางต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษา ซึ่งการที่ผู้พิพากษาจะไม่พิจารณาคดีใด ๆ ที่ตนมีส่วนได้เสียหรือมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องนั้น มาจากหลักที่ว่า “No man can be judge in his own cause” ซึ่งแปลได้ว่า “ไม่มีผู้ใดสามารถเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเองได้” นอกจากนี้ มีบทบัญญัติในกฎหมายที่วางหลักการที่ผู้พิพากษาจะต้องดำรงไว้ซึ่งความเป็นกลางในการพิจารณาคดีที่สำคัญ คือ ผู้พิพากษาอาจถูกคัดค้านจากการนั่งพิจารณาคดีได้ โดยเหตุที่มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับคดีนั้น เช่น การมีผลประโยชน์ได้เสีย หรือมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคู่ความในคดีในฐานะญาติ หรือรู้เห็นหรือเกี่ยวข้องในทางคดี หรือเหตุประการอื่นอันมีสภาพร้ายแรงซึ่งทำให้การพิจารณาหรือพิพากษาคดีเสียความยุติธรรมไป ทั้งนี้ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 11 และมาตรา 12 (ชีพ จุลมนต์, 2556, น. 2)

ผู้พิพากษามีความเป็นอิสระในการพิจารณาคดีพิพากษาอรรถคดีทั้งในการออกความเห็น และการพิพากษาคดี หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษาจึงเป็นหลักประกันแก่ผู้พิพากษาในการพิจารณาคดี มิให้อิทธิพลหรืออำนาจใด ๆ มาแทรกแซงหรือครอบงำการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับอรรถคดีของผู้พิพากษาเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ เทียงธรรม ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้พิพากษาสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต เหตุที่ต้องมีการรักษาความเป็นอิสระของผู้พิพากษาไว้เช่นนี้ก็เพื่อเป็นหลักประกันไม่ให้มีหมุ่คณะหนึ่งคณะใด หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้ามาก้าวก่ายงานของ

ผู้พิพากษา เช่น สั่งให้ผู้พิพากษาพิพากษาคดีไปตามความต้องการหรือใช้ดุลพินิจไปในทางที่ให้ประโยชน์ต่อคณะบุคคลหรือบุคคลนั้น ๆ (ซีพี จุลมนต์, 2556, น. 3)

4.3 โครงสร้างและขั้นตอนการดำเนินคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นกฎหมายซึ่งบัญญัติถึงวิธีดำเนินคดีในทางแพ่ง ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณานับตั้งแต่การเสนอคำฟ้องเพื่อขอให้รับรอง ค้ำครอง บังคับตามหรือเพื่อการใช้สิทธิหรือหน้าที่ ซึ่งใช้ในศาลทั่วไปทั่วราชอาณาจักร ดังนั้น เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ ตามมาตรา 55 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งเรียกคดีประเภทนี้ว่า คดีมีข้อพิพาท (ประเสริฐ เสียงสุทธิวงศ์, 2557, น. 1) โดยมีลำดับขั้นตอนวิธีพิจารณาคดีสามัญในศาลชั้นต้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พอสั่งเซป (ประเสริฐ เสียงสุทธิวงศ์, 2557, น. 13 - 15) ดังนี้

(1) โจทก์เสนอข้อหาโดยทำคำฟ้องเป็นหนังสือยื่นต่อศาลชั้นต้น (มาตรา 170, 172) โดยโจทก์ต้องชำระค่าขึ้นศาลเมื่อยื่นคำฟ้อง (มาตรา 149, 150)

(2) ภายในกำหนด 7 วันนับแต่วันยื่นคำฟ้อง ให้โจทก์ร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้ส่งหมายเรียกให้แก่คดีแก่จำเลย (มาตรา 173)

(3) เมื่อส่งหมายเรียกและคำฟ้องให้จำเลยแล้ว ให้จำเลยทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายใน 15 วัน (มาตรา 177) คำให้การนั้น ให้ฝ่ายที่ให้การนำต้นฉบับยื่นไว้ต่อศาลพร้อมด้วยสำเนาสำหรับให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งรับไปโดยทางเจ้าพนักงานศาล (มาตรา 71) ถ้าจำเลยมิได้ยื่นคำให้การภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย ให้ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ ให้โจทก์มีคำขอต่อศาลภายใน 15 วัน นับแต่ระยะเวลาที่กำหนดให้จำเลยยื่นคำให้การได้สิ้นสุดลง เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีโดยขาดนัด

ถ้าโจทก์ไม่ยื่นคำขอต่อศาลภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีนั้นเสียจากสารบบความ (มาตรา 197, 199 ฉ)

(4) ให้ศาลทำการชี้สองสถาน (มาตรา 182, 183 ทวิ) เพื่อกำหนดประเด็นข้อพิพาท กำหนดการะการพิสูจน์ โดยศาลจะกำหนดวันสืบพยานซึ่งมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 15 วัน นับแต่วันชี้สองสถาน

(5) กำหนดวันสืบพยาน และสืบพยานตามประเด็นในข้อพิพาท (มาตรา 84, 185)

(6) ศาลมีคำพิพากษา (มาตรา 131 (2), 133)

(7) ให้ศาลมีคำสั่ง สำหรับกรณีที่ศาลได้พิพากษาหรือมีคำสั่งอย่างใดซึ่งจะต้องมีการบังคับคดี ให้ศาลมีคำสั่งบังคับกำหนดวิธีที่จะปฏิบัติตามคำสั่งในวันที่ยื่นคำพิพากษาหรือคำสั่ง (มาตรา 272, 273)

(8) เมื่อระยะเวลาที่ศาลได้กำหนดไว้เพื่อให้ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นได้ล่วงพ้นไปแล้ว ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะขอให้บังคับคดีให้ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลเพื่อให้ออกหมายบังคับคดี (มาตรา 275, 276)

(9) เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอให้บังคับคดีภายในสิบปี (มาตรา 271)

5. กฎหมาย กฎ ระเบียบ หนังสือเวียนที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง

- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (บรรพ 2 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 17 ประนีประนอมยอมความ มาตรา 850 – 852)
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี พ.ศ. 2561
- ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีเจ้าหนี้ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ
- ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ของเจ้าหนี้ที่
- ข้อกำหนดประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554
- ระเบียบกรมบังคับคดี ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2558
- ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2560 (ข้อ 43 การประนีประนอมยอมความ)
- หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค 0406.2/ว. 64 ลงวันที่ 1 เมษายน 2548 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

1. ขอบเขตการศึกษา

เป็นการศึกษาโดยวิธีวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากกฎหมาย กฎ ระเบียบและแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนค้นคว้าจากหนังสือ ตำราวิชาการ บทความวิชาการ คำพิพากษา ที่เกี่ยวข้องต่างๆ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์สารสนเทศ (Internet) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษาค้นคว้านี้ รวมทั้งข้อมูลของนิติกรสำนักกฎหมายในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

2. วิธีการศึกษาและวิธีการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวม ศึกษาและวิเคราะห์ หลักกฎหมาย กฎ ระเบียบ แนวทางปฏิบัติของส่วนราชการ และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่นำมาใช้บังคับเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง มีดังนี้

- (1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- (2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
- (3) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี พ.ศ. 2561
- (4) ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2560
- (5) หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค 0406.2/ว. 64 ลงวันที่ 1 เมษายน 2548 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง
- (6) ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีเจ้าหนี้ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ
- (7) ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ของเจ้าหนี้
- (8) ข้อกำหนดประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554
- (9) ระเบียบกรมบังคับคดีว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2558

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาและวิเคราะห์ แนวความคิดพื้นฐาน ทฤษฎีและแนวคำพิพากษาของศาล เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่งในรูปแบบต่าง ๆ โดยศึกษาจากตำราทางกฎหมาย บทความทางวิชาการ และแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ในที่นี้ได้กล่าวไปแล้ว ในบทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี หลักวิชาการ และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ศึกษาและวิเคราะห์จาก แนวคิด ทฤษฎีและแนวคำพิพากษาของศาลเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง มีดังนี้

- (1) แนวคิดเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางเลือก
- (2) แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท
- (3) หลักกฎหมาย หลักวิชาการและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความ
  - (3.1) หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความ
  - (3.2) หลักการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล
  - (3.3) แนวทางปฏิบัติของส่วนราชการเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง
- (4) แนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีแพ่ง
  - (4.1) แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง
  - (4.2) หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับระบบวิธีพิจารณาความแพ่ง
  - (4.3) โครงสร้างและขั้นตอนของการดำเนินคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อพิจารณาในการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งในรูปแบบต่าง ๆ และการนำมาปรับใช้กับคดีแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยพิจารณาจากลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร รูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่ง ซึ่งอาจจำแนกเป็น รูปแบบการเจรจา การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และการฟ้องร้องคดีต่อศาล โดยในการศึกษาจะทำการวิเคราะห์ว่า ภายใต้หลักกฎหมาย กฎ ระเบียบและแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับระงับข้อพิพาททางแพ่งนั้น เมื่อส่วนราชการนำแนวทางการระงับข้อพิพาททางเลือกมาปรับใช้แล้ว ส่วนราชการมีอำนาจตกลงเจรจาหรือไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาททางแพ่งได้เพียงใด และศึกษาวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ทำให้การระงับข้อพิพาททางแพ่งเป็นบรรลุผลสำเร็จได้ รวมถึงประเมินถึงสาเหตุที่ไม่อาจระงับข้อพิพาททางแพ่งได้เป็นผลสำเร็จ โดยมีลำดับขั้นตอนการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่ 3.1 ศึกษาการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยศึกษาตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

1.1 สถานะทางกฎหมายของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

1.2 ผู้แทนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง

1.3 การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

2. ลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ขั้นตอนที่ 3.2 บทวิเคราะห์รูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่นำมาปรับใช้กับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อมีข้อพิพาททางแพ่งเกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรพิจารณาเสียก่อนว่าข้อพิพาทดังกล่าว มีแนวทางใดบ้างที่จะสามารถทำให้ข้อพิพาทนั้นยุติลงก่อนได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการระงับข้อพิพาทด้วยการฟ้องร้องคดีต่อศาลเพียงอย่างเดียว ในที่นี้ จะทำการวิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาทในรูปแบบต่าง ๆ ที่นำมาปรับใช้กับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งประเภทต่าง ๆ ได้แก่ การระงับข้อพิพาทในรูปแบบการเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งมีทั้งกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี และกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล รวมถึงการระงับข้อพิพาทโดยอาศัยกระบวนการยุติธรรมทางหลัก ซึ่งได้แก่ การฟ้องร้องคดีต่อศาล

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาวิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติงานในหน้าที่นิติกรผู้รับผิดชอบคดีในการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อการระงับข้อพิพาททางแพ่งในรูปแบบต่าง ๆ โดยเสนอแนะเทคนิคและวิธีการในการระงับข้อพิพาททางแพ่ง ซึ่งอาศัยการถ่ายทอดจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน เช่น กรณีการติดตามเรียกคืนหรือชดใช้ราคาเครื่องคอมพิวเตอร์ (Notebook) จากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการทำสัญญายืมเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในระหว่างการดำรงตำแหน่ง มีเทคนิควิธีการที่ใช้ก็คือ การประสานงานกับทางพรรคการเมืองให้ช่วยติดต่อดำเนินการเรียกคืน เป็นต้น

นอกจากนี้ จะได้มีการรวบรวมสถิติและวิเคราะห์กรณีศึกษาจากลักษณะข้อพิพาททางแพ่งแต่ละประเภท ข้อพิจารณาในการต่อสู้คดีแต่ละประเภท และกรณีเหล่านั้น ข้อพิพาททางแพ่งยุติลงอย่างไร โดยมีลำดับขั้นตอนการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่ 4.1 ศึกษาวิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติงานในหน้าที่นิติกรผู้รับผิดชอบคดีในการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อการระงับข้อพิพาททางแพ่งในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในการเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และการฟ้องร้องคดีต่อศาล

ขั้นตอนที่ 4.2 รวบรวมสถิติและวิเคราะห์กรณีศึกษาจากลักษณะข้อพิพาททางแพ่งแต่ละประเภท ข้อพิจารณาในการต่อสู้คดีแต่ละประเภท และกรณีเหล่านั้นข้อพิพาททางแพ่งยุติลงอย่างไร

ขั้นตอนที่ 5 ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกระบวนการระงับข้อพิพาททางแพ่ง

ขั้นตอนที่ 6 จัดทำบทสรุปและข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวแนวทางพัฒนาการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยสามารถเลือกใช้วิธีการระงับข้อพิพาทในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการใช้การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) เพื่อหาข้อยุติในข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม

บทที่ 4 ผลการศึกษา

ในการศึกษาเพื่อจัดทำแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรนั้น ได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมและจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ศึกษาปัญหาและอุปสรรคและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งพบว่าในการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบหลายประการร่วมกัน เช่น จำนวนทุนทรัพย์ ความยุ่งยากในเนื้อหาของข้อกฎหมาย ในประเด็นข้อพิพาท สถานภาพของคู่ความหรือคู่กรณี รวมไปถึงความพร้อมในการชำระหนี้ของคู่กรณีด้วย ซึ่งข้อพิจารณาเหล่านี้หากนำมาประกอบเพื่อหารูปแบบการระงับข้อพิพาทที่เหมาะสมกับข้อพิพาททางแพ่งแต่ละรูปแบบก็จะทำให้ข้อพิพาทที่มีอยู่ยุติลงได้โดยเร็ว ซึ่งอาจกำหนดรายละเอียดของการจัดทำแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรดังนี้

1. ผลการศึกษา

1.1 ผลการศึกษาการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

จากการศึกษาการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สามารถจำแนกผลการศึกษาตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1.1.1 อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ก. สถานะทางกฎหมายของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2554 มาตรา 6 ได้กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นส่วนราชการสังกัดรัฐสภาที่มีฐานะนิติบุคคล และมาตรา 10 กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของสภาผู้แทนราษฎร มีเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้าง

ดังนั้น สถานะทางกฎหมายของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จึงเป็นนิติบุคคล ตามบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งลักษณะของนิติบุคคลก็คือบุคคลที่มีกฎหมายรับรองให้มีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบได้ตามกฎหมายเหมือนกับบุคคลธรรมดา ทั้งนี้ เป็นไปตามประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 66 ที่บัญญัติว่า “นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ที่ได้บัญญัติหรือกำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้ง” ประกอบ มาตรา 67 ที่บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 66 นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ซึ่งโดยสภาพจะพึงมีพึงเป็นได้เฉพาะแก่บุคคลธรรมดาเท่านั้น”

ข. ผู้แทนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2554 มาตรา 10 กำหนดให้ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้าง และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีฐานะเป็นหัวหน้าส่วนราชการ จึงเป็นผู้แทนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยผลแห่งประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา 70 ได้วางหลักไว้ว่า ความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผู้แทนของนิติบุคคล ดังนั้น เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงอยู่ในฐานะผู้แทนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีอำนาจทำการแทนสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในราชการทั่วไปของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร รวมถึงมีอำนาจทำการแทนในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง

ค. การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ตามประกาศคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา เรื่อง การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2545 ข้อ 15 กำหนดให้สำนักกฎหมายมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ดำเนินการเกี่ยวกับคดีความ ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครองของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนประสานงานกับพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีความทั้งปวง ด้วยอำนาจหน้าที่ดังกล่าว ดังนั้น เมื่อมีกรณีที่ต้องมีการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีความ นิติกรของสำนักกฎหมายจึงมีภารกิจหลักในการทำหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับคดีความของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

1.1.2. ลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ก. ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติกรรม สัญญา

ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติกรรม สัญญา หมายถึง ข้อโต้แย้งระหว่างคู่กรณีที่มีมูลเหตุจากนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่ายอันเกี่ยวกับนิติกรรม สัญญาที่ได้ทำต่อกันไว้

ตัวอย่างข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติกรรม สัญญาที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ การเรียกให้ชดใช้กรณีผิดสัญญาเรียนการศึกษา การเรียกคืนหรือชดใช้ราคาเครื่องคอมพิวเตอร์จากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการทำสัญญายืมเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในระหว่างการดำรงตำแหน่ง เป็นต้น

ข. ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติเหตุ

ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติเหตุ หมายถึง ข้อโต้แย้งระหว่างคู่กรณีที่มีมูลเหตุที่มีได้เกิดขึ้นจากการแสดงเจตนาเข้าผูกพันตนเพื่อก่อหนี้ขึ้น แต่กฎหมายเป็นผู้กำหนด ดังนั้น นิติเหตุจึงหมายถึง เหตุที่กฎหมายบัญญัติผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบ แม้ไม่ได้แสดงเจตนาเข้าผูกพันในการก่อหนี้ ซึ่งในที่นี้ได้แก่ ละเมิดและลาภมิควรได้

การกระทำละเมิด หมายถึง การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ผู้กระทำความผิดจึงมีหนี้ที่จะต้องชำระให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย

ลาภมิควรได้ หมายถึง กรณีที่บุคคลได้ทรัพย์สินของผู้อื่นมาโดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ มีผลทำให้ต้องคืนทรัพย์สินแก่ผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น

ตัวอย่างข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติเหตุที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ การเรียกให้ชดใช้ค่าเสียหายในมูลละเมิดของเจ้าหน้าที่ เพราะเหตุที่เจ้าหน้าที่ได้กระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง อันเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย ทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย หรือการเรียกให้รับผิดชอบฐานลาภมิควรได้ในกรณีเรียกคืนเงินที่ได้รับเกินสิทธิจากอดีตข้าราชการที่กระทำความผิดทางวินัยและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้มีคำสั่งลงโทษไล่ออก

ค. ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมาย

ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมาย หมายถึง ข้อโต้แย้งระหว่างคู่กรณีที่เกิดขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมาย ได้แก่ บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือกฎหมายอื่นที่บัญญัติให้คู่กรณีต้องมีความรับผิดชอบทางแพ่งต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ตัวอย่างข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมายที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ การเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าวจากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

1.2 ผลการศึกษาแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

จากการศึกษาแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สามารถจำแนกผลการศึกษาตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1.2.1 รูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่ง

กระบวนการระงับข้อพิพาทเพื่อหาข้อยุติในข้อพิพาทที่เกิดขึ้น อาจจำแนกได้ 2 ประเภท (สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2560, น. 22) คือ

ก. การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution)

กระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกในบริบทที่ส่วนราชการสามารถนำมาปรับใช้ได้มีวิธีการ ดังนี้

(1) การเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่ข้อตกลงร่วมกัน การระงับข้อพิพาทโดยการเจรจามีลักษณะที่แตกต่างกับการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่น ๆ เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคู่กรณีโดยตรงที่จะตกลงกันฉันมิตร (Amicable Settlement) ไม่มีบุคคลที่สามเข้ามาเกี่ยวข้องหรือแทรกแซงอย่างการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่น (อนันต์ จันทโรภากร, 2558, น. 1) จึงเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่เป็นธรรมชาติ รวดเร็ว เนื่องจากการเจรจาระหว่างคู่ความเมื่อเกิดข้อขัดแย้งระหว่างกัน หากสามารถหาจุดที่ทั้งสองฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกันได้ปัญหาก็จะจบลง และถือได้ว่ามีการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นแล้ว (พรธมยง พุฒิมหาษ, 2555, น. 49 - 50)

(2) การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท (Mediation and Conciliation) เป็นกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยคู่พิพาทได้ร้องขอให้คนกลางคนหนึ่งหรือหลายคนให้ความช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกให้คู่พิพาทได้ตกลงระงับข้อพิพาท โดยบุคคลที่สามที่เป็นกลางนั้นมิได้ทำหน้าที่ตัดสินว่าคู่พิพาทฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก (อนันต์ จันทโรภากร, 2558, น. 24) แต่จะทำหน้าที่ช่วยเหลือในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ทั้งสองฝ่ายยินยอมลดหย่อนผ่อนปรนให้แก่กันจนกระทั่งสามารถตกลงกันได้ โดยทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อระงับข้อพิพาทกันต่อไป (ปรัชญา อยู่ประเสริฐ, 2555, น. 125) สำหรับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อาจจำแนกได้ 2 รูปแบบ คือ

(2.1) กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนมีการฟ้องร้องคดีต่อศาล โดยคู่พิพาทตกลงให้คนกลางช่วยเหลือในการระงับข้อพิพาท โดยจะตกลงกันเองหรือมอบข้อพิพาทให้สำนักงานหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ก็ได้ (สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2560, น. 9)

(2.2) กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล โดยศาลเป็นผู้ดำเนินการให้ ซึ่งหากคู่ความตกลงกันได้ ก็จะมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และศาลจะมีคำพิพากษาไปตามที่คู่ความตกลงกัน

โดยมีข้อยกเว้นเพียงบางประการเท่านั้น หรือหากตกลงกันได้เพียงบางส่วน ศาลก็จะสืบพยานและมีคำพิพากษาในเฉพาะประเด็นที่ตกลงกันไม่ได้เท่านั้น (สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2560, น. 9)

ข. การระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ (Compulsory Dispute Resolution) เป็นกระบวนการพิจารณาพิพากษาโดยศาล (Litigation) คือ การนำข้อพิพาทมาฟ้องร้องคดีต่อศาล เพื่อให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดว่า ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูก ฝ่ายใดเป็นฝ่ายผิด แม้วิธีการทางศาลจะได้ผลในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น แต่วิธีการดังกล่าวมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อยู่ในวิธีการนั่นเอง ทั้งทำให้เกิดความล่าช้า มีความซับซ้อนของกระบวนการ มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเป็นจำนวนมาก บรรยากาศของกระบวนการพิจารณาของศาลมีลักษณะของการเผชิญหน้าเป็นปรปักษ์ซึ่งกันและกัน (พรรณยง พุฒินาถ, 2555, น. 55 - 57)

1.2.2 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง

หลักกฎหมาย กฎ ระเบียบ แนวทางปฏิบัติของส่วนราชการ และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่นำมาใช้บังคับเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง มีดังนี้

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
  - ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2560
  - หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค 0406.2/ว. 64 ลงวันที่ 1 เมษายน 2548 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง
    - ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ
  - ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ของเจ้าหน้าที่
    - ข้อกำหนดประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554
    - ระเบียบกรมบังคับคดีว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2558

1.2.3 บทวิเคราะห์รูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่นำมาปรับใช้กับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เมื่อมีข้อพิพาททางแพ่งเกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรพิจารณาเสียก่อนว่าข้อพิพาทดังกล่าว มีแนวทางใดบ้างที่จะสามารถทำให้ข้อพิพาทนั้นยุติลงก่อนได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการระงับข้อพิพาทด้วยการฟ้องร้องคดีต่อศาลเพียงอย่างเดียว ในที่นี้ ควรกำหนดลำดับการทำงานให้ชัดเจนอย่างเป็นระบบ และอย่างเป็นขั้นตอน

ทั้งกระบวนการ โดยจะทำการวิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาทในรูปแบบต่าง ๆ ที่นำมาปรับใช้ กับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งประเภทต่าง ๆ ดังนี้

ก. การเจรจาต่อรอง เป็นกระบวนการแรกเริ่มที่เมื่อเกิดข้อขัดแย้งระหว่างกัน คู่กรณีที่เกี่ยวข้องควรพยายามหาข้อยุติร่วมตามแนวทางที่ทั้งสองฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกัน ข้อขัดแย้งนั้นก็จะยุติลง การระงับข้อพิพาทโดยการเจรจาต่อรองจึงเป็นวิธีการที่ง่ายและดีที่สุด แต่ในขณะเดียวกัน ผลสำเร็จของการเจรจาต่อรองจำเป็นต้องอาศัยความสมัครใจหรือความยินยอมของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการทางกฎหมายในการเจรจาต่อรองเพื่อระงับข้อพิพาท ซึ่งอาจเป็นข้อพิพาทที่ได้แย้งกับเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของคู่กรณีที่พิพาท เช่น สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ฟ้องเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอื่นจากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การดำเนินการในเบื้องต้นสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรอาจจะต้องเจรจาให้มาชำระหนี้ดังกล่าวเสียก่อน หรือมีหนังสือบอกกล่าวทวงถามให้กระทำการชำระหนี้ โดยหนังสือบอกกล่าวทวงถาม เป็นเอกสารที่เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่จะใช้สิทธิการดำเนินคดีต่อศาลได้บอกกล่าวไปยังลูกหนี้ หรือคู่กรณีให้รับทราบว่าจะต้องปฏิบัติตามคำบอกกล่าว ทั้งนี้ ในการกำหนดเนื้อหาของข้อเจรจาต่อรอง ต้องพิจารณาถึงลักษณะมูลหนี้ด้วยว่าเป็นมูลหนี้เป็นมูลหนี้จากอะไรและจะต้องมีความชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย

นอกจากนี้ เมื่อมีกรณีที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต้องเรียกคืนเงิน หรือทรัพย์สิน หรือให้ชดใช้ราคาทรัพย์สินเป็นจำนวนที่กำหนดแน่นอน จะเห็นได้ว่า เมื่อผลของการเจรจาต่อรองแล้วคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งยินยอมชำระหนี้หรือปฏิบัติตามสัญญา ข้อพิพาทย่อมยุติลง สำหรับกรณีที่คู่กรณีขอผ่อนผันการชำระหนี้ จะต้องมีการดำเนินการตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ หรือประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ของเจ้าหน้าที่ แล้วแต่กรณี ซึ่งขึ้นอยู่กับเป็นการเรียกคืนเงินจากมูลหนี้ใด และเมื่อมีการเจรจาขอผ่อนชำระหนี้ยอมนำไปสู่การทำหนังสือรับสภาพหนี้ สัญญาผ่อนชำระหนี้ และสัญญาค้ำประกัน

อย่างไรก็ตาม หากการเจรจาต่อรองไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะเหตุที่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามการชำระหนี้ ก็จะนำไปสู่กระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หรือเข้าสู่กระบวนการฟ้องคดีต่อศาลต่อไป

การปรับใช้รูปแบบการเจรจาต่อรองกับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

การเจรจาต่อรองเป็นรูปแบบการระงับข้อพิพาทที่นำมาใช้กับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้ทุกประเภท ไม่ว่าจะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติกรรม สัญญา ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติเหตุ ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดโดย

บทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งการนำรูปแบบการเจรจาต่อรองมาใช้ย่อมเป็นผลดีกับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่เป็นธรรม ประหยัดและรวดเร็ว

ข. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นกระบวนการยุติข้อพิพาทโดยมีคนกลางคนหนึ่งหรือบุคคลที่สามเข้ามาช่วยเหลือในการให้คำแนะนำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายทำความเข้าใจความตกลงหาข้อยุติร่วมกัน ซึ่งบุคคลที่เข้ามาไกล่เกลี่ย เรียกว่า ผู้ไกล่เกลี่ย หรือผู้ประนีประนอม ซึ่งเป็นผู้ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์และผ่านการฝึกอบรมการไกล่เกลี่ยตามที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด เป็นบุคคลที่ศาลแต่งตั้งขึ้นนี้จะทำหน้าที่เป็นคนกลางในกระบวนการไกล่เกลี่ย เพื่อช่วยเหลือคู่กรณีในการหาข้อยุติเพื่อระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น ซึ่งประเภทของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

(1) กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี

ในทางปฏิบัติของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ยังไม่เคยพบว่ามีกรณีไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องร้องคดีต่อศาลมาก่อน เนื่องจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีต้องมีบุคคลที่สามเข้าทำหน้าที่คนกลาง ช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในฐานะของส่วนราชการที่จะเข้าเป็นคู่ความในคดี เมื่อมีกรณีโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ จึงได้ใช้แนวทางที่จะเข้าสู่กระบวนการฟ้องคดีโดยผ่านพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด จึงไม่ได้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี ทั้งที่ศาลยุติธรรมมีความพยายามในการส่งเสริมให้มีการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการลดปริมาณคดีในศาล เนื่องจากการดำเนินคดีในศาลมีระยะเวลาที่ยาวนาน และมีคดีที่ค้างค้างการพิจารณาอยู่ในศาลเป็นจำนวนมาก สำหรับในส่วนของตัวเองก็สามารถหาข้อยุติในข้อพิพาทที่เกิดขึ้นร่วมกันได้

ที่ผ่านมาแม้รูปแบบของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จะเป็นรูปแบบที่ศาลยุติธรรมได้วางแนวทางให้มีการระงับข้อพิพาททางเลือก ในการดำเนินการไกล่เกลี่ยผ่านศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลอาจเชิญชวนหรือให้คำแนะนำแก่คู่ความ หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ย ในกรณีที่คู่ความประสงค์จะให้มีการไกล่เกลี่ย คู่ความอาจแจ้งความประสงค์ต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาล หรือแถลงต่อองค์คณะผู้พิพากษาในระหว่างการพิจารณา ภายใต้ข้อกำหนดประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ซึ่งมีแนวทางในการไกล่เกลี่ยเพื่อยุติข้อพิพาทโดยมีผู้ประนีประนอมทำหน้าที่เป็นคนกลางช่วยให้คู่ความสามารถตกลงประนีประนอมยอมความ โดยไม่มีการชี้ขาดให้ฝ่ายใดแพ้หรือชนะ ในทางปฏิบัติของส่วนราชการไม่เคยมีการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทผ่านศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาล ประกอบกับกฎหมายที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทยังไม่ค่อยได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งที่แนวทางดังกล่าวเป็นแนวทางการระงับข้อพิพาททางเลือกที่เป็นประโยชน์กับคู่ความทุกฝ่ายให้สามารถตกลงยุติข้อพิพาทร่วมกันได้

การปรับใช้รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องกับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

กรณีนี้เห็นควรมีแนวทางนำมาปรับใช้กับกรณีที่มีข้อพิพาททางแพ่งที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต้องเรียกคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่มีจำนวนทุนทรัพย์ไม่มากนัก และสามารถกำหนดราคาทรัพย์สินได้แน่นอน เช่น การเรียกคืนหรือให้خذใช้ราคาเครื่องคอมพิวเตอร์ (Notebook) หรือ iPad จากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการทำสัญญายืมเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในระหว่างการดำรงตำแหน่ง ซึ่งการฟ้องร้องคดีต่อศาลในคดีเหล่านี้หากประเมินถึงความคุ้มค่าในแง่ทรัพยากรและงบประมาณที่ต้องใช้จ่ายไปกับการดำเนินคดีอาจจะไม่เกิดความคุ้มค่า กรณีนี้หากติดตามทวงคืนด้วยการเจรจาไม่ได้ผล ก็อาจจะใช้การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดี โดยมีคนกลางที่เป็นผู้ประนีประนอมเข้าเสนอแนะหาทางออก อาจจะเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือกที่บรรลุผลสำเร็จโดยไม่จำเป็นต้องฟ้องคดี

(2) กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล

ในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล อาจเริ่มภายหลังที่มีการฟ้องร้องคดีแล้ว หรือในเวลาใด ๆ ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 – 20 ซึ่งบัญญัติดังนี้

“มาตรา 19 ศาลมีอำนาจสั่งให้ตามที่เห็นสมควรให้คู่ความทุกฝ่าย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาลด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าคู่ความนั้น จะได้มีทนายความว่าต่างแยกต่างอยู่แล้วก็ดี อนึ่ง ถ้าศาลเห็นว่าการที่คู่ความมาศาลด้วยตนเอง อาจยังให้เกิดความตกลงหรือการประนีประนอมยอมความดังที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้ ก็ให้ศาลสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง”

“มาตรา 20 ไม่ว่าจะการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อพิพาทนั้น”

ในการไกล่เกลี่ยเพื่อให้คู่ความตกลงประนีประนอมยอมความกันในข้อพิพาทโดยผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีนั้น ๆ เป็นผู้ไกล่เกลี่ย การไกล่เกลี่ยจะกระทำขณะที่ศาลออกนั่งพิจารณาคดีและใช้ห้องพิจารณาคดีเป็นสถานที่ไกล่เกลี่ย หากไกล่เกลี่ยสำเร็จคู่ความก็จะทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันและศาลจะพิพากษตามยอม แต่หากไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ ศาลจะทำการพิจารณาคดีต่อไป (ชูเกียรติ ดันทวิวงศ์, 2541, น. 10 – 11)

ในทางปฏิบัติของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรพบว่า มีกรณีที่มีการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลบ้างเช่นกัน ซึ่งแนวทางนี้มีข้อดีตรงที่ว่า มีศาลหรือผู้พิพากษาเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างคู่ความ และเมื่อไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้แล้วก็นำไปสู่การจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และศาลก็จะพิพากษาเสร็จเด็ดขาดตามสัญญาประนีประนอมยอมความ หรือที่เรียกว่า คำพิพากษตามยอม ตามประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 โดยผลแห่งคำพิพากษาตามยอม คดีจึงเป็นที่สุด เนื่องจาก มาตรา 138 ห้ามอุทธรณ์ไว้ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้น 3 ประการข้างต้น สำหรับในกรณีที่เป็นโจทก์ควรมีข้อตกลงด้วยว่าหากผิดนัดงดเวดใดงวดหนึ่ง หรือผิดสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง ถือว่าผิดนัดทั้งหมด และให้บังคับคดีได้ทันที นอกจากนี้มีข้อตกลงให้บังคับคดีได้ทันทีแล้ว หากประสงค์จะเรียกดอกเบี้ยต้องมีข้อตกลงในเรื่องดอกเบี้ยว่าเมื่อผิดนัดจะให้กลับไปคิดดอกเบี้ยในอัตราอย่างไร หรือมีข้อตกลงว่าเมื่อผิดสัญญาแล้วจะต้องปฏิบัติอย่างไร ดังนั้น เมื่อมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความก็มีผลให้สามารถบังคับคดีได้

การปรับใช้รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลกับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลเป็นรูปแบบการระงับข้อพิพาทที่นำมาใช้กับลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้ทุกประเภท ไม่ว่าจะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติกรรม สัญญา ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติเหตุ ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งการนำรูปแบบการเจรจาต่อรองมาใช้ย่อมเป็นผลดีกับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่ผ่านมาข้อพิพาททางแพ่งในการเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นจากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่หมดสมาชิกภาพที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้ดำเนินการฟ้องคดีแพ่งในศาลแพ่งได้มีการตกลงประนีประนอมยอมความได้เป็นผลสำเร็จ โดยได้รับชำระหนี้เต็มตามฟ้องด้วยการผ่อนชำระหนี้ โดยมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นศาล และศาลได้พิพากษาเสร็จเด็ดขาดไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น

ค. การฟ้องร้องคดีต่อศาล

หากการระงับข้อพิพาททางเลือกที่ได้กล่าวมาข้างต้นไม่อาจบรรลุผลสำเร็จได้ ก็จะต้องนำวิธีการระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ ซึ่งก็คือวิธีระงับข้อพิพาทด้วยการฟ้องร้องคดีต่อศาลมาใช้ อันเป็นกระบวนการยุติธรรมหลักที่มีกำหนดกระบวนการที่ชัดเจนและแน่นอน โดยการนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการนี้ ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งผลของการระงับข้อพิพาทในรูปแบบนี้ จะปรากฏในรูปแบบของคำพิพากษา โดยศาลจะเป็นผู้พิจารณาชี้ขาดข้อพิพาทว่าฝ่ายใดถูก ฝ่ายใดผิด

1.2.4 วิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติงานในการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อการระงับข้อพิพาททางแพ่งในรูปแบบต่าง ๆ

ก. วิธีการและขั้นตอนการเจรจาต่อรอง

ในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง โดยลำดับการปฏิบัติงานด้านกฎหมาย ในเบื้องต้นนิติกรผู้รับผิดชอบควรหาทางที่จะเจรจาต่อรองเพื่อหาทางระงับ

ข้อพิพาทให้ได้เสียก่อน การเจรจาต่อรองเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่งในทางปฏิบัติ อาจทำโดยการชี้แจงถึงมูลเหตุอันเป็นที่มาของการโต้แย้งสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของคู่กรณี การเจรจาต่อรองอาจทำโดยการประสานงาน หรือมีหนังสือทวงถามเพื่อเจรจาให้ปฏิบัติการชำระหนี้ ในทางปฏิบัติของส่วนราชการก็ยังมีกฎหมายเปิดช่องให้สามารถผ่อนชำระหนี้ในกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ

ข. วิธีการและขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

โดยปกติในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอาจกระทำได้ ในก่อนวันนัดของศาล คู่ความสามารถแจ้งความประสงค์ขออนาคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้โดยตรงที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลที่มีเขตอำนาจ แต่ในทางปฏิบัติของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล จะเกิดขึ้นภายหลังเมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ซึ่งในขั้นตอนการฟ้องคดี ส่วนราชการต้องฟ้องคดีโดยผ่านพนักงานอัยการ ในทางปฏิบัติของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่พบก็คือ การไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความในศาล ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นผู้พิพากษาเจ้าของคดีเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ย หากคู่ความสามารถตกลงกันได้ให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ หรือถอนฟ้อง ซึ่งวิธีการและขั้นตอนในการไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ในระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณา คู่ความอาจแถลงต่อศาลให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้นอยู่ ศาลจะวันกำหนดแนวทางประนีประนอมยอมความ

ขั้นตอนที่ 2 เมื่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นตัวความได้รับแจ้งวันกำหนดนัด ต้องส่งตัวแทนมาศาลเข้าร่วมเจรจาในวันนัดไกล่เกลี่ย

ขั้นตอนที่ 3 ในกรณีที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นโจทก์ฟ้อง คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งขอผ่อนผันการชำระหนี้ ซึ่งพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบคดีเห็นว่ามีความสมควรเมื่อเข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในฐานะตัวความต้องเป็นผู้พิจารณาข้อเสนอประนีประนอมยอมความ หากตกลงประนีประนอมยอมความให้มีหนังสือแจ้งเงื่อนไขไปให้พนักงานอัยการทราบ ซึ่งแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่งชั้น ตามหนังสือเวียนของกระทรวงการคลัง ที่ กค 0406.2/ว.64 ลงวันที่ 1 เมษายน 2548 ให้ส่วนราชการเจ้าของคดีสามารถใช้ดุลยพินิจร่วมกับพนักงานอัยการในการพิจารณาเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความสำหรับคดีแพ่งบางประเภทได้

ในขั้นตอนของการพิจารณากำหนดแนวทางประนีประนอมยอมความจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามหนังสือเวียนของกรมบัญชีกลาง โดยต้องคำนึงถึงจำนวนทุนทรัพย์ ซึ่งหากเป็นคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 2,000,000 บาท หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดี

มีความเห็นสอดคล้องเป็นประการใด ให้พิจารณาดำเนินการตามความเห็นดังกล่าวได้ โดยไม่ต้องขออนุมัติต่อกรมบัญชีกลาง ดังนั้น นิติกรผู้รับผิดชอบจะต้องสามารถพิจารณาเสนอความเห็นต่อหัวหน้าส่วนราชการเกี่ยวกับแนวทางประนีประนอมยอมความได้ เช่น หากมีกรณีที่ขอผ่อนชำระหนี้ ก็จะต้องพิจารณาตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ ทั้งยังต้องสามารถกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความร่วมกับคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งและพนักงานอัยการ เพื่อหาข้อยุติร่วมกัน นำไปสู่การจัดทำสัญญาประนีประนอมและมีการพิพากษายอมในที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 ในการจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

(1) การทำสัญญาประนีประนอมยอมความต้องเป็นไปตามหลักในเรื่องของสัญญา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ต้องมีคู่สัญญา 2 ฝ่าย คู่สัญญาจะต้องมีความสามารถในการทำสัญญา รวมถึงวัตถุประสงค์ของสัญญาต้องชอบด้วยกฎหมาย มิฉะนั้นตกเป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150

(2) สัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำในศาลนั้น คู่ความทั้งสองฝ่ายต้องลงนามในสัญญาต่อหน้าผู้พิพากษา และศาลก็จะพิพากษาเสร็จเด็ดขาดไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น

ในเนื้อหาของสัญญาประนีประนอมยอมความ นอกจากข้อตกลงในสาระสำคัญที่เกี่ยวกับหนี้แล้ว กรณีเป็นโจทก์ควรมีข้อตกลงด้วยว่าหากผิดนัดตรงใดตรงหนึ่ง หรือผิดสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง ถือว่าผิดนัดทั้งหมด และสามารถดำเนินการบังคับคดีได้ทันที นอกจากนี้มีข้อตกลงให้บังคับคดีได้ทันทีแล้ว และควรจะเรียกดอกเบี้ยผิดนัด โดยกำหนดข้อตกลงในเรื่องดอกเบี้ยว่าเมื่อผิดนัดจะให้ดอกเบี้ยในอัตราอย่างไร หรือมีข้อตกลงว่าเมื่อผิดสัญญาแล้วจะต้องปฏิบัติอย่างไร รวมทั้งมีข้อตกลงเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความไว้ด้วย

(3) การตรวจสอบความถูกต้องของสัญญาประนีประนอมยอมความ เช่น ชื่อ - ชื่อสกุล จำนวนเงิน ระยะเวลา เงื่อนไข ข้อตกลง และผู้มีอำนาจในการลงนามในสัญญาประนีประนอมยอมความ เช่น กรณีเป็นนิติบุคคล ต้องเป็นผู้แทนที่มีอำนาจของนิติบุคคลนั้น กรณีมอบอำนาจต้องมีหนังสือมอบอำนาจพร้อมเอกสารที่ครบถ้วนถูกต้องตามกฎหมาย

(4) นิติกรผู้รับผิดชอบจะต้องทำการตรวจสอบและติดตามทวงถามให้คู่สัญญาปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ได้ตกลงกันไว้

ค. วิธีการและขั้นตอนฟ้องคดีต่อศาล

ปัจจุบันได้มีระเบียบสำนักงานกฤษฎีกาว่าด้วยการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี พ.ศ. 2561 วางแนวทางปฏิบัติในการดำเนินคดี

ของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐไว้ ดังนั้น เมื่อมีกรณีที่ต้องระงับข้อพิพาททางแพ่งโดยการฟ้องคดีต่อศาล มีวิธีการและขั้นตอนในการฟ้องร้องคดีต่อศาล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนดำเนินการก่อนฟ้องคดี

ดำเนินการตรวจสอบเอกสารเกี่ยวข้อง ศึกษาและทำความเข้าใจในการดำเนินการทางกฎหมายในเรื่องดังกล่าว รวมทั้งศึกษารูปแบบและเนื้อหาการดำเนินคดีแพ่งลักษณะเดียวกันในอดีตที่ผ่านมาที่สำนักกฎหมายดำเนินการรับผิดชอบ และแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง กรณีที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเรียกคืนทรัพย์สินหรือเรียกให้ชำระเงิน ให้ดำเนินการจัดทำหนังสือทวงถามให้ชำระหนี้อีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะดำเนินการทางกฎหมายต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนดำเนินการเพื่อเตรียมการฟ้องคดี

ดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริง และเอกสารหลักฐานต่างๆ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมูลคดีที่เกิดขึ้นให้ครบถ้วนเสนอต่อพนักงานอัยการเพื่อว่าต่างคดี และทำการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นข้อกฎหมาย เพื่อจัดทำข้อเท็จจริงประกอบการยื่นคำฟ้อง โดยในการส่งเรื่องหรือสำนวนคดีให้พนักงานอัยการดำเนินการ มีขั้นตอนดังนี้

(๑) ในกรณีที่ส่วนราชการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการว่าต่างคดี จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้ครบถ้วนและรีบส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินการก่อนครบกำหนดอายุความไม่น้อยกว่า 3 เดือน เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น

(๒) ในการจัดทำหนังสือนำส่งพนักงานอัยการต้องระบุในหนังสือนำส่งเรื่องด้วยว่ามีวัตถุประสงค์จะให้ฟ้องผู้ใด ในฐานะใด มูลหนี้ใด จำนวนเงินที่เรียกร้อง และต้องสรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดี รวมทั้งส่งพยานเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาพร้อมหนังสือนำส่งเรื่อง

(๓) การรวบรวมเอกสารที่นำส่งพร้อมหนังสือที่ขอให้พนักงานอัยการดำเนินคดี ประกอบด้วย หลักฐานของผู้ฟ้องคดี มีดังนี้

ก. หลักฐานการเป็นนิติบุคคล และการเป็นผู้แทนของนิติบุคคลซึ่งเป็นหน่วยงานผู้ส่งที่ขอให้ดำเนินคดี

ข. ใบแต่งตั้งนายความที่ผู้แต่งตั้งนายความลงนามคำสั่งแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำเนาบัตรประจำตัวของผู้แต่งตั้งนายความ ในกรณีที่มีการมอบอำนาจจะต้องแนบหนังสือมอบอำนาจ คำสั่งมอบอำนาจและคำสั่งที่เกี่ยวข้องด้วย

ค. บันทึกการสรุปข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานเอกสารที่เกี่ยวข้อง

หลักฐานของผู้ที่จะถูกฟ้อง มีดังนี้

ก. หลักฐานหนังสือรับรองการจดทะเบียนของนิติบุคคล การเป็นผู้แทนของนิติบุคคลหรือบัตรประจำตัวประชาชนของบุคคลและแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของบุคคลที่จะถูกฟ้อง

ข. ผลการตรวจสอบสถานภาพการล้มละลายของลูกหนี้ที่จะถูกฟ้อง

ค. หลักฐานบัตรประจำตัวประชาชนและแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎรของผู้เป็นทายาทหรือผู้จัดการมรดกของผู้ตายซึ่งเป็นลูกหนี้

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนดำเนินการในระหว่างการพิจารณาในชั้นศาล

ติดต่อประสานงานคดีดังกล่าวกับพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบ หรือนิติกรของสำนักงานอัยการสูงสุดที่ได้รับมอบหมายจากพนักงานอัยการเพื่อติดตามความคืบหน้าของคดี ซึ่งในการพิจารณาคดีในชั้นศาลนิติกรผู้ประสานงานคดี และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับคดีที่มีข้อพิพาทอาจจะต้องเข้าเบิกความในฐานะพยาน จึงต้องมีความพร้อมในการเตรียมข้อมูล และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามที่พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบร้องขอ และติดตามการนัดพิจารณาของศาลว่าคดีที่รับผิดชอบอยู่ในชั้นตอนใด โดยอาจเข้ารับฟังการพิจารณาของศาลตามที่ศาลมีหมายนัด ตลอดจนติดตามผลของคำพิพากษา

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษา

รายงานผลคดีต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น และในกรณีที่จะต้องมีการบังคับคดี ต้องประสานงานกับสำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการบังคับคดีต่อไป

1.3 ผลการศึกษาวิเคราะห์กรณีศึกษาข้อพิพาททางแพ่งที่สำนักกฎหมายรับผิดชอบ

ในที่นี้จะทำการวิเคราะห์กรณีศึกษาการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล การดำเนินคดีแพ่งกับอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นอันเนื่องมาจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าว ตามนัยของมาตรา 92 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต้องดำเนินการเรียกคืนเงินดังกล่าวคืนจากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 2,898,789.78 บาท โดยคดีนี้ตั้งต้นฟ้องเป็นคดีแพ่งต่อศาลแพ่งเนื่องจากจำนวนทุนทรัพย์อยู่ในเขตอำนาจของศาลแพ่ง ต่อมาเมื่อเข้าสู่การพิจารณาของศาลในวันนัดพิจารณาคดีครั้งแรก เป็นนัดไกล่เกลี่ยสืบพยาน จำเลยได้แถลงต่อศาลประสงค์จะขอผ่อนชำระหนี้ จึงนำไปสู่ขั้นตอนการประนีประนอมยอมความในศาล ซึ่งมีขั้นตอนการกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความในศาล ดังนี้

(1) พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบได้มีหนังสือมายังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรว่า ฝ่ายจำเลยประสงค์จะเจรจาไกล่เกลี่ย โดยให้ผู้ประสานงานคดีเข้าร่วมในการ

ใกล้เคียงในการพิจารณาของศาลในนัดต่อไปโดยการกำหนดแนวทางประนีประนอมยอมความในชั้นศาล ผู้ประสานงานคดีนอกจากจะต้องประสานงานกับพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบแล้ว จะต้องมึบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางประนีประนอมยอมความให้บรรลุความประสงค์ของทุกฝ่าย และต้องรักษาผลประโยชน์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นสำคัญ จึงต้องเป็นตัวกลางที่ต้องประสานงานกับทุกฝ่ายทั้งพนักงานอัยการ ฝ่ายจำเลยและทนายจำเลยซึ่งแถลงต่อศาลขอให้มีการประนีประนอมยอมความ และจะต้องขออนุมัติแนวทางการประนีประนอมยอมความในศาลต่อกรมบัญชีกลาง ซึ่งขั้นตอนของการประนีประนอมยอมความของส่วนราชการที่ได้ดำเนินคดีแพ่งในชั้นศาล จะต้องปฏิบัติตามหนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค 0406.2/ว.64 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง โดยได้กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่งขึ้น โดยให้ส่วนราชการเจ้าของคดีสามารถใช้ดุลยพินิจร่วมกับพนักงานอัยการในการพิจารณาเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความสำหรับคดีแพ่งบางประการได้ ซึ่งมีสาระสำคัญว่าคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกิน 2,000,000 บาท ให้ส่วนราชการเจ้าของคดีส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

ในการพิจารณาข้อเสนอในการประนีประนอมยอมความของส่วนราชการในคดีนี้ จึงมีข้อจำกัดอยู่ที่ผู้มีอำนาจในการพิจารณาอนุมัติให้ประนีประนอมยอมความ และเงื่อนไขของข้อตกลงประนีประนอมยอมความ ดังนั้น แนวทางการประนีประนอมยอมความจะสำเร็จหรือไม่ยังต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบและปัจจัยหลายอย่าง ซึ่งในขั้นตอนของการกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความ พนักงานอัยการจะไม่ได้เข้ามามีส่วนในการกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความ แต่พนักงานอัยการจะให้คู่ความทำความเข้าใจตนเอง ภายใต้กฎหมาย กฎระเบียบที่กำหนดไว้ นิติกรผู้รับผิดชอบคดีก็ต้องมีบทบาทในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความให้บรรลุผล ผู้ขอรับการประเมินจึงอยู่ในฐานะทั้งที่เป็นผู้แทนของฝ่ายโจทก์ และต้องเป็นผู้แนะนำฝ่ายจำเลยในการเสนอแนวทางการขอผ่อนชำระหนี้ให้เป็นแนวทางที่กรมบัญชีกลางจะอนุมัติให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาลได้

สำหรับการกำหนดแนวทางประนีประนอมยอมความในชั้นศาล ที่ผ่านมายังไม่เคยปรากฏว่ามีกรณีดำเนินการดำเนินคดีของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่มีทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นศาลมาก่อน ดังนั้น จึงไม่มีแนวปฏิบัติ หรือแนวการดำเนินคดีแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นศาลมาก่อน ซึ่งกระบวนการใกล้เคียงในชั้นศาลอาจเกิดขึ้นได้เพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาล ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ในทางปฏิบัติในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการใกล้เคียงนั้นเกิดขึ้น 2 ทาง คือ ศาลใกล้เคียงเอง หรือคู่ความขอให้ศาลใกล้เคียง ซึ่งในคดีนี้ศาลซึ่งเป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเป็นฝ่าย

เริ่มใกล้เคียงเอง ประกอบกับฝ่ายจำเลยประสงค์จะให้ศาลใกล้เคียงให้ ด้วยการที่จำเลยตกลงชำระหนี้ตามฟ้องด้วยการผ่อนชำระ จึงต้องเข้าสู่กระบวนการกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความในชั้นศาล ภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหนังสือเวียนที่กำหนดแนวทางและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีรายละเอียดในทางปฏิบัติ เพราะนอกจากข้อตกลงจะต้องเป็นที่ยอมรับกับทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลยแล้ว ข้อตกลงนั้นจะต้องมีการขออนุมัติจากกรมบัญชีกลางในการเสนอขอผ่อนชำระหนี้ด้วย

(2) เสนอเรื่องเพื่อขออนุมัติแนวทางการประนีประนอมยอมความต่อกรมบัญชีกลาง โดยผู้ประสานงานคดีต้องดำเนินการติดต่อเพื่อชี้แจงและแนะนำจำเลย ให้เสนอเรื่องพร้อมทั้งเอกสารประกอบในการยื่นคำขอในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความมายังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรโดยจัดทำหนังสือเพื่อขอให้อดีตสมาชิกฯ ส่งรายละเอียดเกี่ยวกับรายรับ รายจ่ายในแต่ละเดือน และฐานะทางการเงิน ตลอดจนทรัพย์สินที่อดีตสมาชิกฯ ถือครอง เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาอนุมัติ และเสนอแนะแนวทางในการชำระเงินในแต่ละงวดที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กรมบัญชีกลางจะอนุมัติให้ โดยแสดงเหตุผลจูงใจให้มีการประนีประนอมยอมความว่ามีแนวคำพิพากษาในเรื่องนี้ว่าเป็นอย่างไร และการชำระหนี้เงินเข้าไปอาจจะต้องรับภาระในเรื่องดอกเบี้ยผิติดนัด

(3) จัดเตรียมการเสนอเรื่องพร้อมส่งเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ของอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อขออนุมัติการผ่อนชำระหนี้ต่อกรมบัญชีกลาง เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่งตามที่กระทรวงการคลังกำหนด โดยจัดทำหนังสือขอหารือการผ่อนชำระหนี้ของอดีตสมาชิกฯ ไปยังกรมบัญชีกลาง

(4) กรมบัญชีกลางได้พิจารณาข้อเสนอการขอผ่อนชำระหนี้แล้ว อนุมัติให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นศาลกับ อดีตสมาชิกฯ ได้โดยแจ้งเป็นหนังสือมายังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยให้ศาลมีคำพิพากษายอมภายใต้เงื่อนไขให้อดีตสมาชิกฯ ผ่อนชำระหนี้ตามฟ้อง โดยจำนวนเงินเมื่อนับถึงวันที่ศาลพิพากษาตามสัญญาประนีประนอม เป็นจำนวน 3,854,794.76 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี จากต้นเงินจำนวน 2,898,789.78 บาท โดยชำระเงินคืนช่วงแรกเป็นการชำระในส่วนของดอกเบี้ยจำนวนทั้งสิ้น 956,004.98 บาท และส่วนที่เหลือให้ผ่อนชำระคืนเป็นรายเดือน เดือนละ 30,000 บาท รวมระยะเวลาผ่อนชำระ 91 งวด และในแต่ละปีให้ชำระเพิ่มอีกปีละ 150,000 บาท เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2560 ถึง เดือนธันวาคม 2567 หากมีการผิติดนัด 2 งวดติดต่อกัน ให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรดำเนินการบังคับคดีทันที และแจ้งพนักงานอัยการถึงผลการพิจารณาแนวทางการประนีประนอมยอมความที่กรมบัญชีกลางได้อนุมัติ เพื่อเสนอแนวทางการประนีประนอมยอมความต่อศาลแพ่งตามกำหนดนัดศาลในนัดถัดไป

(5) ตรวจสอบพิจารณาร่างสัญญาประนีประนอมยอมความโดยกำหนดรายละเอียดในสัญญาประนีประนอมยอมความตามเงื่อนไขการชำระหนี้ที่ได้รับอนุมัติจากกรมบัญชีกลาง และจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ในแต่ละงวดเพื่อเป็นเอกสารแนบท้ายสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยกำหนดยอดเงินในการชำระแต่ละงวดให้สอดคล้องกับข้อตกลงที่จะระบุไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความให้ถูกต้องและชัดเจน ภายใต้เงื่อนไขที่กรมบัญชีกลางอนุมัติ

(6) ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาในสัญญาประนีประนอมยอมความให้ถูกต้องชัดเจนและอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กรมบัญชีกลางอนุมัติ เช่น ชื่อบุคคล จำนวนเงินและการคำนวณดอกเบี้ย เงื่อนไขข้อตกลงต่างๆ ให้ถูกต้อง นอกจากนี้ สัญญาประนีประนอมยอมความจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย และต้องรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรอย่างสูงสุด เพื่อเสนอสัญญาประนีประนอมยอมความให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอมต่อไป

จากตัวอย่างกรณีศึกษาข้างต้น สามารถวิเคราะห์กรณีศึกษาดังกล่าวได้ดังนี้

1. จากโครงสร้างกระบวนการงานในการไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความในศาล จะเห็นได้ว่า บทบาทของนิติกรผู้ประสานงานคดี ต้องมีบทบาทในเชิงรุกในการที่ต้องเข้าไปติดต่อเจรจากับตัวความเพื่อกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความต่อศาล และกรมบัญชีกลาง เนื่องจากในระหว่างการเสนอเรื่องเพื่อขออนุมัติการผ่อนชำระหนี้ต่อกรมบัญชีกลาง ส่วนราชการเจ้าของคดีคือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นฝ่ายติดต่อและเจรจากับจำเลยเอง ซึ่งในขั้นตอนนี้ พนักงานอัยการจะไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการในขั้นตอนนี้ด้วย แต่จะให้ตัวความดำเนินการตกลงเกี่ยวกับรายละเอียดและเงื่อนไขต่าง ๆ เกี่ยวกับจำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระ การส่งเอกสารและหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาอนุมัติ เนื่องจากเป็นสาระสำคัญที่จะทำให้การประนีประนอมยอมความบรรลุผลสำเร็จได้ ดังนั้น บทบาทของนิติกรจึงต้องศึกษาทำความเข้าใจกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการในการประนีประนอมยอมความในชั้นศาล ประกอบกับแนวทางการดำเนินคดีที่มีการประนีประนอมยอมความในชั้นศาลไม่เคยมีแนวทางปฏิบัติมาก่อน นิติกรผู้ประสานงานคดีจึงต้องศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการประนีประนอมยอมความในศาล ตลอดจนแนวทางการขออนุมัติการผ่อนชำระหนี้จากกรมบัญชีกลาง การจัดทำสัญญาประนีประนอมให้มีความถูกต้อง รัดกุมมากที่สุด

2. แนวทางไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความในศาล ก่อให้เกิดประโยชน์ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ผลคดีที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดผลสำเร็จของงาน เนื่องจากได้รับชำระหนี้เต็มตามฟ้องด้วยการผ่อนชำระ ทำให้ในส่วนของคดีซึ่งศาลได้มีคำพิพากษาตามยอม คดีจึงเสร็จเด็ดขาดไปจากศาล ไม่ต้องมีความยุ่งยากในการดำเนินคดีในศาลต่อไปซึ่งอาจจะต้องต่อสู้คดีถึง 3 ชั้นศาล อย่างกรณีคดีลักษณะเดียวกันนี้ที่จะเกิดในอดีตและดอกเบี้ยผิดนัดอาจจะเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นจำนวนหนี้ที่สูงขึ้น จนเป็นการยากในการติดตามการบังคับคดี

3. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการระงับข้อพิพาททางแพ่งโดยการไกล่เกลี่ยและ ประนีประนอมยอมความ อยู่ที่เนื้อหาของการประนีประนอมยอมความ การพิจารณารายละเอียด ข้อเสนอในลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างยอมผ่อนผันให้กันและกัน ที่สำคัญก็คือต้องขึ้นอยู่กับความยินยอม พร้อมใจของคู่ความทุกฝ่ายด้วย

2. บทวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่ง

2.1 ปัญหาเกี่ยวกับนิติกรผู้ปฏิบัติงานขาดความเชี่ยวชาญและไม่ทราบลำดับขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติงาน เนื่องจากอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของนิติกรสำนักกฎหมายต้องรับผิดชอบ ทั้งงานในด้านนิติบัญญัติและงานด้านนิติกร นิติกรผู้ปฏิบัติงานต้องทำหน้าที่หลายด้าน หากไม่เคย รับผิดชอบงานคดีมาก่อนเลย ย่อมขาดความเชี่ยวชาญ เมื่อได้รับมอบหมายงาน ก็ยังขาดความเข้าใจ ในเรื่องของลำดับการปฏิบัติงาน ต้องใช้เวลาศึกษาทำความเข้าใจในขั้นตอนการทำงาน ซึ่งอาจเป็น อุปสรรคทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความล่าช้า

2.2 ปัญหาในเรื่องแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการระงับข้อพิพาททางแพ่ง ทั้งขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีและในขั้นตอนที่คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล ยังไม่มีแนวทาง ปฏิบัติที่มีความชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากรูปแบบการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ระงับข้อพิพาททางแพ่งในขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีด้วยการเจรจา หรือไกล่เกลี่ยและประนอม ข้อพิพาท หรือการระงับข้อพิพาททางแพ่งในขั้นตอนคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล เช่น การ ประนีประนอมยอมความในชั้นศาล มีลักษณะเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือก ซึ่งมีปัจจัยที่สำคัญที่ ทำให้การระงับข้อพิพาทหาข้อยุติได้ โดยอาศัยความยินยอมพร้อมใจของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายที่จะหา ข้อยุติโดยนำกระบวนการดังกล่าวมาใช้ และกระบวนการนำรูปแบบการระงับข้อพิพาททางเลือกนั้น ยังไม่มีรูปแบบและขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่มีความชัดเจน

2.3 ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดกรอบระยะเวลาการทำงานและระยะเวลาเตรียมการ ในการดำเนินคดี เนื่องจากบางกรณีอาจมีปัญหาในเรื่องของอายุความ ทำให้นิติกรผู้รับผิดชอบมีเวลา น้อยในการเตรียมการเพื่อศึกษาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องที่มีข้อพิพาท

2.4 ปัญหาการดำเนินคดีแพ่งในชั้นศาลมีขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อน แนวการปฏิบัติงาน ทางด้านคดีแพ่งยังไม่มี ความชัดเจน และการพิจารณาคดีในศาลมีความล่าช้า

2.5 ปัญหาเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล เอกสารและหลักฐานเพื่อใช้ในการดำเนินการทาง กฎหมายเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่ง เนื่องจากในการดำเนินการทางกฎหมายนั้นต้องมีการรวบรวม ข้อเท็จจริง เอกสารและหลักฐานเพื่อให้นิติกรผู้รับผิดชอบทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่มี ข้อพิพาท และมีหน้าที่จัดเตรียมเอกสารและหลักฐาน เพื่อจะได้กำหนดแนวทางต่อไปในการจัดการ ปัญหาข้อพิพาททางแพ่งต่อไป

2.6 ปัญหาเกี่ยวกับนิติกรผู้รับผิดชอบให้ดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางเลือก และการสร้างแรงจูงใจแก่คู่กรณีที่เกี่ยวข้องให้ยินยอมพร้อมใจในการเข้าสู่กระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก และเห็นผลดีของการนำการระงับข้อพิพาททางเลือกมาใช้ที่เหมาะสม เนื่องจากที่ผ่านมาเมื่อเกิดข้อพิพาททางแพ่งขึ้นภายในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มักจะมุ่งใช้การระงับข้อพิพาททางแพ่งโดยการฟ้องร้องคดีต่อศาล ทั้งที่กระบวนการทางศาลต้องใช้เวลาดำเนินการในศาลอย่างยาวนาน และเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรและงบประมาณ แทนที่จะเลือกแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งทางเลือกมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

3.1 ปัจจุบันการพิจารณาเครื่องมือที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน อาจทำได้ด้วยการจัดให้มีคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง เพื่อกำหนดทิศทางการทำงานของนิติกรผู้ปฏิบัติงานเมื่อได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบให้ดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง

3.2 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรควรกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการระงับข้อพิพาททางแพ่งทั้งขั้นตอนก่อนการฟ้องคดี เช่น วิธีการเจรจาต่อรอง หรือไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท และในขั้นตอนที่คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล เช่น การกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความให้มีความชัดเจนแต่ละขั้นตอนอย่างเป็นรูปธรรม

3.3 ในกรณีที่มีระยะเวลาจำกัด หน่วยงานต้นเรื่องที่ประสงค์จะให้ดำเนินการทางกฎหมายควรทำการประสานงานเป็นการเบื้องต้นเสียก่อน เพื่อให้นิติกรผู้รับผิดชอบมีเวลาในการเตรียมการเพื่อศึกษาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องที่มีข้อพิพาท และควรมีการกำหนดกรอบการทำงานแต่ละขั้นตอนเมื่อมีกรณีที่ต้องดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่งให้ชัดเจน

3.4 เนื่องจากดำเนินคดีแพ่งในชั้นศาลมีขั้นตอนที่ยุ้งยากซับซ้อน และมีความล่าช้า ซึ่งเป็นปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุม ดังนั้นสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงควรกำหนดมาตรการหรือแนวปฏิบัติในการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกอื่นมาใช้ก่อนที่จะดำเนินการฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาล เช่น จัดให้มีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่งได้

3.5 การปฏิบัติงานเพื่อดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาเพื่อกำหนดแนวทางระงับข้อพิพาทในขั้นตอนใดก็ตาม จำเป็นต้องพิจารณาจากพยานเอกสารเป็นสำคัญ ดังนั้น ต้องมีการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต้นเรื่องกับสำนักงานกฎหมายในการรวบรวมข้อมูล เอกสารและหลักฐานเพื่อใช้ในการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่ง โดยอาจจะกำหนดเป็นมาตรฐานเดียวกันว่า หากส่วนราชการภายในประสงค์จะ

ดำเนินการทางกฎหมายในเรื่องใด เอกสารที่ต้องส่งให้สำนักกฎหมายจะต้องเป็นเอกสารในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมูลคดีในเรื่องใดบ้าง เพื่อเป็นการลดขั้นตอนการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น

3.6 เนื่องจากการนำแนวทางการระงับข้อพิพาททางเลือกมาใช้ มีเจตนารมณ์ที่สำคัญในการทำให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องรอมชอมกัน หรือก่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ ทำให้ข้อพิพาททางแพ่งที่มีอยู่นั้นสามารถยุติลงได้ จึงเห็นควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางเลือกให้แก่นิติกรผู้ปฏิบัติงานที่รับผิดชอบการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง ให้เห็นผลดีของการนำการระงับข้อพิพาททางเลือกมาใช้ที่เหมาะสม เพื่อให้ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นยุติลงไปโดยเร็วและรวบรัดที่สุด

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

จากการหัวข้อการศึกษาเรื่องแนวทางพัฒนาการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้มีการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่ง และจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพื่อกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ศึกษาปัญหาและอุปสรรคและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งรูปแบบต่าง ๆ ในบทนี้ผู้ศึกษาจะทำการสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.สรุปผลการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องแนวทางพัฒนาการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้มุ่งเน้นการศึกษาวิธีการและขั้นตอนระงับข้อพิพาททางแพ่งทั้งระบบ ทั้งวิธีการและขั้นตอนในการดำเนินการฟ้องคดีแพ่งต่อศาล และวิธีการและขั้นตอนในการระงับข้อพิพาททางเลือก ได้แก่ การเจรจาต่อรอง และการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท เพื่อเป็นการประเมินถึงประสิทธิภาพของการดำเนินการฟ้องร้องคดีโดยวิธีการทางศาลซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งเป็นการนำวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกมาใช้เป็นมาตรการเสริมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนางานด้านคดี และเป็นการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน โดยทำให้ข้อพิพาททางแพ่งที่มีอยู่ยุติลงได้อย่างรวดเร็ว เป็นการประหยัดงบประมาณและลดการสิ้นเปลืองทรัพยากร ซึ่งจากการศึกษาวิธีระงับข้อพิพาทเพื่อหาข้อยุติในข้อพิพาทที่เกิดขึ้น มี 2 ประเภท คือ

- (1) การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution)
- (2) การระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ (Compulsory Dispute Resolution)

ปัจจุบันการใช้แนวทางระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ คือ การฟ้องร้องคดีต่อศาล ซึ่งยอมรับว่าเป็นแนวทางหลักในการใช้ระงับข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้น แต่ในการพิจารณากำหนดแนวทางในการระงับข้อพิพาททางแพ่ง นอกจากจะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยการฟ้องร้องต่อศาลแล้ว สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรควรกำหนดมาตรการเสริมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนางานด้านคดี และเป็นการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน ดังนี้

- (1) การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) ซึ่งกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกในบริบทที่ส่วนราชการสามารถนำมาปรับใช้ได้มีวิธีการ ดังนี้

(1.1) การเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่เป็นธรรม ประหยัด รวดเร็ว เนื่องจากเป็นการเจรจาระหว่างคู่ความเมื่อเกิดข้อขัดแย้งระหว่างกัน หากสามารถหาจุดที่ทั้งสองฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกันได้ปัญหาก็จะจบลง และถือได้ว่าการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นแล้ว

(1.2) การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท (Mediation and Conciliation) เป็นกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยคู่พิพาทได้ร้องขอให้คนกลางคนหนึ่งหรือหลายคนให้ความช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกให้คู่พิพาทได้ตกลงระงับข้อพิพาท โดยบุคคลที่สามที่เป็นกลางนั้นมีได้ทำหน้าที่ตัดสินว่าคู่พิพาทฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก แต่จะทำหน้าที่ช่วยเหลือในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ทั้งสองฝ่ายยินยอมลดหย่อนผ่อนปรนให้แก่กันจนกระทั่งสามารถตกลงกันได้ โดยทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อระงับข้อพิพาทกันต่อไป สำหรับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอาจจำแนกได้ 2 รูปแบบ คือ

(1.2.1) กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนมีการฟ้องร้องคดีต่อศาล หรือแม้จะฟ้องร้องคดีต่อศาลแล้ว แต่คู่ความดำเนินการให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกันเอง โดยไม่ต้องดำเนินการในศาลก็ได้ ในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล กรณีนี้คู่พิพาทตกลงให้คนกลางช่วยเหลือในการระงับข้อพิพาท โดยจะตกลงกันเองหรือมอบข้อพิพาทให้สำนักงานหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ก็ได้ เช่น ยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรมให้ดำเนินการ เป็นต้น

(1.2.2) กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล โดยศาลเป็นผู้ดำเนินการให้ ซึ่งหากคู่ความตกลงกันได้ ก็จะมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และศาลจะมีคำพิพากษาไปตามที่คู่ความตกลงกัน โดยมีข้อยกเว้นเพียงบางประการเท่านั้น หรือหากตกลงกันได้เพียงบางส่วน ศาลก็จะสืบพยานและมีคำพิพากษาในเฉพาะประเด็นที่ตกลงกันไม่ได้เท่านั้น ในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล อาจเริ่มภายหลังที่มีการฟ้องร้องคดีแล้ว หรือในเวลาใด ๆ ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล คู่พิพาทอาจตกลงให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรือศาลเห็นควรจัดให้มีการไกล่เกลี่ยคดีทั้งก่อนวันนัดชี้สองสถาน หรือนัดสืบพยาน หรือหลังวันนัดดังกล่าวก็ได้

(2) การระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ (Compulsory Dispute Resolution) เป็นกระบวนการพิจารณาพิพากษาโดยศาล (Litigation) คือ การนำข้อพิพาทมาฟ้องร้องคดีต่อศาล เพื่อให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดว่า ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูก ฝ่ายใดเป็นฝ่ายผิด แม้วิธีการทางศาลจะได้ผลในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น แต่วิธีการดังกล่าวมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อยู่ในวิธีการนั่นเอง ทั้งทำให้เกิดความล่าช้า มีความซับซ้อนของกระบวนการ มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเป็นจำนวนมาก

บรรยากาศของกระบวนการพิจารณาของศาลมีลักษณะของการเผชิญหน้าเป็นปรปักษ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นผลกระทบต่อการรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่พิพาท

อย่างไรก็ตาม พบว่าในการกำหนดแนวทางระงับข้อพิพาททางแพ่งจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบหลายประการร่วมกัน เช่น จำนวนทุนทรัพย์ ความยุ่งยากในเนื้อหาของข้อพิพาท ซึ่งข้อพิจารณาเหล่านี้หากนำมาประกอบเพื่อหารูปแบบการระงับข้อพิพาทที่เหมาะสมกับข้อพิพาททางแพ่งแต่ละรูปแบบ ก็จะทำให้ข้อพิพาทที่มีอยู่ยุติลงได้โดยเร็ว

2. อภิปรายผลการศึกษา

ในการศึกษาเพื่อจัดทำคู่มือกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยและการประนอมข้อพิพาท หลักกฎหมาย หลักวิชาการและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความ แนวคิด ทฤษฎี หลักวิชาการ และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่งและการดำเนินคดีแพ่ง รวมทั้งกฎหมาย กฎ ระเบียบ หนังสือเวียนที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง หลักวิชาการเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 มาศึกษาวิเคราะห์แนวทางดำเนินการดังกล่าว โดยสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

2.1 ในการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้นำแนวคิด ทฤษฎี หลักวิชาการ และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 มาศึกษา ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางเลือก แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หลักกฎหมาย หลักวิชาการและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการประนีประนอมยอมความ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับระบบวิธีพิจารณาความแพ่ง รวมทั้งโครงสร้างและขั้นตอนการดำเนินคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาปรับใช้ เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการระงับข้อพิพาทในรูปแบบต่าง ๆ โดยรูปแบบการระงับข้อพิพาททางเลือกมีหลักการและมีพื้นฐานแนวคิดที่สำคัญที่จะทำให้ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นยุติลงได้โดยเร็วด้วยความตกลงกันของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย นำไปสู่การหาทางออกที่เหมาะสมร่วมกัน ไม่ต้องนำคดีไปฟ้องต่อศาลซึ่งมีความยุ่งยาก และล่าช้า แต่อย่างไรก็ตาม การระงับข้อพิพาทโดยการฟ้องร้องคดีต่อศาล ควรใช้เป็นทางเลือกสุดท้ายที่ไม่สามารถนำวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกอื่น ๆ มาใช้ได้ การวิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งก็จะเป็นประโยชน์ในการนำรูปแบบเหล่านั้นมาปรับใช้ในการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพต่อไป

2.2 ในการศึกษาวิเคราะห์และจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่การระงับข้อพิพาททางแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องหลักกฎหมาย ได้นำแนวคิด ทฤษฎี หลักวิชาการ และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 มาศึกษา ได้แก่ หลักวิชาการและ

แนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับระบบวิธีพิจารณาความแพ่ง รวมทั้งโครงสร้างและขั้นตอนการดำเนินคดีแพ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาปรับใช้ รวมกฎหมาย กฎ ระเบียบ หนังสือเวียนที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่งมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ เนื่องจากการระงับข้อพิพาททางแพ่งในลักษณะที่เป็นการระงับข้อพิพาททางเลือก เช่น การเจรจาต่อรอง หรือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เช่น การประนีประนอมยอมความต้องมีขั้นตอน กระบวนการ รวมทั้งหลักการทำสัญญา ประนีประนอมยอมความ จำเป็นต้องนำหลักทฤษฎีในเรื่องการประนีประนอมยอมความมาใช้ เพื่อให้การศึกษาในเรื่องดังกล่าวเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการระงับข้อพิพาทที่ต้องใช้กระบวนการดำเนินคดีแพ่งเป็นลักษณะงานที่ต้องนำกฎหมายวิธีสบัญญัติจึงเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงวิธีการต่าง ๆ ในอันที่บุคคลทั้งหลายจะพึงปฏิบัติเพื่อจะได้รับความรับรอง ค้ำครอง และบังคับตามสิทธิและหน้าที่ซึ่งมีอยู่ตามกฎหมายสารบัญญัติ เนื่องจากเมื่อมีกรณีที่ได้แย้งสิทธิและหน้าที่ของบุคคลตามกฎหมายแพ่ง เป็นเหตุให้ต้องดำเนินกระบวนการทางศาลเพื่อระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจึงต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ดังนั้น ในการนำแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับระบบวิธีพิจารณาความแพ่ง รวมทั้งโครงสร้างและขั้นตอนการดำเนินคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาปรับใช้กับวิธีการและขั้นตอนการดำเนินคดีแพ่ง ทำให้การดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่งดังกล่าวถูกต้องตามขั้นตอนและกระบวนการตามหลักการพื้นฐานของระบบวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

2.3 ในการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้นำหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความ หลักการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีแพ่ง แนวทางปฏิบัติของส่วนราชการเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง กฎหมาย กฎ ระเบียบ หนังสือเวียนที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่บังคับใช้เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางเลือก เนื่องจากที่ผ่านมาเมื่อข้อพิพาททางแพ่งเกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ก็มักจะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยการฟ้องร้องคดีต่อศาลเพียงอย่างเดียว การระงับข้อพิพาททางเลือกไม่ค่อยได้ถูกนำมาใช้ และการระงับข้อพิพาททางแพ่งบางรูปแบบ เช่น วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีว่า ยังมีข้อจำกัดทางกฎหมายอยู่หลายประการ ทั้งในเรื่องความพร้อมของศาลที่จะรองรับกระบวนการดังกล่าว และความพร้อมของคู่ความที่จะเข้าสู่กระบวนการดังกล่าว

ในที่นี่จึงได้ศึกษาหลักกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องที่จะเป็นแนวทางให้มีการระงับข้อพิพาททางเลือกอื่น ๆ มาปรับใช้กับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้ โดยไม่ต้องใช้วิธีการ

ดำเนินคดีในศาลเพียงอย่างเดียว ที่ปัจจุบันประสบปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาคดี เนื่องจากมีคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลเป็นจำนวนมาก อันจะเป็นการช่วยคัดกรองคดีความบางเรื่องไม่ต้องเข้าสู่การดำเนินคดีในศาล

2.4 ในการศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้นำหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความ หลักการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีแพ่ง แนวทางปฏิบัติของส่วนราชการเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง กฎหมาย กฎ ระเบียบ หนังสือเวียนที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางแพ่งมาใช้ในการเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค จากการศึกษาวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า ข้อจำกัดส่วนหนึ่งจึงอยู่ที่ข้อจำกัดทางกฎหมายที่จะส่งเสริมให้มีการระงับข้อพิพาททางแพ่งมาใช้ในการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้น ประกอบกับปัจจุบันสำนักงานศาลยุติธรรมได้มีการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่แก้ไขเพิ่มเติมหลักการไกล่เกลี่ยก่อนการฟ้องคดี รวมถึงได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. .... เพื่อกำหนดแนวทางการระงับทางเลือกโดยนำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนักมากำหนดเป็นกฎหมายกลางเพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาท โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ ซึ่งจะทำให้เกิดความสมานฉันท์ในสังคม ลดข้อขัดแย้งระหว่างคู่กรณี ทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดิน

ดังนั้น สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรควรส่งเสริมให้มีการระงับข้อพิพาททางเลือกมาปรับใช้กับการระงับข้อพิพาททางแพ่งในบริบทที่เหมาะสม ซึ่งมีข้อดีในแง่ของประสิทธิภาพของแนวทางที่เกิดจากข้อตกลงร่วมกัน ลดข้อขัดแย้งระหว่างคู่กรณี ประหยัดทรัพยากร และสามารถแก้ไขข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

2.5 ในการจัดทำคู่มือกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้นำหลักวิชาการเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ เพื่อให้การจัดทำคู่มือมีรูปแบบที่ถูกต้อง สามารถจัดการองค์ความรู้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์และผู้ปฏิบัติงานสามารถนำคู่มือมาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องสมดังเจตนารมณ์ต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ควรมีการศึกษาวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์เพื่อพิจารณาปัจจัยแห่งความสำเร็จการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่ทำให้การดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรสามารถระงับข้อพิพาทให้ยุติลงได้ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง โดยจัดทำในรูปแบบการรวบรวมสถิติ หรือจัดเป็นฐานข้อมูลคดี และการศึกษาวิเคราะห์จากกรณีศึกษาจากคดีแพ่งต่าง ๆ ว่า คดีเหล่านั้นเกิดผลสัมฤทธิ์หรือสามารถระงับข้อพิพาทลงด้วยวิธีการใด เพื่อนำมาปรับใช้กับ

การดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่งในรูปแบบต่าง ๆ ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่อาจมีขึ้นในอนาคต

3.2 ควรส่งเสริมให้มีการนำแนวทางการระงับข้อพิพาททางเลือก เช่น การไกล่เกลี่ย และประนีประนอมข้อพิพาท การประนีประนอมยอมความ มาปรับใช้ในการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นอกเหนือจากการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยการฟ้องร้องคดีต่อศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งที่มีจำนวนทรัพย์สินไม่มากนัก หรือมีลักษณะไม่ยุ่งยาก หรือเป็นกรณีที่เรียกคืนเงินที่กำหนดเป็นจำนวนแน่นอนชัดเจน เพื่อเป็นลดภาระงานคดีที่รับผิดชอบ ตลอดจนเป็นการประหยัดงบประมาณทรัพยากรที่ต้องสิ้นเปลืองไปกับการดำเนินคดีและการบังคับคดี

3.3 ควรมีการจัดทำคู่มือกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งขึ้น ภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในอนาคตหากมีกรณีพิพาทจนนำไปสู่การดำเนินคดีแพ่งจำนวนมากขึ้น อาจจะกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับคดีแพ่งในรูปของระเบียบรัฐสภาว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง หรือแนวทางปฏิบัติราชการเกี่ยวกับการดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการสังกัดรัฐสภา เพื่อให้หน่วยงานสังกัดรัฐสภามีแนวทางในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับคดีแพ่งทั้งระบบ อย่างเป็นทางการ และเป็นมาตรฐานเดียวกัน เนื่องจากมูลคดีบางประเภทในการดำเนินคดีแพ่งของหน่วยงานในสังกัดรัฐสภามีลักษณะเฉพาะ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสมาชิกรัฐสภาจำนวนมาก เช่น การฟ้องเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนจากอดีตสมาชิกรัฐสภาที่หมดสมาชิกภาพ เพราะเหตุที่การเลือกตั้งฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา หรือการฟ้องเรียกคืนหรือชดใช้ราคาเครื่องคอมพิวเตอร์พกพา จากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการทำสัญญายืมเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในระหว่างการดำรงตำแหน่ง เป็นต้น และนอกจากการฟ้องร้องคดีในคดีตามปกติแล้ว อาจจะกำหนดกระบวนการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทข้อพิพาทในคดีความต่าง ๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรหลายประการ ทำให้คดีเสร็จเด็ดขาดอย่างรวดเร็ว อันเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย เป็นที่ยุติยอมรับของทุกฝ่าย ลดปัญหาความขัดแย้ง

บรรณานุกรม

หนังสือ

- ชูเกียรติ ตันทวีวงศ์. (๒๕๕๑). การระงับข้อพิพาททางแพ่ง โดยการไกล่เกลี่ยในศาล : ศึกษากรณี ศาลแพ่งกรุงเทพใต้. งานวิจัยหลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.)” รุ่นที่ ๓ วิทยาลัยการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.
- โชติช่วง ทัพวงศ์. (ม.ป.ป.). รวมบทความการไกล่เกลี่ยและการประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : แนวปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับการทำสัญญา ประนีประนอมยอมความและการพิพากษาตามยอม. กรุงเทพฯ : สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ธีมาพร ทวีชัยทศพล. (๒๕๕๕). การระงับข้อพิพาททางแพ่ง ศึกษากรณีไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับอำเภอ ตาม พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมายเอกชน.
- พรรณยง พุฒิกาย. (๒๕๕๕). การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท : กระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก. กรุงเทพฯ : ธนาเพรส.
- พิพัฒน์ จักรางกูร. (๒๕๕๔). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. กรุงเทพฯ : นิติบรรณาการ.
- ประเสริฐ เสียงสุทธีวงศ์. (๒๕๕๗). คู่มือการศึกษา สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. กรุงเทพฯ : อภิโชติ.
- ปรัชญา อยู่ประเสริฐ. (ม.ป.ป.). รวมบทความการไกล่เกลี่ยและการประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ขั้นตอนกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. กรุงเทพฯ : สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.
- มานิตย์ จุมปา. (๒๕๕๑). คำอธิบายสัญญาประนีประนอมยอมความ. (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

วรรณชัย บุญบำรุง ธนภฤต วรรณชชากุล และคณะ. (๒๕๕๕). **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับอ้างอิง**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

ศาลแพ่ง. (๒๕๓๙). **เทคนิคการไกล่เกลี่ย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อหตยา

สำนักงานคดีแพ่ง สำนักงานอัยการสูงสุด. (๒๕๕๕). **คู่มือส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแพ่ง**. กรุงเทพฯ : สำนักงานอัยการสูงสุด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ. (๒๕๔๙). **คู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual)**. เอกสารประกอบการฝึกอบรมวิทยากรต้นแบบโครงการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้, กรกฎาคม - สิงหาคม ๒๕๔๙. ณ โรงแรมแอมบาสเตอร์ กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (๒๕๕๒). **การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม. (๒๕๖๐). **คู่มือการระงับข้อพิพาททางเลือกสำหรับประชาชน**. กรุงเทพฯ : บริษัท คัมปาย อิมเมจจิ่ง จำกัด.

อนันต์ จันทโรภากร. (๒๕๕๘). **ทางเลือกในการระงับข้อพิพาท: การเจรจา การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท อนุญาโตตุลาการ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อัศวศักดิ์ จิตธรรมมา. (๒๕๕๑). **การพัฒนาระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลยุติธรรมของประเทศไทย**. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, รัฐประศาสนศาสตร์.

ข้อมูลจากบทความ

เรืองชัย จรุงศิริวัฒน์. (๒๕๕๑). **เทคนิคและวิธีการเขียนคู่มือการปฏิบัติงาน**. : เอกสารประกอบการอบรมการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรสายสนับสนุนและช่วยวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. สำนักงานอธิการบดี : ขอนแก่น.

ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

เรืองชัย จรุงศิริวัฒน์ . **เทคนิคการเขียนคู่มือการปฏิบัติงาน**. สืบค้นเมื่อ ๓ มกราคม ๒๕๖๖ จาก <http://www.ba.cmu.ac.th/wp-content/uploads/pdf/specialists.pdf>

เสถียร คามีสักดิ์. **การเขียนคู่มือปฏิบัติงาน**. สืบค้นเมื่อ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๖ จาก http://hq.prd.go.th/plan/ewt_dl_link.php?nid=2223

สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. คู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้. สืบค้น
เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๖ จาก [http://www.sciplanet.org/download/
kmDoc/manual_km.pdf](http://www.sciplanet.org/download/kmDoc/manual_km.pdf)

พิเศษ ปิ่นรัตน์. หลักการและการจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน. สืบค้นเมื่อ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๖ จาก
<http://bus.ku.ac.th/file/workbook.PDF>

ภาคผนวก

คู่มือกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่ง
ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

คำนำ

คู่มือกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยทำการศึกษา วิเคราะห์ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี หลักวิชาการ หลักกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องและงานวิจัย ตำราวิชาการทางกฎหมาย บทความวิชาการ คำพิพากษา และสื่ออิเล็กทรอนิกส์สารสนเทศ (Internet) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษาครั้งนี้ พร้อมทั้งศึกษาจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์จากนิติกรของสำนักกฎหมายที่เคยปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง และนำผลการศึกษาที่ได้นั้นเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง หรือผู้ที่สนใจศึกษาทุกท่าน โดยใช้คู่มือเพื่อศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่ง ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานเพื่อกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ปิยธิดา ปลอดภัย

พฤษภาคม ๒๕๖๖

บทที่ 1 บทนำ

1. ความเป็นมา

ด้วยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2554 ได้กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นส่วนราชการสังกัดรัฐสภาที่มีฐานะนิติบุคคล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของสภาผู้แทนราษฎร โดยมีสำนักกฎหมายรองรับการปฏิบัติงานทางด้านกฎหมาย จึงมีการกิจตามอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานทางกฎหมายทั้งด้านนิติบัญญัติ และด้านนิติการ ตามประกาศคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา เรื่อง การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2545 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม 2545 ข้อ 15 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักกฎหมาย ซึ่งภารกิจและหน้าที่ที่สำคัญของนิติกรสำนักกฎหมายประการหนึ่งก็คือ ดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีความ ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครองของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนประสานงานกับพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีความทั้งปวง

ปัจจุบันคดีความที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักกฎหมายส่วนใหญ่มีลักษณะข้อพิพาททางแพ่ง ซึ่งมีทั้งข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย ข้อพิพาทที่เกิดจากนิติกรรมสัญญา และข้อพิพาทที่เกิดจากนิติเหตุ ลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น การเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าวจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่หมดสมาชิกภาพตามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นต้น ส่วนลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากผลของสัญญา เช่น การเรียกให้ชดใช้กรณีผิดสัญญา รับทุนการศึกษา การเรียกคืนหรือชดใช้ราคาเครื่องคอมพิวเตอร์ (Notebook) จากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการทำสัญญายืมเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในระหว่างการดำรงตำแหน่ง เป็นต้น และลักษณะข้อพิพาทที่เกิดจากนิติเหตุ เช่น การเรียกให้ชดใช้ค่าเสียหายในมูลละเมิดของเจ้าหน้าที่ การเรียกให้รับผิดชอบฐานลาภมิควรได้ในกรณีเรียกคืนเงินที่ได้รับเกินสิทธิจากอดีตข้าราชการที่กระทำความผิดทางวินัยและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้มีคำสั่งลงโทษไล่ออก เป็นต้น ดังนั้น การดำเนินการทางกฎหมายจึงเป็นภารกิจตามอำนาจหน้าที่สำคัญที่สำนักกฎหมายต้องดำเนินการเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

คู่มือกำหนดแนวทางระงับข้อพิพาททางแพ่งฉบับนี้ จึงมุ่งเน้นที่จะเสนอแนวทางในการพัฒนางานและเพิ่มประสิทธิภาพในงานด้านการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ในการจัดทำคู่มือกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อทำการศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งและให้มีการจัดการกำหนดรูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่งในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเป็นกระบวนการทั้งระบบ ให้มีความชัดเจน ทั้งในรูปแบบการระงับข้อพิพาทในกรณีปกติ ซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ (Compulsory Dispute Resolution) ก็คือ การฟ้องร้องคดีต่อศาล และการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) โดยเป็นการเสนอแนะกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่งให้สามารถยุติลงได้ ซึ่งมีหลายวิธี เช่น วิธีการเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หรือการตกลงประนีประนอมยอมความข้อพิพาททางแพ่งในชั้นศาล เป็นต้น โดยศึกษาวิธีการและขั้นตอนการดำเนินทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง เพื่อใช้เป็นคู่มือที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของนิติกรที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการดำเนินคดีแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องที่ให้อำนาจหน่วยงานราชการที่จะดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง นอกจากนี้ จะได้มีการรวบรวมข้อมูล ตลอดจนวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวปฏิบัติงานเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในรูปแบบต่าง ๆ ประมวลหลักเกณฑ์ กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากนิติกรผู้ปฏิบัติงานนอกจากจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังจะต้องมีความเข้าใจ ในวิธีปฏิบัติที่เกิดจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจริงด้วย

ดังนั้น หากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรสามารถกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาทในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับคดีแพ่ง หรือนำระบบกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในลักษณะที่เป็นกระบวนการยุติธรรมในเชิงสมานฉันท์ หาข้อยุติโดยระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทร่วมกันได้ย่อมเกิดประโยชน์ต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นอกจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจะบรรลุเป้าหมายในแง่ของการได้รับชำระหนี้แล้ว และยังสามารถระงับข้อพิพาทโดยการหาข้อยุติร่วมกัน เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวมีจุดเด่นในแง่ประสิทธิภาพและเป็นการส่งเสริมให้คู่กรณีบรรลุผลประโยชน์โดยมีข้อยุติร่วมกันแทนการสู้คดีเพื่อหาผู้แพ้หรือผู้ชนะคดี

จากการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่อาศัยการดำเนินกระบวนการฟ้องร้องคดีต่อศาลมีขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อน หรือในกรณีการระงับข้อพิพาททางเลือกอย่างกรณีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หรือการประนีประนอมยอมความในศาล เป็นเรื่องที่ยังไม่ค่อยมีแนวทางดำเนินงานของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดทำคู่มือกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งขึ้น เพื่อใช้เป็นเอกสารอ้างอิงในการทำงานต่อไป โดยการศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการระงับข้อพิพาททางแพ่งรวบรวมและจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานในการดำเนินคดีเพื่อระงับข้อพิพาททางแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบและแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ข้อพิพาททางแพ่งที่สำนักกฎหมายรับผิดชอบดำเนินการ เพื่อพิจารณาศึกษาโครงสร้างของกระบวนการและปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้เกิดการระงับข้อพิพาททางแพ่งได้ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้นและศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่ง รวมทั้งแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่ง ตลอดจนเสนอแนะแนวทางและมาตรการในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติด้านการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่ง อันจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งเกิดความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเสนอแนะแนวทางในการระงับข้อพิพาททางแพ่งเพื่อให้เกิดข้อยุติไปโดยเร็ว และสามารถอ้างอิงหรือนำคู่มือกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ

- 2.1 เพื่อรวบรวมและเสนอแนะรูปแบบ หลักกฎหมาย และหลักวิชาการที่เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง
- 2.2 เพื่อเป็นคู่มือในการวิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่เหมาะสมกับของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในแต่ละกรณี
- 2.3 เพื่อให้ทราบขั้นตอนการปฏิบัติงานในการระงับข้อพิพาททางแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

3. ประโยชน์ที่ได้รับ

- 3.1 ทำให้ทราบเพื่อศึกษารูปแบบ หลักกฎหมาย และหลักวิชาการที่เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางแพ่ง
- 3.2 ทำให้ทราบแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- 3.3 ทำให้ทราบขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่การระงับข้อพิพาททางแพ่งภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

บทที่ 2

การดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งของ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ในการจัดทำคู่มือการกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำเป็นต้องเข้าใจโครงสร้างกระบวนการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในฐานะที่เป็นส่วนราชการว่า ในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายใด และศึกษาแนวทางการดำเนินการทางกฎหมายของส่วนราชการจะต้องดำเนินการอย่างไร รวมทั้งศึกษาลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ในบทนี้ จะได้ทำการศึกษาหัวข้อดังต่อไปนี้

1. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

1.1 สถานะทางกฎหมายของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2554 มาตรา 6 ได้กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นส่วนราชการสังกัดรัฐสภาที่มีฐานะนิติบุคคล และมาตรา 10 กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของสภาผู้แทนราษฎร มีเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการพนักงานราชการ และลูกจ้าง

ดังนั้น สถานะทางกฎหมายของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จึงเป็นนิติบุคคลตามบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งลักษณะของนิติบุคคลก็คือบุคคลที่มีกฎหมายรับรองให้มีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบได้ตามกฎหมายเหมือนกับบุคคลธรรมดา ทั้งนี้ เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 66 ที่บัญญัติว่า “นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ที่ได้บัญญัติหรือกำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้ง” ประกอบ มาตรา 67 ที่บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 66 นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ซึ่งโดยสภาพจะพึงมีพึงเป็นได้เฉพาะแก่บุคคลธรรมดาเท่านั้น”

1.2 ผู้แทนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2554 มาตรา 10 กำหนดให้ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้าง และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีฐานะเป็นหัวหน้าส่วนราชการ จึงเป็นผู้แทนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยผลแห่งประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา 70 ที่บัญญัติว่า

“นิติบุคคลต้องมีผู้แทนคนหนึ่งหรือหลายคน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย ข้อบังคับ หรือ ตราสารจัดตั้งจะได้กำหนดไว้

ความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผู้แทนของนิติบุคคล”

ดังนั้น ในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงอยู่ในฐานะผู้แทนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีอำนาจทำการแทนสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในราชการทั่วไปของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร รวมถึงมีอำนาจทำการแทนในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่ง

1.3 การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ตามประกาศคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา เรื่อง การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2545 ข้อ 15 กำหนดให้สำนักกฎหมายมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ดำเนินการเกี่ยวกับคดีความ ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครองของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนประสานงานกับพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีความทั้งปวง ด้วยอำนาจหน้าที่ดังกล่าว ดังนั้น เมื่อมีกรณีที่ต้องมีการดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีความ นิติกรของสำนักกฎหมายจึงมีภารกิจหลักในการทำหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับคดีความของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

2. ลักษณะข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

2.1 ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติกรรม สัญญา

ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติกรรม สัญญา หมายถึง ข้อโต้แย้งระหว่างคู่กรณีที่มีมูลเหตุจากนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่ายอันเกี่ยวกับนิติกรรม สัญญาที่ได้ทำต่อกันไว้

ตัวอย่างข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติกรรม สัญญาที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ การเรียกให้ชดใช้กรณีผิดสัญญาเงินทุนการศึกษา การเรียกคืนหรือชดใช้ราคาเครื่องคอมพิวเตอร์ (Notebook) จากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการทำสัญญายืมเครื่องคอมพิวเตอร์ (Notebook) เพื่อใช้ในระหว่างการดำรงตำแหน่ง

2.2 ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติเหตุ

ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติเหตุ หมายถึง ข้อโต้แย้งระหว่างคู่กรณีที่มีมูลเหตุที่มีได้เกิดขึ้นจากการแสดงเจตนาเข้าผูกพันตนเพื่อก่อหนี้ขึ้น แต่กฎหมายเป็นผู้กำหนด ดังนั้น นิติเหตุจึงหมายถึง เหตุที่กฎหมายบัญญัติผู้กระทำต้องรับผิดชอบ แม้ไม่ได้แสดงเจตนาเข้าผูกพันในการก่อหนี้ ซึ่งในที่นี้ได้แก่ ละเมิดและลามมิควรได้

การกระทำละเมิด หมายถึง การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำให้เกิดความเสียหายขึ้นต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ผู้กระทำผิดจึงมีหนี้ที่จะต้องชำระให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย

ลามมิควรได้ หมายถึง กรณีที่บุคคลได้ทรัพย์สินของผู้อื่นมาโดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ มีผลทำให้ต้องคืนทรัพย์สินแก่ผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น

ตัวอย่างข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดจากนิติเหตุที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ การเรียกให้ชดใช้ค่าเสียหายในมูลละเมิดของเจ้าหน้าที่ เพราะเหตุที่เจ้าหน้าที่ได้กระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง อันเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย ทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย หรือการเรียกให้รับผิดชอบลามมิควรได้ในกรณีเรียกคืนเงินที่ได้รับเกินสิทธิจากอดีตข้าราชการที่กระทำความผิดทางวินัยและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้มีคำสั่งลงโทษไล่ออก

2.3 ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมาย

ข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมาย หมายถึง ข้อโต้แย้งระหว่างคู่กรณีที่เกิดขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมาย ได้แก่ บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือกฎหมายอื่นที่บัญญัติให้คู่กรณีต้องมีความรับผิดชอบทางแพ่งต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ตัวอย่างข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมายที่เกิดขึ้นในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ การเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าวจากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

บทที่ 3

แนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

คู่มือกำหนดแนวทางระงับข้อพิพาททางแพ่งฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการศึกษา วิเคราะห์แนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อวางแนวทางที่ชัดเจนให้กับนิติกรผู้ปฏิบัติงานดำเนินการทางกฎหมายเกี่ยวกับคดีแพ่งสามารถ นำรูปแบบการระงับข้อพิพาทในลักษณะต่าง ๆ ทั้งการระงับข้อพิพาททางเลือก เช่น การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท และการระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ ซึ่งก็คือ การฟ้องร้องคดีต่อศาล เพื่อนำไปใช้ในการหาข้อยุติเกี่ยวกับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่เกิดขึ้นได้โดยเร็วอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อพัฒนางานคดีให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล พร้อมกันนี้ ต้องสามารถรักษาผลประโยชน์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและทางราชการได้อย่างสูงสุด ในบทนี้จะได้ทำการศึกษาแนวทางการระงับข้อพิพาททางแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

1. รูปแบบการระงับข้อพิพาททางแพ่งมีกี่ประเภท

กระบวนการระงับข้อพิพาทเพื่อหาข้อยุติในข้อพิพาทที่เกิดขึ้น อาจจำแนกได้ 2 ประเภทคือ

1.1 การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution)

1.2 การระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ (Compulsory Dispute Resolution)

ปัจจุบันการใช้แนวทางระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ คือ การฟ้องร้องคดีต่อศาล ซึ่งยอมรับว่าเป็นแนวทางหลักในการใช้ระงับข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้น แต่ในการพิจารณากำหนดแนวทางในการระงับข้อพิพาททางแพ่ง นอกจากจะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยการฟ้องร้องต่อศาลแล้ว สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรควรกำหนดมาตรการเสริมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนางานด้านคดีและเป็นการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน ดังนี้

1.1 การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) ซึ่งกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกในบริบทที่ส่วนราชการสามารถนำมาปรับใช้ได้มีวิธีการ ดังนี้

1.1.1 การเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่ข้อตกลงร่วมกัน การระงับข้อพิพาทโดยการเจรจาจึงมีลักษณะที่แตกต่างกับการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่น ๆ เช่น การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หรือการดำเนินคดีในศาล เพราะการระงับข้อพิพาทโดยวิธีเจรจานั้น เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคู่กรณีโดยตรงที่จะตกลงกันฉันมิตร (Amicable Settlement) ไม่มีบุคคลที่สามเข้ามาเกี่ยวข้องหรือแทรกแซงอย่างการ

ระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่น จึงเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่เป็นธรรมประหยัด รวดเร็ว เนื่องจากเป็นการเจรจาหว่านคู่ความเมื่อเกิดข้อขัดแย้งระหว่างกัน หากสามารถหาจุดที่ทั้งสองฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกันได้ปัญหาก็จะจบลง และถือได้ว่าการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นแล้ว (พรรณนง พุฒิมาน, 2555, น. 49 - 50)

1.1.2 การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท (Mediation and Conciliation)

เป็นกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยคู่พิพาทได้ร้องขอให้คนกลางคนหนึ่งหรือหลายคนให้ความช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกให้คู่พิพาทได้ตกลงระงับข้อพิพาท โดยบุคคลที่สามที่เป็นกลางนั้นมิได้ทำหน้าที่ตัดสินว่าคู่พิพาทฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก (อนันต์ จันทโรภากร, 2558, น. 24) แต่จะทำหน้าที่ช่วยเหลือในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ทั้งสองฝ่ายยินยอมลดหย่อนผ่อนปรนให้แก่กันจนกระทั่งสามารถตกลงกันได้ โดยทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อระงับข้อพิพาทกันไป (ปรัชญา อยู่ประเสริฐ, 2555, น. 125) สำหรับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อาจจำแนกได้ 2 รูปแบบ คือ

ก) กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนมีการฟ้องร้องคดีต่อศาล โดยคู่พิพาทตกลงให้คนกลางช่วยเหลือในการระงับข้อพิพาท โดยจะตกลงกันเองหรือมอบข้อพิพาทให้สำนักงานหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ก็ได้ เช่น ยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรมให้ดำเนินการ เป็นต้น (สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2560, น. 9)

ข) กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล (หลังฟ้องคดี)

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล โดยศาลเป็นผู้ดำเนินการให้ ซึ่งหากคู่ความตกลงกันได้ ก็จะมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และศาลจะมีคำพิพากษาไปตามที่คู่ความตกลงกัน โดยมีข้อยกเว้นเพียงบางประการเท่านั้น หรือหากตกลงกันได้เพียงบางส่วน ศาลก็จะสืบพยานและมีคำพิพากษาในเฉพาะประเด็นที่ตกลงกันไม่ได้เท่านั้น

การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล อาจเริ่มภายหลังที่มีการฟ้องร้องคดีแล้ว หรือในเวลาใด ๆ ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล คู่พิพาทอาจตกลงให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรือศาลเห็นควรจัดให้มีการไกล่เกลี่ยคดีทั้งก่อนวันนัดชี้สองสถาน หรือนัดสืบพยาน หรือหลังวันนัดดังกล่าวก็ได้ ทั้งนี้ คู่ความที่ประสงค์จะขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อาจติดต่อ

ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำศาลนั้น ๆ ก็ได้ (สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2560, น. 9)

1.2 การระงับข้อพิพาทเชิงบังคับ (Compulsory Dispute Resolution) เป็นกระบวนการพิจารณาพิพากษาโดยศาล (Litigation) คือ การนำข้อพิพาทมาฟ้องร้องคดีต่อศาล เพื่อให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดว่า ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูก ฝ่ายใดเป็นฝ่ายผิด แม้วิธีการทางศาลจะได้ผลในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น แต่วิธีการดังกล่าวมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อยู่ในวิธีการนั่นเอง ทั้งทำให้เกิดความล่าช้า มีความซับซ้อนของกระบวนการ มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเป็นจำนวนมาก บรรยากาศของกระบวนการพิจารณาของศาลมีลักษณะเฉพาะของการเผชิญหน้าเป็นปรปักษ์ซึ่งกันและกันและอาจมีผลกระทบต่อการรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาท

อย่างไรก็ตาม พบว่าในการกำหนดแนวทางระงับข้อพิพาททางแพ่งจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบหลายประการร่วมกัน เช่น จำนวนทุนทรัพย์ ความยุ่งยากในเนื้อหาของข้อพิพาท ซึ่งข้อพิจารณาเหล่านี้หากนำมาประกอบเพื่อหารูปแบบการระงับข้อพิพาทที่เหมาะสมกับข้อพิพาททางแพ่งแต่ละรูปแบบ ก็จะทำให้ข้อพิพาทที่มีอยู่ยุติลงได้โดยเร็ว

❖ สรุปข้อกำหนดควรรู้สำคัญสำหรับเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

หัวข้อ	เนื้อหา
❖ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	คือ วิธีการระงับข้อพิพาทโดยบุคคลที่สามซึ่งเป็นกลางในการทำหน้าที่ช่วยเหลือเสนอ แนวทางและหาทางออกที่คู่พิพาทน่าจะยอมรับและพึงพอใจเสนอแก่คู่พิพาท หากตกลงเห็นชอบด้วยกับข้อเสนอก็จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่ง จะมีผลผูกพันให้คู่พิพาทต้องปฏิบัติตาม
❖ ผู้ประนีประนอม	คือ คนกลางที่คู่พิพาทตกลงให้ช่วยเหลือในการเสนอแนะหาทางออกให้คู่พิพาทสามารถ ตกลงประนีประนอมยอมความกัน ซึ่งหากเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล จะ เรียกว่า “ผู้ประนีประนอม” โดยอาจเป็นบุคคลภายนอก เจ้าหน้าที่ศาล หรือผู้พิพากษาก็ได้
❖ บทบาทของผู้ประนีประนอม	1. ประสานระหว่างคู่พิพาท

หัวข้อ	เนื้อหา
	<p>ผู้ประนีประนอม ช่วยประสานคู่ความกลับมาคืนดีกัน ประสานความสัมพันธ์ ประสานความต้องการ ประสาน ผลประโยชน์</p> <p>2. อำนวยความสะดวกในการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท เพื่อให้การไกล่เกลี่ยดำเนินไปโดยเรียบร้อยภายใต้บรรยากาศที่เป็นมิตรต่อกัน</p> <p>3. ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ผู้ไกล่เกลี่ยต้องช่วยแสวงหาข้อมูลที่จำเป็นทั้งข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย เป็นสื่อกลางให้คู่พิพาทเข้าใจตรงกัน เพื่อให้การไกล่เกลี่ยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>4. ให้ความรู้ในการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทตลอดจนการเจรจาต่อรองแก่คู่พิพาท</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท - ให้ความรู้ความเข้าใจในระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแก่คู่ความ ข้อดีและประโยชน์ของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท - ให้ความตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน - ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ ความเสียหายอาจจะเกิดแก่คู่ความทั้งสองฝ่าย <p>5. ดำเนินการและควบคุมกระบวนการไกล่เกลี่ยตามที่เห็นสมควร และเหมาะสม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นผู้ดำเนินการให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้สามารถ ดำเนินไปได้จนสำเร็จโดยควบคุมและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ - ไม่ทำให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดประวิงเวลาให้ล่าช้า - ป้องกันการโต้เถียงอันจะนำไปสู่การทะเลาะวิวาท

หัวข้อ	เนื้อหา
	<p>- เมื่อถึงทางตันก็ดำเนินการหาแนวทางที่จะฝ่าหรือผ่านพ้นอุปสรรคหรือ ข้อขัดข้องต่างๆไปให้ได้ แยกเจรจา พักการเจรจา เลื่อนการเจรจา</p> <p>6. ดำเนินการไปตามขั้นตอนการไกล่เกลี่ย เตรียมความพร้อม</p> <p>- เพื่อให้มีข้อมูลพร้อม มีความมั่นใจในการทำหน้าที่ เพื่อให้ วางแผนการทำงานได้ถูกต้อง พร้อมทั้งทำหน้าที่</p> <p>- ศึกษาปัญหาข้อขัดแย้ง ทำความเข้าใจกับสิ่งที่ เป็น ปัญหา วางแผนแก้ไข หารูปแบบและแนวทางไกล่เกลี่ยที่เหมาะสม</p> <p>7. ช่วยในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ</p> <p>- กรณีที่คู่พิพาทสามารถตกลงกันได้ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องช่วยเหลือ ให้คำแนะนำในการร่างหรือตรวจสอบสัญญาประนีประนอมยอมความ</p> <p>- ให้มีความเป็นธรรมและไม่ขัดต่อกฎหมาย</p> <p>- ดำเนินการให้คู่พิพาทและพยานลงชื่อไว้เป็นหลักฐาน</p>
❖ การเข้าสู่การไกล่เกลี่ยของผู้ประนีประนอม	<p>ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554</p> <p>ข้อ 12 ในกรณีที่ต้องดำเนินการไกล่เกลี่ย ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษา อาจแต่งตั้งผู้ประนีประนอมเพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ ให้ผู้ประนีประนอมที่ได้รับการแต่งตั้งดำเนินการไกล่เกลี่ยตามข้อกำหนดนี้</p> <p>ประมวลจริยธรรม</p> <p>ข้อ 11 ผู้ประนีประนอมจึงทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยเฉพาะเรื่อง ที่ตนมีคุณสมบัติและทักษะเพียงพอที่จะช่วยให้ กระบวนการไกล่เกลี่ยดำเนินไปได้</p>

หัวข้อ	เนื้อหา
	<p>ข้อ 12 ผู้ประนีประนอมจักต้องไม่เรียก รับ หรือยอมจะรับค่าตอบแทนหรือประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่สำหรับตนเองหรือผู้อื่น เว้นแต่เป็นกรณีที่มีกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อกำหนดให้กระทำได้</p> <p>ข้อ 13 ผู้ประนีประนอมจักต้องไม่ให้ หรือตกลงว่าจะให้ค่าตอบแทนหรือประโยชน์อื่นใดแก่ผู้แนะนำ หรือผู้ส่งข้อพิพาทให้ตนดำเนินการ โกล่เกลี่ย</p>
❖ การเปิดเผยข้อเท็จจริง	<p>ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554</p> <p>ข้อ 19 เมื่อได้รับการแต่งตั้งแล้ว ผู้ประนีประนอมต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงซึ่งอาจเป็น เหตุอันควรสงสัยถึงความ เป็นกลางของตนให้คู่ความทราบโดยทันทีนับแต่เวลาที่ ได้รับการแต่งตั้งและตลอดระยะเวลาที่กระบวนการไกล่เกลี่ยยังไม่สิ้นสุด หากปรากฏข้อเท็จจริง ตามวรรคหนึ่ง ขึ้นภายหลังได้รับการแต่งตั้ง ผู้ประนีประนอมต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงเช่นว่า นั้นให้คู่ความทราบโดยทันที เว้นแต่จะได้แจ้งให้คู่ความทราบแล้ว</p> <p>ประมวลจริยธรรม</p> <p>ข้อ 5 ผู้ประนีประนอมจักต้องวางตนเป็นกลางในการไกล่เกลี่ย ทั้งจักต้องไม่ทำให้คู่ความสงสัยว่าฝักใฝ่ช่วยเหลือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง</p> <p>ข้อ 7 ผู้ประนีประนอมจักต้องเปิดเผยข้อเท็จจริง อันอาจเป็นเหตุให้คู่ความมีความสงสัยตามสมควรในความเป็นกลางของตน ให้ ผู้รับผิดชอบราชการศาล องค์คณะผู้พิพากษา และคู่ความทราบ</p>
❖ การคัดค้านผู้ประนีประนอม	<p>ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554</p>

หัวข้อ	เนื้อหา
	<p>ข้อ 20 คู่ความอาจคัดค้านผู้ประนีประนอมได้ หากปรากฏข้อเท็จจริงซึ่งเป็นเหตุอันควร สงสัยถึงความเป็นกลางของผู้ประนีประนอม แต่คู่ความจะคัดค้านผู้ประนีประนอมซึ่งตนได้ให้ ความยินยอมในการแต่งตั้งมิได้ เว้นแต่คู่ความฝ่ายนั้นไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ถึงเหตุแห่ง การคัดค้านในขณะที่ให้ความยินยอม</p>
<p>❖ กระบวนการไกล่เกลี่ย</p>	<p>ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554</p> <p>ข้อ 24 วรรคสอง ในกรณีที่ผู้ประนีประนอมประสงค์จะศึกษาเอกสารในสำนวนคดีเพื่อ ประโยชน์ในการเตรียมตัวไกล่เกลี่ย ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยจัดเอกสารในสำนวนคดีให้แก่ ผู้ประนีประนอมตามหลักเกณฑ์ของศาลนั้นหรือตามที่ศาลเห็นสมควร</p> <p>ข้อ 26 วรรคหนึ่ง ในกรณีที่คู่ความมิได้ตกลงไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ประนีประนอมอาจกำหนดขั้นตอนหรือแนวทางในการดำเนินการไกล่เกลี่ยตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งคดีความประสงค์ของคู่ความ การปฏิบัติต่อคู่ความอย่างเป็นธรรมและ ความต้องการที่จะระงับข้อพิพาทด้วยความรวดเร็ว</p> <p>ประมวลจริยธรรม</p> <p>ข้อ 19 ผู้ประนีประนอมจักต้องศึกษาและเตรียมการปฏิบัติหน้าที่ในคดีของตนไว้ให้พร้อมก่อนดำเนินการไกล่เกลี่ย</p>
<p>❖ บุคคลที่อาจเข้าร่วมในการไกล่เกลี่ย</p>	<p>ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554</p> <p>ข้อ 29 เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย ผู้ประนีประนอมอาจอนุญาตให้เฉพาะแต่ตัวความ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่ายอยู่ในการประชุมไกล่เกลี่ยก็ได้ ทั้งนี้ผู้ประนีประนอม</p>

หัวข้อ	เนื้อหา
	<p>ต้องแจ้ง ถึงการดำเนินการไกล่เกลี่ยนั้นให้คู่ความฝ่ายที่มีได้เข้าร่วมทราบด้วย</p> <p>ความในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับแก่ตัวแทน ทนายความ ที่ปรึกษาของคู่ความหรือ บุคคลใดบุคคล หนึ่งที่ผู้ประนีประนอมอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยด้วย</p>
❖ การรักษาความลับ	<p>ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554</p> <p>ข้อ 31 กระบวนการไกล่เกลี่ยให้ดำเนินการเป็นการลับ และไม่ให้มีการบันทึก รายละเอียดของการไกล่เกลี่ยไว้ เว้นแต่คู่ความจะตกลงกันให้บันทึกรายละเอียดของการไกล่เกลี่ยทั้งหมดหรือแต่บางส่วนโดยคู่ความเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายก็ได้</p> <p>ประมวลจริยธรรม</p> <p>ข้อ 10 ผู้ประนีประนอมจักต้องเก็บรักษาบรรดาข้อมูล หรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ย หรือที่ตนได้รู้เห็นมาอันเนื่องจากการทำหน้าที่ผู้ประนีประนอมไว้เป็นความลับ เว้นแต่คู่ความจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น เป็นกรณีที่ต้องเปิดเผยตามที่กฎหมาย กำหนด หรือเพื่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินการหรือ บังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ</p>
❖ การจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความ	<p>ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554</p> <p>ข้อ 32 ผู้ประนีประนอมอาจจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความให้แก่คู่ความ หรือจะ ให้ทนายความของคู่ความ หรือเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยเป็นผู้จัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความให้ก็ได้</p>

หัวข้อ	เนื้อหา
	ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ใกล้เคียงไม่ได้เป็นผู้จัดทำสัญญาประนีประนอมยอม ความนั้นผู้ประนีประนอมอาจขอให้เจ้าหน้าที่ประจำ ศูนย์ใกล้เคียงช่วยตรวจสอบว่าข้อตกลง หรือการประนีประนอมยอม ความกันนั้นเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายหรือไม่ก็ได้

สรุปรายชื่อกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียง

ชื่อกฎหมาย	มาตรา
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	มาตรา 19, 20, 20 ทวิ, 138, 193
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	มาตรา 34, 39 (2)
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	มาตรา 450 – 852
ประมวลกฎหมายอาญา	มาตรา 71
พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว	มาตรา 148
พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550	มาตรา 15, 16
พระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562	1 ฉบับ
ข้อกำหนดประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใกล้เคียง พ.ศ. 2554	1 ฉบับ
ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2560	1 ฉบับ
ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือทายาทได้รับเงินเกินสิทธิหรือได้รับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ	1 ฉบับ

ชื่อกฎหมาย	มาตรา
ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ของเจ้าหน้าที่	1 ฉบับ
ระเบียบกรมบังคับคดีว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2558	1 ฉบับ
หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค 0406.2/ว. 64 ลงวันที่ 1 เมษายน 2548 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง	1 ฉบับ

❖ กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี)

ศาลแพ่งได้มีการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี ซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือกที่สะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย เป็นการสนับสนุนให้คู่กรณีสามารถเข้าถึงการอำนวยความสะดวกด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี โดยการส่งเสริมให้คู่กรณีได้เจรจาหาข้อยุติและประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างกันโดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาล

ชื่อกฎหมายที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง

ชื่อกฎหมาย	มาตรา
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	มาตรา 20 ตรี ก่อนยื่นฟ้องคดี บุคคลที่จะเป็นคู่ความอาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจหากมีการฟ้องคดีนั้น เพื่อขอให้ศาลแต่งตั้งผู้ประนีประนอมทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้ตกลง หรือประนีประนอมยอม ความกันในข้อพิพาท โดยคำร้องนั้นให้ระบุชื่อและภูมิลำเนาของคู่กรณีที่เกี่ยวข้องรวมทั้งรายละเอียดของข้อ พิพาท เมื่อศาลเห็นสมควร ให้ศาลรับคำร้องนั้นไว้แล้วดำเนินการสอบถามความสมัครใจของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งใน การเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย หากคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งยินยอมเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย ให้ศาลมีอำนาจ

ชื่อกฎหมาย	มาตรา
	<p>เรียกคู่กรณีที่เกี่ยวข้องมาศาลด้วยตนเองและแต่งตั้งผู้ประนีประนอมดำเนินการไกล่เกลี่ยต่อไปโดยให้นำความในมาตรา 20 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ถ้าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องสามารถตกลง หรือประนีประนอมยอมความกันได้ ให้ผู้ประนีประนอม เสนอข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาล หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นไปตามเจตนาของคู่กรณีหลักแห่งความสุจริตเป็นธรรม และไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ก็ให้คู่กรณีลงลายมือชื่อในข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น</p> <p>ในวันทำข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความตามวรรคหนึ่ง คู่สัญญาอาจร้องขอให้ศาล มีคำพิพากษาตามยอม พร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นต่อศาล หากศาลเห็นว่ากรณีมีความจำเป็นที่สมควรจะมีคำพิพากษาไปในเวลานั้น ก็ให้ศาลมีคำพิพากษาตามข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวได้โดยให้นำความในมาตรา 138 มาใช้บังคับโดยอนุโลม</p> <p>การขอและการดำเนินการตามมาตรา นี้ ไม่ต้องเสียค่าชั้นศาล คำสั่งของศาลที่ออกตามความในมาตรานี้ให้เป็นที่สุด</p> <p>เมื่อศาลมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ประนีประนอมแล้วแต่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงโดยไม่เป็นผล หากปรากฏว่า อายุความครบกำหนดไปแล้วหลังจากยื่นคำร้องหรือจะครบกำหนดภายในหกสิบวันนับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง ให้อายุความขยายออกไปอีกหกสิบวันนับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง</p>

ชื่อกฎหมาย	มาตรา
	<p>มาตรา 20 ทวิ เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ยเมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยจะให้มีความอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้</p> <p>เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอศาลอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอม เพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกัน</p> <p>หลักเกณฑ์และวิธีการในการไกล่เกลี่ยของศาล การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้ประนีประนอมให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา</p> <p>ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามวรรคสามเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้</p>
	<p>มาตรา 138 ในคดีที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีโดยมิได้มีการ ถอนคำฟ้องนั้นและข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ให้ศาลจตรายงานพิสดารแสดงข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความเหล่านั้นไว้แล้ว พิพากษาไปตามนั้น ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษา เช่นว่านี้ เว้นแต่ในเหตุต่อไปนี้</p> <p>(1) เมื่อมีข้อกล่าวอ้างว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฉ้อฉล</p>

ชื่อกฎหมาย	มาตรา
	(2) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่าเป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (3) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่ามีได้เป็นไปตามข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความ ถ้าคู่ความตกลงกันเพียงแต่ให้เสนอคดีต่ออนุญาโตตุลาการให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับ

❖ สรุปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี

ชื่อกฎหมาย	มาตรา
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	มาตรา 20 ตรี
ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง พ.ศ.2563	1 ฉบับ
ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม	เรื่อง การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี

❖ รูปแบบคำร้องขอไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตรี

ข้อกำหนด	รูปแบบ
ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง พ.ศ.2563 ข้อ 6	คำร้องให้ทำเป็นหนังสือโดยระบุชื่อและภูมิลำเนาของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งรายละเอียดของข้อพิพาทหรือใช้แบบพิมพ์ตามที่สำนักงานศาลยุติธรรมประกาศกำหนด

ข้อกำหนด	รูปแบบ
รายละเอียดของคำร้อง	(1) ชื่อและภูมิลำเนาของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง (2) รายละเอียดของข้อพิพาทซึ่งต้องบรรยายข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทโดยสังเขป (3) ชื่อเรียกเรื่อง ข้อเสนอ หรือแนวทางการเจรจา (ถาม) (4) เอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาท (ถาม) (5) ที่อยู่ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หมายเลขโทรศัพท์ของผู้ร้อง และคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง (ถาม) (ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม ฯ ข้อ 4)

❖ วิธีการยื่นคำร้อง

1. ผู้ร้องอาจจัดทำสำเนาคำร้องพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง และซองจดหมายผนึกดวงตราไปรษณียากรเพื่อให้เจ้าหน้าที่จัดส่งให้แก่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งในการสอบถามความสมัครใจเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย
2. ให้เจ้าหน้าที่สอบถามข้อเท็จจริงเบื้องต้นจากผู้ร้อง เพื่อประกอบการพิจารณาของศาลว่ามีเหตุผล สมควรที่จะรับคำร้องไว้ไกล่เกลี่ยหรือไม่ ในกรณีมีข้อสงสัยศาลอาจสั่งให้ผู้ร้องชี้แจงข้อเท็จจริงเพิ่มเติมก็ได้
3. ผู้ร้องต้องติดตามผลการยื่นคำร้องและการดำเนินการ
4. ในกรณีที่ยื่นคำร้องทางระบบ CIOS สามารถติดตามผลได้ในระบบ

❖ กรณีมิได้รับคำร้องไว้ไกล่เกลี่ย

ข้อกำหนดประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง พ.ศ. 2563 ข้อ 9

1. เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าการยื่นคำร้องเป็นไปโดยไม่สุจริตหรือมีเจตนาเอาเปรียบคู่กรณีหรือบุคคลอื่น
2. เมื่อปรากฏว่ามีการนำข้อพิพาทตามคำร้องไปยื่นฟ้องเป็นคดีแพ่งต่อศาลใดศาลหนึ่งไว้แล้วโดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเป็นคู่ความในคดีนั้น

3. เมื่อปรากฏว่าข้อพิพาทตามคำร้องเคยได้รับการดำเนินการไกล่เกลี่ยตามข้อกำหนดนี้แล้ว แต่ไม่เป็นผล เว้นแต่พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป โดยระบุพฤติกรรมเช่นว่านั้นมาในคำร้อง

4. เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมหรือลักษณะของข้อพิพาทแล้วไม่เป็นสาระที่จะดำเนินการไกล่เกลี่ย

❖ **สรุปขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี**

ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น จะมีทั้งแบบที่หาผู้ไกล่เกลี่ยและดำเนินการเองและผ่านชั้นศาลอย่างศาลยุติธรรม ซึ่งปัจจุบันนี้ได้เปิดให้มีการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ตี ซึ่งอาจเป็นการไกล่เกลี่ยก่อนถึงวันนัดพิจารณาได้เช่นกัน จะมีขั้นตอน ดังนี้

1. ยื่นคำร้องด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ต่อศาลที่มีเขตอำนาจ และการสแกน QR Code แยกตามศาลผ่านระบบ CIOS
2. เจ้าหน้าที่ไกล่เกลี่ยเสนอผู้พิพากษาพิจารณาสั่งรับคำร้อง
3. เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยส่งคำร้องและเอกสารทางไปรษณีย์หรือ E-mail แบบหนังสือเชิญชวนเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย โดยให้ตอบกลับภายใน 15 วันนับตั้งแต่ส่งคำร้อง
4. กรณีตอบรับ จะหมายความว่าประสงค์ไกล่เกลี่ย จะกำหนดวันและวิธีการไกล่เกลี่ยอย่างชัดเจน ในกรณีที่ไมตอบรับจะถือว่าไม่ประสงค์ไกล่เกลี่ยและต้องการให้ยุติเรื่อง
5. คู่กรณีมาศาล เสนอศาล และแต่งตั้งผู้ประนีประนอม
6. ผู้ประนีประนอมดำเนินการไกล่เกลี่ย
  - หากตกลงยอมความได้จะทำข้อตกลงหรือสัญญายอม และอาจขอศาลพิพากษาตามข้อตกลงและสัญญายอม
  - หากไม่สามารถตกลงกันได้ จะยุติการไกล่เกลี่ย โดยเมื่อมีอายุความครบ 60 วัน จะสามารถขยายได้อีก 60 วัน นับตั้งแต่การไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง

❖ การทำบันทึกข้อตกลง หรือสัญญาประนีประนอมยอมความ

ชื่อกฎหมาย	มาตรา
ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง พ.ศ. 2563	ข้อ 12 เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาข้อตกลงหรือสัญญา ประนีประนอมยอมความ ศาลอาจสั่งให้คู่กรณีให้ข้อมูล เกี่ยวกับข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความ นั้นเพิ่มเติมตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้
	ข้อ 13 เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง ตามข้อกำหนดนี้ไปในทางที่มีขอบ ในการทำข้อตกลง หรือสัญญาประนีประนอมยอมความ เป็นหนังสือ คู่กรณีต้องลงลายมือชื่อด้วยตนเองเว้นแต่เป็นกรณีมี เหตุจำเป็นและได้รับอนุญาตจากศาล

❖ การขอให้ศาลมีคำพิพากษา ตามข้อตกลงหรือ สัญญาประนีประนอมยอมความ

ชื่อกฎหมาย	มาตรา
ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง พ.ศ. 2563	ข้อ 14 คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต้องยื่นคำขออย่าง ช้าในวันที่ทำ ข้อตกลงหรือสัญญา ประนีประนอมยอมความ โดยแสดงถึงเหตุผล ความจำเป็นในการร้องขอ

❖ คำพิพากษตามยอมเกิดขึ้นได้อย่างไร

- คู่กรณีทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันได้
- ข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความ เป็นไปตามเจตนาของคู่กรณีมีความสุจริตเป็นธรรม และไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

- คู่กรณีทั้งสองฝ่ายต้องยื่นคำร้องอย่างช้าในวันที่ทำข้อตกลงหรือสัญญา

ประนีประนอมยอมความ

- ศาลเห็นว่ามีความจำเป็นที่สมควรมีคำพิพากษาไปในเวลานั้น
- ไม่มีความจำเป็นที่สมควร ยกคำร้องขอ

❖ กรณีมีความจำเป็นที่สมควรจะมีคำพิพากษาตามยอม

ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไต่ถามก่อนฟ้อง พ.ศ. 2563 ข้อ 15

1. ตามข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความกำหนดให้คู่กรณี กระทำนิติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด หรือ ต้องดำเนินการจดทะเบียนต่อนายทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือหากไม่มี คำพิพากษาตามข้อตกลงหรือสัญญา ประนีประนอมยอมความแล้วอาจเกิดข้อขัดข้อง

2. พฤติการณ์หรือลักษณะของ ข้อพิพาทอาจเกิดข้อพิพาทขึ้นอีก หรือความขัดแย้งที่รุนแรงมากขึ้น

3. กรณีมีภาวะความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ระบบการเงิน การลงทุน หรือการบริหาร จัดการ ในภาครัฐ

4. กรณีมีความจำเป็นอื่นใดที่ ต้องมีคำพิพากษาตาม ข้อตกลงหรือสัญญา ประนีประนอมยอมความเมื่อ พิจารณาถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่คู่สัญญาทุกฝ่าย

❖ สรุปพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

1. หลักการและเหตุผล

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เห็นควรให้นำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนักและข้อพิพาททางอาญาบางประเภทมากำหนดเป็นกฎหมายกลาง เพื่อให้หน่วยงานของรัฐ พนักงานสอบสวน หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาทดังกล่าว โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ ทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

2. สาระสำคัญ

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ฉบับนี้ ถือเป็นกฎหมายที่จะช่วยให้หน่วยงานของรัฐ และภาคประชาชนสามารถอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ค่าทนาย ค่าธรรมเนียมศาล เป็นการดำเนินการให้คู่กรณีได้มีโอกาสเจรจาตกลงกันใน

การระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีและปราศจากการวินิจฉัยข้อพิพาท และให้ข้อตกลงอันเกิดจากความตกลงยินยอมของคู่กรณีมีสภาพบังคับตามกฎหมาย ทำให้ปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้งและเกิดความสมานฉันท์ในการยุติข้อพิพาท

2.1 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ การดำเนินการเพื่อให้คู่กรณีมีโอกาสเจรจาตกลงกันระงับข้อพิพาททางแพ่ง และทางอาญาโดยสันติวิธีและปราศจากการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดำเนินการในชั้นศาลและในชั้นการบังคับคดีตั้งนั้นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติฯ นี้ จึงหมายถึงกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นอื่นๆ ที่ไม่ใช่ในชั้นศาลและชั้นการบังคับคดี เช่น การไกล่เกลี่ยในชั้นของหน่วยงานต่างๆ ที่ดำเนินการไกล่เกลี่ย หรือในชั้นสอบสวน เป็นต้น

2.2 ผู้ไกล่เกลี่ย

ผู้ไกล่เกลี่ย คือบุคคลซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนและได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทผู้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติ

(1) ผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักสูตรที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับรอง

(2) เป็นผู้มิประสพการณ์ในด้านต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ข. ลักษณะต้องห้าม

(1) เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(2) เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(3) เคยถูกเพิกถอนการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัตินี้และยังไม่พ้นห้าปีนับถึงวันยื่นคำขอรับหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ย

2.3 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง

คดีทางแพ่งที่ไม่สามารถกระทำการไกล่เกลี่ยได้ ได้แก่

- 1) คดีเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคล
- 2) คดีเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัว หรือ
- 3) คดีเกี่ยวกับการพิพาทเรื่องกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งให้กระทำได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

- 1) ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์
- 2) ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก
- 3) ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา
- 4) ข้อพิพาทอื่นนอกจาก 1), 2) และ 3) ที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าล้านบาท

หรือไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

2.4 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนจัดให้คู่กรณีในคดีอาญามีโอกาสเจรจาตกลงหรือเยียวยาความเสียหายเพื่อระงับคดีอาญา คู่กรณี หมายถึง ผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา แต่ไม่หมายความรวมถึงคดีอาญาที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้เสียหาย

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ที่สามารถกระทำการไกล่เกลี่ยได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

- 1) คดีความผิดอันยอมความได้
- 2) คดีความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 มาตรา 391 มาตรา 392 มาตรา 393 มาตรา 394 มาตรา 395 และมาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

3) คดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี ตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

คดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี ตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติฯ ได้แก่

- (1) ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้และมีผู้ถึงแก่ความตายจากการชุมนุมต่อสู้ นั้น ตามมาตรา 294 วรรคหนึ่ง
- (2) ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามมาตรา 295
- (3) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยมีเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 296
- (4) ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้และมีผู้ได้รับอันตรายสาหัสจากการชุมนุมต่อสู้ นั้น ตามมาตรา 299 วรรคหนึ่ง
- (5) ความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ตามมาตรา 300
- (6) ความผิดฐานลักทรัพย์ ตามมาตรา 334

สำหรับคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีนั้น ต้องเป็นกรณีดังต่อไปนี้

(1) ผู้ต้องหาไม่เคยได้รับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่เป็นคดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท คดีความผิดลหุโทษ ซึ่งพ้นระยะเวลาเกินสามปีนับแต่มีคำสั่งยุติคดี และ

(2) ผู้ต้องหาไม่อยู่ระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือพ้นโทษมาแล้วเกินกว่าห้าปี เว้นแต่เป็นคดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท คดีความผิดลหุโทษ หรือคดีความผิดที่ผู้ต้องหาได้กระทำในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี คู่กรณีคนใดคนหนึ่งอาจขอลงมือเพื่อยุติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในเวลาใดก็ได้ในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีหลายคน การขอลงมือเพื่อยุติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ของคนใดคนหนึ่งหรือหลายคน ย่อมไม่กระทบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาของคู่กรณีที่เหลืออยู่ทั้งสองฝ่าย

ผู้ไกล่เกลี่ยอาจยุติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาโดยไม่แจ้งหรือโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือมีพฤติการณ์ที่ไม่ให้ความร่วมมือในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา

(2) มีเหตุอันควรสงสัยว่าความตกลงนั้นมิได้เป็นไปด้วยความสมัครใจ

(3) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาไม่อาจบรรลุผลได้โดยแน่แท้

(4) เห็นได้ชัดว่าการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาต่อไปจะเป็นการขัดต่อผลประโยชน์ของคู่กรณีที่เป็นผู้เยาว์

(5) คู่กรณีไม่สามารถเจรจาเพื่อตกลงแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือไม่อาจเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้

ผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา

เมื่อคู่กรณีได้มีข้อตกลงเป็นประการใดแล้ว ให้ผู้ไกล่เกลี่ยบันทึกข้อตกลงหรือจัดให้มีการบันทึกข้อตกลงนั้นไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และให้คู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ยลงลายมือชื่อไว้แล้วให้ผู้ไกล่เกลี่ยส่งบันทึกข้อตกลงไปยังพนักงานสอบสวน เมื่อคู่กรณีได้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงแล้ว ให้แจ้งพนักงานสอบสวนทราบเพื่อจัดทำบันทึกการปฏิบัติตามข้อตกลงส่งไปยังพนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาสั่งยุติคดี เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งยุติคดี สิทธินาคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ

ในกรณีที่มีการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงไม่ครบถ้วน ให้คู่กรณีแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบเพื่อเสนอพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งพิจารณามีคำสั่งดำเนินคดีต่อไป เว้นแต่ผู้เสียหายพอใจในการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้กระทำไปแล้วให้คู่กรณีแจ้งพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการส่งไปยัง

พนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาสั่งยุติคดีแต่ถ้าความปรากฏแก่พนักงานสอบสวนว่าคู่กรณีที่เป็นผู้ต้องหาจงใจไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงโดยไม่มีเหตุอันควรให้พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งมีคำสั่งดำเนินคดีต่อไป

2.5 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนให้กระทำได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ข้อพิพาททางแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าแสนบาทหรือไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(2) ข้อพิพาททางแพ่งอื่นนอกจาก (1) ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(3) ข้อพิพาททางอาญาตามมาตรา 35 ได้แก่

(3.1) ความผิดอันยอมความได้

(3.2) ความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 มาตรา 391 มาตรา 392 มาตรา 393 มาตรา 394 มาตรา 395 และมาตรา 396 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และความผิดลหุโทษอื่น ที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

3. ประโยชน์ที่จะได้รับ

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ทำให้คู่กรณีสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางเลือกได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วยิ่งขึ้น เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นการนำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากและข้อพิพาททางอาญาบางประเภทมา กำหนดเป็นกฎหมายกลาง ถือเป็นกฎหมายที่จะช่วยให้หน่วยงานของรัฐและภาคประชาชนสามารถอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้ประชาชนได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายค่าทนาย ค่าธรรมเนียมศาล และเพื่อให้หน่วยงานของรัฐหรือ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาทดังกล่าว โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ ทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน ประชาชนทุกคนขึ้นสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างแท้จริงและเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องในศาล ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 คือการที่ศาลดำเนินการให้คู่กรณีได้มีโอกาสเจรจาตกลงระงับข้อพิพาทระหว่างกัน โดยมีผู้ไกล่เกลี่ยที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานศาลยุติธรรม เป็นผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ข้อพิพาทที่สามารถขอให้ไกล่เกลี่ยได้ มีดังนี้

ข้อพิพาททางแพ่ง ได้แก่

1. ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน ที่มีใช้ข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์
2. ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก
3. ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา
4. ข้อพิพาทอื่นนอกจากข้อ 1. - ข้อ 3. ที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าล้านบาทหรือไม่เกินจำนวน

ข้อพิพาททางอาญา ได้แก่

1. ความผิดอันยอมความได้
2. ความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 390 - มาตรา 395 และมาตรา 397 และความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ประโยชน์และข้อดี ที่ประชาชนจะได้รับจากการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

รวดเร็ว

ข้อพิพาทได้ยุติ โดยไม่ต้องเสียเวลาฟ้องคดีและสืบพยานในชั้นศาล

ลดค่าใช้จ่าย

ลดภาระค่าใช้จ่ายของคู่กรณีในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีในชั้นศาล

พอใจทุกฝ่าย

เปิดโอกาสให้คู่กรณีเจรจาตกลงระงับข้อพิพาทได้ เป็นความลับ รักษาความสัมพันธ์ทุกฝ่าย

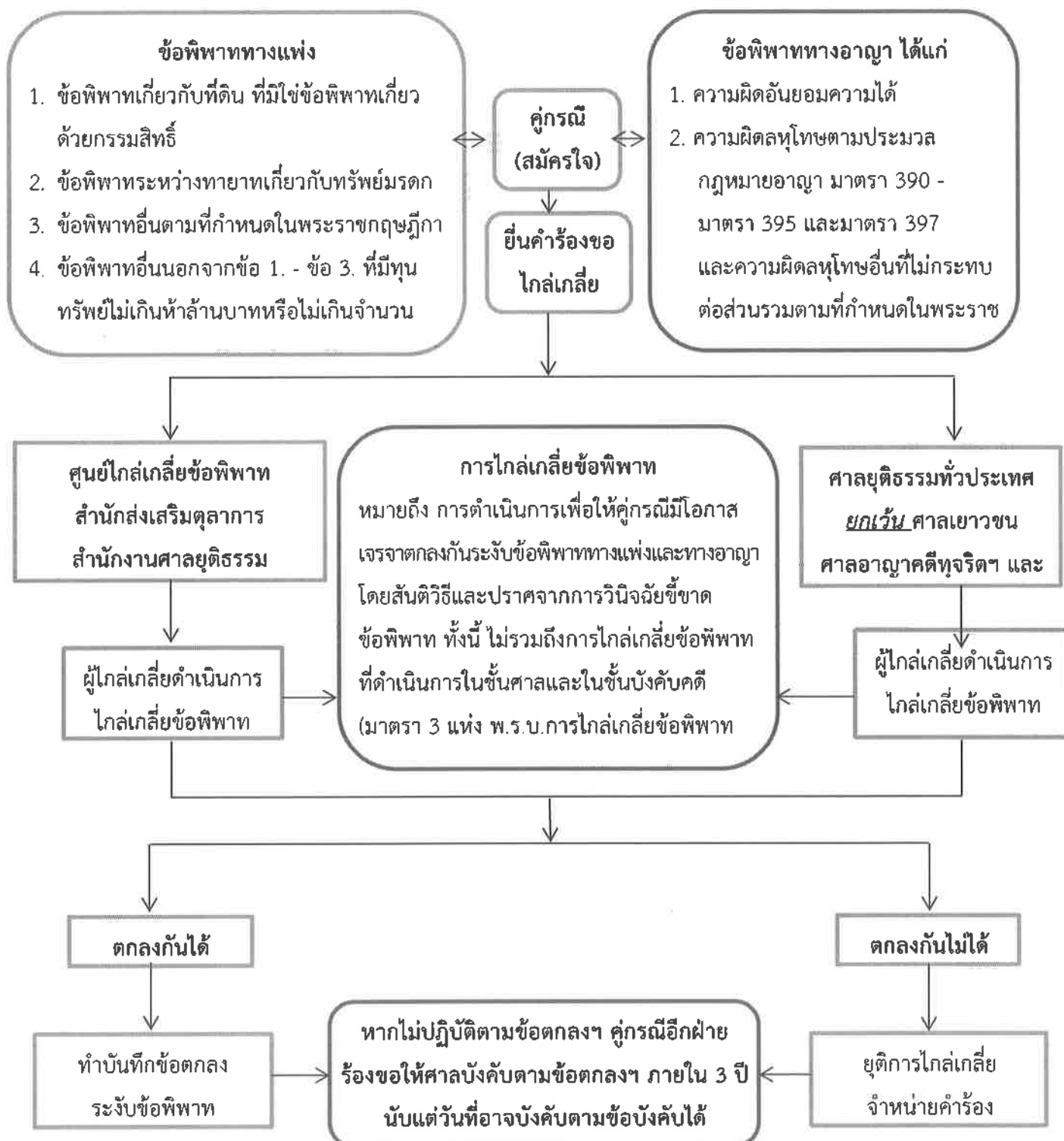
มีผลบังคับ

หากคู่กรณีไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง สามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลให้บังคับตามข้อตกลงได้ โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีต่อศาล

วิธีการที่ยื่นคำร้องขอให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

ประชาชนผู้มีข้อพิพาทสามารถยื่นคำร้องขอให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่อศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อพิพาท หรือศาลที่คู่กรณีฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลโดยแจ้งความประสงค์ได้ด้วยตนเองที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำศาล

❖ กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังฟ้องคดี

เป็นการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล ที่เริ่มภายหลังที่มีการฟ้องร้องคดีแล้ว หรือในเวลาใด ๆ ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 – 20 ซึ่งบัญญัติดังนี้

ชื่อกฎหมาย	มาตรา
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	มาตรา 19 ศาลมีอำนาจสั่งให้ตามที่เห็นสมควร ให้คู่ความทุกฝ่าย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาล ด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าคู่ความนั้น จะได้มีทนายความว่าต่างแก่ต่างอยู่แล้วก็ตาม หนึ่ง ถ้าศาลเห็นว่าการที่คู่ความมาศาลด้วยตนเอง อาจยังให้เกิดความตกลงหรือการประนีประนอมยอมความตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้ ก็ให้ศาลสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง
	มาตรา 20 ไม่ว่าจะการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น
	มาตรา 138 ในคดีที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี โดยมีได้มีการถอนคำฟ้องนั้น และข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ให้ศาลจดยางานพิสดารแสดงข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความเหล่านั้นไว้ แล้วพิพากษาไปตามนั้น ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาเช่นว่านี้ เว้นแต่ในเหตุต่อไปนี้ (1) เมื่อมีข้อกล่าวอ้างว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฉ้อฉล

ชื่อกฎหมาย	มาตรา
	<p>(2) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่าเป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน</p> <p>(3) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่ามีได้เป็นไปตามข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความ ถ้าคู่ความตกลงกันเพียงแต่ให้เสนอคดีต่ออนุญาโตตุลาการให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับ</p>
	<p>มาตรา 193 ในคดีโมโนสารให้ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาโดยเร็วและออกหมายเรียกไปยังจำเลยในหมายนั้นให้จัดแจ้งประเด็นแห่งคดีและจำนวนทุนทรัพย์หรือราคาที่เรียกร้อง และข้อความว่าให้จำเลยมาศาลเพื่อการไกล่เกลี่ย ให้การ และสืบพยานในวันเดียวกัน และให้ศาลสั่งให้โจทก์มาศาลในวันนัดพิจารณานั้นด้วย</p> <p>ในวันนัดพิจารณา เมื่อโจทก์และจำเลยมาพร้อมกันแล้ว ให้ศาลไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้นก่อน</p>

วิธีการและขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

โดยปกติในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอาจกระทำได้ ในก่อนวันนัดของศาล คู่ความสามารถแจ้งความประสงค์ขอนำคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้โดยตรงที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลที่มีเขตอำนาจ แต่ในทางปฏิบัติของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล จะเกิดขึ้นภายหลังเมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ซึ่งวิธีการและขั้นตอนในการไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความมีดังนี้

ขั้นตอน	การดำเนินการ
ขั้นตอนที่ 1	ในระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณา คู่ความอาจแถลงต่อศาลให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้นอยู่ ศาลจะวันกำหนดแนวทางประนีประนอมยอมความ
ขั้นตอนที่ 2	เมื่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นตัวความได้รับแจ้งวันกำหนดนัด ต้องส่งตัวแทนมาศาลเข้าร่วมเจรจาในวันนัดไกล่เกลี่ย
ขั้นตอนที่ 3	<p>ในกรณีที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นโจทก์ฟ้อง คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งขอผ่อนผันการชำระหนี้ ซึ่งพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบคดีเห็นว่า มีเหตุอันสมควรเมื่อเข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในฐานะตัวความต้องเป็นผู้พิจารณาข้อเสนอประนีประนอมยอมความ หากตกลงประนีประนอมยอมความให้มีหนังสือแจ้งเงื่อนไขไปให้พนักงานอัยการทราบ ซึ่งแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่งขึ้น ตามหนังสือเวียนของกระทรวงการคลัง ที่ กค 0406.2/ว.64 ลงวันที่ 1 เมษายน 2548 ให้ส่วนราชการเจ้าของคดีสามารถใช้ดุลยพินิจร่วมกับพนักงานอัยการในการพิจารณาเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความสำหรับคดีแพ่งบางประเภทได้ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 2,000,000 บาท ไม่ว่าจะส่วนราชการจะเป็นโจทก์หรือจำเลย หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นสอดคล้องเป็นประการใด ให้พิจารณาดำเนินการตามความเห็นดังกล่าวได้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ และไม่ต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา 2. คดีตามข้อ 1 หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นไม่ตรงกัน ให้ส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา 3. คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกิน 2,000,000 บาท ให้ส่วนราชการเจ้าของคดีส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

ขั้นตอน	การดำเนินการ
	<p>ในขั้นตอนของการพิจารณากำหนดแนวทางประนีประนอมยอมความ จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามหนังสือเวียนของกรมบัญชีกลาง โดยต้องคำนึงถึงจำนวนทุนทรัพย์ ซึ่งหากเป็นคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 2,000,000 บาท หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นสอดคล้องเป็นประการใด ให้พิจารณาดำเนินการตามความเห็นดังกล่าวได้ โดยไม่ต้องขออนุมัติต่อกรมบัญชีกลาง โดยให้นิติกรผู้รับผิดชอบจะต้องสามารถพิจารณาเสนอความเห็นต่อหัวหน้าส่วนราชการเกี่ยวกับแนวทางประนีประนอมยอมความได้ เช่น หากมีกรณีข้อผ่อนชำระหนี้ ก็จะต้องพิจารณาตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ ทั้งยังต้องสามารถกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความร่วมกับคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งและพนักงานอัยการ เพื่อหาข้อยุติร่วมกัน นำไปสู่การจัดทำสัญญาประนีประนอมและมีการพิพากษาตามยอมในที่สุด</p>
<p>ขั้นตอนที่ 4</p>	<p>ในการจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้</p> <p>(1) การทำสัญญาประนีประนอมยอมความต้องเป็นไปตามหลักในเรื่องของสัญญา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ต้องมีคู่สัญญา 2 ฝ่าย คู่สัญญาจะต้องมีความสามารถในการทำสัญญา รวมถึงวัตถุประสงค์ของสัญญาต้องชอบด้วยกฎหมาย มิฉะนั้นตกเป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150</p> <p>(2) สัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำในศาลนั้น คู่ความทั้งสองฝ่ายต้องลงนามในสัญญาต่อหน้าผู้พิพากษา และศาลก็จะพิพากษาเสร็จเด็ดขาดไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น</p> <p>ดังนั้น ในการยกร่างสัญญาประนีประนอมยอมความจะต้องตรวจสอบข้อตกลงให้ดีเสียก่อนนำไปยื่นต่อศาล สัญญาประนีประนอมยอมความส่วนราชการตัวความอาจเป็นผู้ยกร่างเองตามที่ตกลงกับคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งแล้วส่งจึงให้พนักงานอัยการตรวจสอบเนื้อหาของข้อตกลงอีกครั้งหนึ่งว่าข้อตกลงในการประนีประนอมยอมความนั้นไม่ขัดต่อกฎหมาย และส่วนราชการที่เป็นตัวความไม่เสียเปรียบ</p>

ขั้นตอน	การดำเนินการ
	<p>ในเนื้อหาของสัญญาประนีประนอมยอมความ นอกจากข้อตกลงในสาระสำคัญที่เกี่ยวกับหนี้แล้ว กรณีเป็นโจทก์ควรมีข้อตกลงด้วยว่าหากผิดนัดงวดใดงวดหนึ่ง หรือผิดสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง ถือว่าผิดนัดทั้งหมด และสามารถดำเนินการบังคับคดีได้ทันที นอกจากนี้มีข้อตกลงให้บังคับคดีได้ทันทีแล้ว และควรจะเรียกดอกเบี้ยผิดนัด โดยกำหนดข้อตกลงในเรื่องดอกเบี้ยว่าเมื่อผิดนัดจะให้ดอกเบี้ยในอัตราอย่างไร หรือมีข้อตกลงว่าเมื่อผิดสัญญาแล้วจะต้องปฏิบัติอย่างไร รวมทั้งมีข้อตกลงเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความไว้ด้วย</p> <p>(3) การตรวจสอบความถูกต้องของสัญญาประนีประนอมยอมความ เช่น ชื่อ-ชื่อสกุล จำนวนเงิน ระยะเวลา เงื่อนไข ข้อตกลง และผู้มีอำนาจในการลงนามในสัญญาประนีประนอมยอมความ เช่น กรณีเป็นนิติบุคคล ต้องเป็นผู้แทนที่มีอำนาจของนิติบุคคลนั้น กรณีมอบอำนาจต้องมีหนังสือมอบอำนาจพร้อมเอกสารที่ครบถ้วนถูกต้องตามกฎหมาย</p> <p>(4) นิติกรผู้รับผิดชอบจะต้องทำการตรวจสอบและติดตามทวงถามให้คู่สัญญาปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ได้ตกลงกันไว้ เนื่องจากเมื่อศาลพิพากษาให้เป็นไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว ค่าพิพากษาดังกล่าวเป็นที่สุด เว้นแต่เข้าข้อยกเว้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138</p>

❖ วิธีการและขั้นตอนฟ้องคดีต่อศาล

การดำเนินคดีแพ่งของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ เดิมมีแนวทางปฏิบัติซึ่งเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี โดยสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้แจ้งเวียน หนังสือด่วนมาก ที่ นร 0405/ว. 184 ลงวันที่ 14 ธันวาคม 2549 เรื่อง การปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรีเรื่อง การดำเนินคดีอาญา คดีแพ่ง และคดีปกครอง เวียนแจ้งให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ ให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจที่โต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่กับเอกชนในทางแพ่ง หรือกรณีจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาล และในกรณีที่ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ถูกเอกชนฟ้องคดีแพ่ง ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการที่มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีเรื่องนั้นโดยตรงดำเนินการ

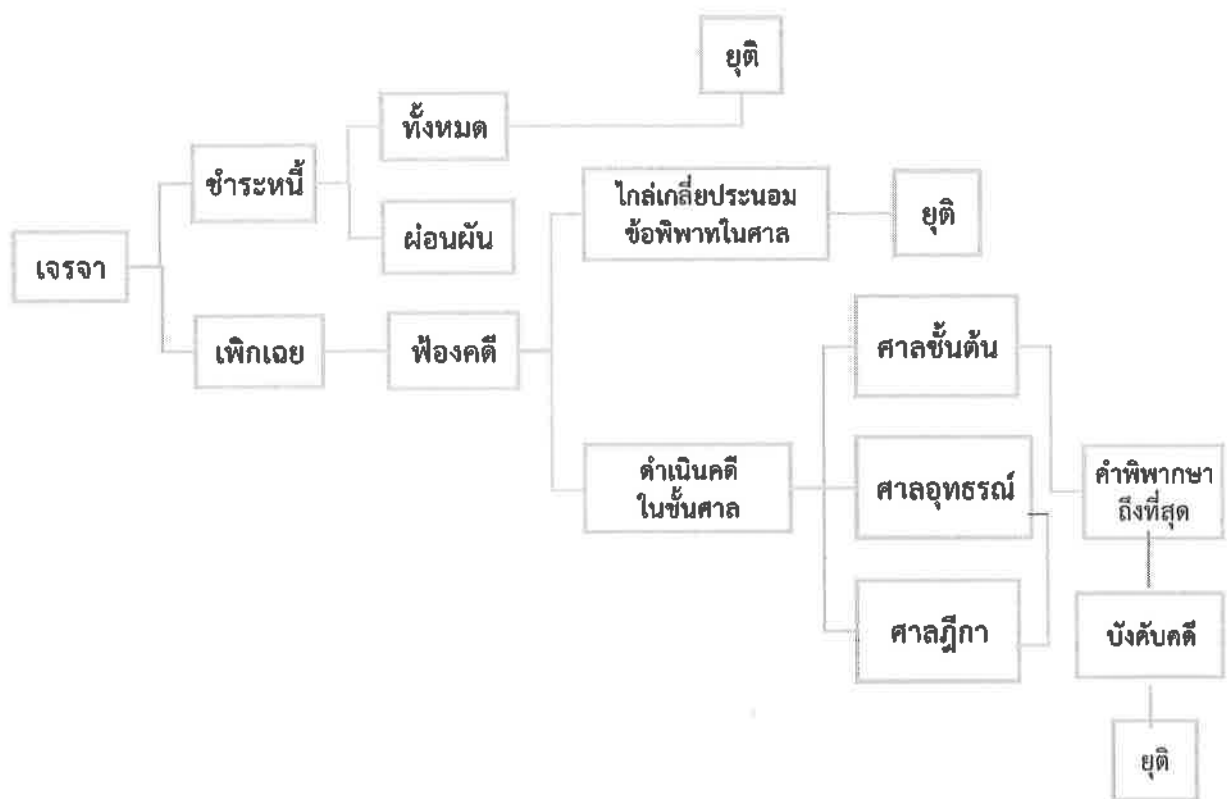
โดยปัจจุบันได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพิจารณาชี้ขาดการยุติข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐและการดำเนินคดี พ.ศ. 2561 วางแนวทางปฏิบัติในการดำเนินคดีของส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐไว้ในทำนองเดียวกันกับมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวข้างต้น

ดังนั้น เมื่อมีกรณีที่ต้องระงับข้อพิพาททางแพ่งโดยการฟ้องคดีต่อศาล มีวิธีการและขั้นตอนในการฟ้องร้องคดีต่อศาล ดังนี้

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ
ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนดำเนินการก่อนฟ้องคดี	ดำเนินการตรวจสอบเอกสารเกี่ยวข้อง ศึกษาและทำความเข้าใจในการดำเนินการทางกฎหมายในเรื่องดังกล่าว รวมทั้งศึกษารูปแบบและเนื้อหาการดำเนินคดีแห่งลักษณะเดียวกันในอดีตที่ผ่านมาที่สำนักกฎหมายดำเนินการรับผิดชอบ และแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง กรณีที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเรียกคืนทรัพย์สินหรือเรียกให้ชำระเงินให้ดำเนินการจัดทำหนังสือทวงถามให้ชำระหนี้อีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะดำเนินการทางกฎหมายต่อไป
ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนดำเนินการเพื่อเตรียมการฟ้องคดี	ดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริง และเอกสารหลักฐานต่างๆ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมูลคดีที่เกิดขึ้นให้ครบถ้วนเสนอต่อพนักงานอัยการเพื่อว่าต่างคดี และทำการศึกษาวិเคราะห์ประเด็นข้อกฎหมายเพื่อจัดทำข้อเท็จจริงประกอบการยื่นคำฟ้อง โดยในการส่งเรื่องหรือสำนวนคดีให้พนักงานอัยการดำเนินการ มีขั้นตอนดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1. ในกรณีที่ส่วนราชการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการว่าต่างคดี จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้ครบถ้วนและรีบส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินการก่อนครบกำหนดอายุความไม่น้อยกว่า 3 เดือน เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น 2. ในการจัดทำหนังสือนำเสนอพนักงานอัยการต้องระบุในหนังสือนำส่งเรื่องด้วยว่ามีวัตถุประสงค์จะให้ฟ้องผู้ใด ในฐานะใด มูลหนี้ใด จำนวนเงินที่เรียกร้อง และต้องสรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดี รวมทั้งส่งพยานเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาพร้อมหนังสือนำส่งเรื่อง 3. การรวบรวมเอกสารที่นำเสนอพร้อมหนังสือที่ขอให้พนักงานอัยการดำเนินคดี ประกอบด้วย หลักฐานของผู้ฟ้องคดี มีดังนี้

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ
	<p>ก. หลักฐานการเป็นนิติบุคคล และการเป็นผู้แทนของนิติบุคคล ซึ่งเป็นหน่วยงานผู้ส่งที่ขอให้ดำเนินคดี</p> <p>ข. ใบแต่งตั้งนายความที่ผู้แต่งตั้งนายความลงนาม คำสั่งแต่งตั้งให้ ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำเนาบัตร ประจำตัวของผู้แต่งตั้งนายความ ในกรณีที่มีการมอบอำนาจจะต้อง แนบหนังสือมอบอำนาจ คำสั่งมอบอำนาจและคำสั่งที่เกี่ยวข้องด้วย</p> <p>ค. บันทึกการสรุปข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานเอกสารที่เกี่ยวข้อง</p> <p>หลักฐานของผู้ที่จะถูกฟ้อง มีดังนี้</p> <p>ก. หลักฐานหนังสือรับรองการจดทะเบียนของนิติบุคคล การเป็นผู้แทนของนิติบุคคลหรือบัตรประจำตัวประชาชนของบุคคลและ แบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของบุคคลที่จะ ถูกฟ้อง</p> <p>ข. ผลการตรวจสอบสถานภาพการล้มละลายของลูกหนี้ ที่จะถูกฟ้อง</p> <p>ค. หลักฐานบัตรประจำตัวประชาชนและแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎรของผู้เป็นทายาทหรือผู้จัดการมรดกของผู้ตายซึ่งเป็นลูกหนี้</p>
<p>ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอน ดำเนินการในระหว่างการ พิจารณาในชั้นศาล</p>	<p>ติดต่อประสานงานคดีดังกล่าวกับพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบ หรือ นิติกรของสำนักงานอัยการสูงสุดที่ได้รับมอบหมายจากพนักงาน อัยการเพื่อติดตามความคืบหน้าของคดี ซึ่งในการพิจารณาคดีในชั้น ศาลนิติกรผู้ประสานงานคดี และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับคดีที่มีข้อ พินาทอาจจะต้องเข้าเบิกความในฐานะพยาน จึงต้องมีความพร้อม ในการเตรียมข้อมูล และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามที่พนักงาน อัยการผู้รับผิดชอบร้องขอ และติดตามการนัดพิจารณาของศาลว่า คดีที่รับผิดชอบอยู่ในขั้นตอนใด โดยอาจเข้ารับฟังการพิจารณาของ ศาลตามที่ศาลมีหมายนัด ตลอดจนติดตามผลของคำพิพากษา</p>

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ
ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอน ภายหลังจากที่ศาลมี คำพิพากษา	รายงานผลคดีต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น และในกรณีที่จะต้องมีการบังคับคดี ต้องประสานงานกับสำนักงานการบังคับคดี สำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการบังคับคดีต่อไป

แผนภาพที่ 1 แผนภาพแสดงการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการต่าง ๆ

บทที่ 4

สถิติคดีแพ่งและการวิเคราะห์กรณีศึกษาข้อพิพาททางแพ่ง ที่สำนักงานกฎหมายรับผิดชอบ

ในบทนี้จะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์สถิติคดีแพ่งและกรณีศึกษาข้อพิพาททางแพ่งที่สำนักงานกฎหมายรับผิดชอบ เสมือนเป็นการถอดบทเรียนเพื่อวิเคราะห์ถึงแนวทางการระงับข้อพิพาทที่นำมาปรับใช้และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานกฎหมาย โดยเป็นการศึกษาประกอบกับประสบการณ์ของผู้ขอรับการประเมินซึ่งเคยได้รับการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการทางกฎหมาย และเป็นผู้ประสานงานคดีแพ่ง และกรณีศึกษาที่สำนักงานกฎหมายรับผิดชอบ ดำเนินคดี เพื่อนำข้อพิจารณาเหล่านี้มาพิจารณาหารูปแบบการระงับข้อพิพาทที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1. สถิติคดีแพ่งที่สำนักงานกฎหมายรับผิดชอบ

ปัจจุบันมีคดีแพ่งซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานกฎหมาย รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 คดี โดยมีความที่เกี่ยวข้อง จำนวน 42 ราย โดยมีสถานะคดี ดังนี้

1.1 อยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น	จำนวน	1	ราย
1.2 อยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลฎีกา	จำนวน	7	ราย
1.3 อยู่ระหว่างการบังคับคดี	จำนวน	10	ราย
1.4 ได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาครบถ้วนแล้ว	จำนวน	17	ราย
1.5 คดีถูกศาลพิพากษาว่าล้มละลายและยังไม่ได้รับเงินตามคำพิพากษา	จำนวน	1	ราย
1.6 อยู่ระหว่างการดำเนินการขอผ่อนชำระหนี้กับสำนักงานฯ	จำนวน	1	ราย
1.7 อยู่ในระหว่างการผ่อนชำระหนี้กับสำนักงานฯ	จำนวน	3	ราย
1.8 โจทก์ขอถอนฟ้องคดี	จำนวน	1	ราย
1.9 คดีถึงที่สุดเนื่องจากคดีครบกำหนดอายุความ 10 ปี	จำนวน	1	ราย

และไม่ปรากฏทรัพย์สินซึ่งทายาทได้รับมรดกแต่อย่างใด

(ที่มา : ความคืบหน้าคดี ของสำนักงานกฎหมาย ณ มกราคม 2566)

2. บทวิเคราะห์กรณีศึกษาจากข้อพิพาททางแพ่งที่สำนักงานกฎหมายรับผิดชอบ

2.1 วิเคราะห์กรณีศึกษาการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล

กรณีศึกษาที่จะนำมาศึกษาการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความในศาล การดำเนินคดีแพ่งกับอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเรียกคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นอันเนื่องมาจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าว ตามนัยของมาตรา 92 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต้องดำเนินการเรียกคืนเงินดังกล่าวคืนจากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 2,898,789.78 บาท โดยคดีนี้ตั้งต้นฟ้องเป็นคดีแพ่งต่อศาลแพ่งเนื่องจากจำนวนทุนทรัพย์อยู่ในเขตอำนาจของศาลแพ่ง ต่อมาเมื่อเข้าสู่การพิจารณาของศาลในวันนัดพิจารณาครั้งแรก เป็นนัดไกล่เกลี่ยสืบพยาน จำเลยได้แถลงต่อศาลประสงค์จะขอผ่อนชำระหนี้ จึงนำไปสู่ขั้นตอนการประนีประนอมยอมความในศาล ซึ่งมีขั้นตอนการกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความในศาล ดังนี้

(1) พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบได้มีหนังสือมายังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรว่า ฝ่ายจำเลยประสงค์จะเจรจาไกล่เกลี่ย โดยให้ผู้ประสานงานคดีเข้าร่วมในการไกล่เกลี่ยในการพิจารณาของศาลในนัดต่อไปโดยการกำหนดแนวทางประนีประนอมยอมความในชั้นศาล ผู้ประสานงานคดีนอกจากจะต้องประสานงานกับพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบแล้ว จะต้องมียุทธศาสตร์สำคัญในการกำหนดแนวทางประนีประนอมยอมความให้บรรลุวัตถุประสงค์ของทุกฝ่าย และต้องรักษาผลประโยชน์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นสำคัญ จึงต้องเป็นตัวกลางที่ต้องประสานงานกับทุกฝ่ายทั้งพนักงานอัยการ ฝ่ายจำเลยและทนายจำเลยซึ่งแถลงต่อศาลขอให้มีการประนีประนอมยอมความ และจะต้องขออนุมัติแนวทางการประนีประนอมยอมความในศาลต่อกรมบัญชีกลาง ซึ่งขั้นตอนของการประนีประนอมยอมความของส่วนราชการที่ได้ดำเนินคดีแพ่งในชั้นศาล จะต้องปฏิบัติตามหนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค 0406.2/ว.64 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่ง โดยได้กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่งขึ้น โดยให้ส่วนราชการเจ้าของคดีสามารถใช้ดุลยพินิจร่วมกับพนักงานอัยการในการพิจารณาเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความสำหรับคดีแพ่งบางประการได้ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 2,000,000 บาท ไม่ว่าจะส่วนราชการจะเป็นโจทก์หรือจำเลย หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นสอดคล้องเป็นประการใด ให้พิจารณาดำเนินการตามความเห็นดังกล่าวได้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ และไม่ต้องส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังพิจารณา

2. คดีตามข้อ 1 หากส่วนราชการเจ้าของคดีและพนักงานอัยการผู้ดำเนินคดีมีความเห็นไม่ตรงกัน ให้ส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

3. คดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกิน 2,000,000 บาท ให้ส่วนราชการเจ้าของคดีส่งเรื่องให้กระทรวงการคลังเพื่อพิจารณา

ในการพิจารณาข้อเสนอในการประนีประนอมยอมความของส่วนราชการในคดีนี้ จึงมีข้อจำกัดอยู่ที่ผู้มีอำนาจในการพิจารณาอนุมัติให้ประนีประนอมยอมความ และเงื่อนไขของข้อตกลงประนีประนอมยอมความ ดังนั้น แนวทางการประนีประนอมยอมความจะสำเร็จหรือไม่ยังต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบและปัจจัยหลายอย่าง ซึ่งในขั้นตอนของการกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความ พนักงานอัยการจะไม่ได้เข้ามามีส่วนในการกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความ แต่พนักงานอัยการจะให้ความสำคัญต่องานของตัวเอง ภายใต้กฎหมาย กฎระเบียบที่กำหนดไว้ นิติกรผู้รับผิดชอบคดีก็ต้องมีบทบาทในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความให้บรรลุผล ผู้ขอรับการประนีประนอมยอมความทั้งที่เป็นผู้แทนของฝ่ายโจทก์ และต้องเป็นผู้แนะนำฝ่ายจำเลยในการเสนอแนวทางการขอผ่อนชำระหนี้ให้เป็นแนวทางที่กรมบัญชีกลางจะอนุมัติให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาลได้

ในการกำหนดแนวทางประนีประนอมยอมความในชั้นศาล ที่ผ่านมายังไม่เคยปรากฏว่ามีการดำเนินคดีของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่มีทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นศาลมาก่อน ดังนั้น จึงไม่มีแนวปฏิบัติ หรือแนวการดำเนินคดีแพ่งของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นศาลมาก่อน ซึ่งกระบวนการใกล้เคียงในชั้นศาลอาจเกิดขึ้นได้เพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาลตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนี้

“มาตรา 20 ไม่ว่าจะการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น”

“มาตรา 20 ทวิ เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยจะให้มีความลับหรือไม่ให้ก็ได้

เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอม เพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกัน

หลักเกณฑ์และวิธีการใกล้เคียงของศาล การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้ประนีประนอม ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง”

สำหรับในทางปฏิบัติในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการใกล้เคียงนั้นเกิดขึ้น 2 ทาง คือ ศาลใกล้เคียงเอง หรือคู่ความขอให้ศาลใกล้เคียง ซึ่งในคดีนี้ศาลซึ่งเป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเป็นฝ่ายเริ่มใกล้เคียงเอง ประกอบกับฝ่ายจำเลยประสงค์จะให้ศาลใกล้เคียงให้ ด้วยการที่จำเลยตกลงชำระหนี้ตามฟ้องด้วยการผ่อนชำระ จึงต้องเข้าสู่กระบวนการกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความในชั้นศาล ภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหนังสือเวียนที่กำหนดแนวทางและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีรายละเอียดในทางปฏิบัติ เพราะนอกจากข้อตกลงจะต้องเป็นที่ยอมรับกับทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลยแล้ว ข้อตกลงนั้นจะต้องมีการขออนุมัติจากกรมบัญชีกลางในการเสนอขอผ่อนชำระหนี้ด้วย

(2) เสนอเรื่องเพื่อขออนุมัติแนวทางการประนีประนอมยอมความต่อกรมบัญชีกลาง โดยผู้ประสานงานคดีต้องดำเนินการติดต่อเพื่อชี้แจงและแนะนำจำเลย ให้เสนอเรื่องพร้อมทั้งเอกสารประกอบในการยื่นคำขอในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความมายังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรโดยจัดทำหนังสือเพื่อขอให้อดีตสมาชิกฯ ส่งรายละเอียดเกี่ยวกับรายรับรายจ่ายในแต่ละเดือน และฐานะทางการเงิน ตลอดจนทรัพย์สินที่อดีตสมาชิกฯ ถือครอง เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาอนุมัติ และเสนอแนะแนวทางในการชำระเงินในแต่ละงวดที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กรมบัญชีกลางจะอนุมัติให้ โดยแสดงเหตุผลจูงใจให้มีการประนีประนอมยอมความว่ามีแนวคำพิพากษาในเรื่องนี้ว่าเป็นอย่างไร และการชำระหนี้เน้นเข้าไปอาจจะต้องรับภาระในเรื่องดอกเบี้ยยผิตนัต

(3) จัดเตรียมการเสนอเรื่องพร้อมส่งเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ของอดีตสมาชิกฯ เพื่อขออนุมัติการผ่อนชำระหนี้ต่อกรมบัญชีกลาง เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประนีประนอมยอมความในคดีแพ่งตามที่กระทรวงการคลังกำหนด โดยจัดทำหนังสือขอหารือการผ่อนชำระหนี้ของอดีตสมาชิกฯ ไปยังกรมบัญชีกลาง

(4) กรมบัญชีกลางได้พิจารณาข้อเสนอการขอผ่อนชำระหนี้แล้ว อนุมัติให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นศาลกับ อดีตสมาชิกฯ ได้ โดยแจ้งเป็นหนังสือมายังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยให้ศาลมีคำพิพากษายอมยอมภายใต้เงื่อนไขให้อดีตสมาชิกฯ ผ่อนชำระหนี้ตามฟ้อง โดยจำนวนเงินเมื่อนับถึงวันที่ศาลพิพากษาตามสัญญาประนีประนอม เป็นจำนวน 3,854,794.76 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี จากต้นเงินจำนวน 2,898,789.78 บาท โดยชำระเงินคืนช่วงแรกเป็นการชำระในส่วนของดอกเบี้ยจำนวน

ทั้งสิ้น 956,004.98 บาท และส่วนที่เหลือให้ผ่อนชำระคืนเป็นรายเดือน เดือนละ 30,000 บาท รวมระยะเวลาผ่อนชำระ 91 งวด และในแต่ละปีให้ชำระเพิ่มอีกปีละ 150,000 บาท เริ่มตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2560 ถึง เดือนธันวาคม 2567 หากมีการผิดนัด 2 งวดติดต่อกัน ให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรดำเนินการบังคับคดีทันที และแจ้งพนักงานอัยการถึงผลการพิจารณา แนวทางการประนีประนอมยอมความที่กรมบัญชีกลางได้อนุมัติ เพื่อเสนอแนวทางการประนีประนอมยอมความต่อศาลแพ่งตามกำหนดนัดศาลในนัดถัดไป

(5) ตรวจพิจารณาร่างสัญญาประนีประนอมยอมความโดยกำหนดรายละเอียด ในสัญญาประนีประนอมยอมความตามเงื่อนไขการชำระหนี้ที่ได้รับอนุมัติจากกรมบัญชีกลาง และจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้ในแต่ละงวดเพื่อเป็นเอกสารแนบท้ายสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยกำหนดยอดเงินในการชำระแต่ละงวดให้สอดคล้องกับข้อตกลงที่จะระบุไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความให้ถูกต้องและชัดเจน ภายใต้เงื่อนไขที่กรมบัญชีกลางอนุมัติ

(6) ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาในสัญญาประนีประนอมยอมความให้ถูกต้อง ชัดเจนและอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กรมบัญชีกลางอนุมัติ เช่น ชื่อบุคคล จำนวนเงินและการคำนวณ ดอกเบี้ย เงื่อนไขข้อตกลงต่างๆ ให้ถูกต้อง นอกจากนี้ สัญญาประนีประนอมยอมความจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย และต้องรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรอย่างสูงสุด เพื่อเสนอสัญญาประนีประนอมยอมความให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอมต่อไป

จากตัวอย่างกรณีศึกษาข้างต้น ซึ่งสามารถวิเคราะห์กรณีศึกษาดังกล่าวได้ดังนี้

1. จากโครงสร้างกระบวนการงานในการไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความในศาล จะเห็นได้ว่า บทบาทของนิติกรผู้ประสานงานคดี ต้องมีบทบาทในเชิงรุกในการที่ต้องเข้าไปติดต่ोजเจรจากับตัวความเพื่อกำหนดแนวทางการประนีประนอมยอมความต่อศาล และกรมบัญชีกลาง เนื่องจากในระหว่างการเสนอเรื่องเพื่อขออนุมัติการขอผ่อนชำระหนี้ต่อกรมบัญชีกลาง ส่วนราชการเจ้าของคดีคือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นฝ่ายติดต่อและเจรจากับจำเลยเอง ซึ่งในชั้นตอนนี้ พนักงานอัยการจะไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการในชั้นตอนนี้ด้วย แต่จะให้ตัวความดำเนินการตกลงเกี่ยวกับรายละเอียดและเงื่อนไขต่าง ๆ เกี่ยวกับจำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระ การส่งเอกสารและหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาอนุมัติ เนื่องจากเป็นสาระสำคัญที่จะทำให้การประนีประนอมยอมความบรรลุผลสำเร็จได้ ดังนั้น บทบาทของนิติกรจึงต้องศึกษาทำความเข้าใจกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการในการประนีประนอมยอมความในชั้นศาล ประกอบกับแนวทางการดำเนินคดีที่มีการประนีประนอมยอมความในชั้นศาลไม่เคยมีแนวทางปฏิบัติมาก่อน นิติกรผู้ประสานงานคดีจึงต้องศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการ

ประนีประนอมยอมความในศาล ตลอดจนแนวทางการขออนุมัติการผ่อนชำระหนี้จากกรมบัญชีกลาง การจัดทำสัญญาประนีประนอมให้ความถูกต้อง รัดกุมมากที่สุด

2. แนวทางไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความในศาล ก่อให้เกิดประโยชน์ที่ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ผลคดีที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดผลสำเร็จของงาน เนื่องจากได้รับ ชำระหนี้เต็มตามฟ้องด้วยการผ่อนชำระ ทำให้ในส่วนของคดีซึ่งศาลได้มีคำพิพากษาตามยอม คดีจึง เสร็จเด็ดขาดไปจากศาล ไม่ต้องรับภาระ ยุ่งยากในการดำเนินคดีในศาลต่อไปซึ่งอาจจะต้องต่อสู้คดีถึง 3 ศาล อย่างกรณีคดีลักษณะเดียวกันนี้ที่จะเกิดในอดีตและดอกเบี้ยผิดนัดอาจจะเพิ่มขึ้นจนกลายเป็น จำนวนหนี้ที่สูงขึ้น จนเป็นการยากในการติดตามการบังคับคดี

3. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการระงับข้อพิพาททางแพ่งโดยการไกล่เกลี่ยและ ประนีประนอมยอมความ อยู่ที่เนื้อหาของการประนีประนอมยอมความ การพิจารณารายละเอียด ข้อเสนอในลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างยอมผ่อนผันให้กันและกัน และที่สำคัญก็คือ ต้องขึ้นอยู่กับความ ยินยอมพร้อมใจของคู่ความทุกฝ่ายด้วย

3. เปรียบเทียบการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ

ประเด็นพิจารณา	การเจรจาต่อรอง	การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	การฟ้องร้องคดีต่อศาล
ผู้มีอำนาจชี้ขาดตัดสิน	คู่กรณีพิพาทกัน	คู่กรณีพิพาทกัน	ผู้พิพากษา
ผู้ควบคุมกติกาหรือกระบวนการระงับข้อพิพาท	คู่กรณีพิพาทกัน	ผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอมมีส่วนร่วม ส่วนหนึ่ง	ผู้พิพากษา
บทบาทของคนกลางที่เข้าช่วยเหลือการระงับข้อพิพาท	ไม่มี	เป็นผู้ช่วยเหลือในการเสนอแนะทางออก	ผู้พิพากษาเป็นคนกลางในการพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดี
ผลของการเข้าสู่กระบวนการระงับข้อพิพาท	คู่กรณีเป็นผู้เตรียมการต่าง ๆ เพื่อตกลงกัน	คู่กรณีที่เกี่ยวข้องสามารถตกลงร่วมกันได้	ผลชนะ/แพ้ของคดีโดยอาศัยหลักกฎหมายและพิจารณาจากพยานหลักฐาน

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบการระงับข้อพิพาททางแพ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ

จะเห็นได้ว่า เมื่อกระบวนการพิจารณาคดีทางศาลเสร็จสิ้นแล้วมักพบว่าอาจไม่ใช่ทางเลือกที่ดีที่สุดในการยุติข้อพิพาทเพราะเป็นวิธีการที่มีความล่าช้าเนื่องจากการนำสืบพยานหลักฐานที่ใช้เวลานานรวมถึงมีค่าใช้จ่ายสูงสำหรับใช้ในการดำเนินกระบวนการทางศาล เช่น ค่าทนายความ ค่าธรรมเนียมศาล ซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับสภาพความขัดแย้งเพียงเล็กน้อย ดังนั้น การไกล่เกลี่ยจึงเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution หรือ ADR) สำหรับการระงับข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีในเบื้องต้นได้ทั้งก่อนมีการฟ้องเป็นคดีความกันในศาลหรือเมื่อมีคดีที่อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาของศาล

บรรณานุกรม

หนังสือ

- ชูเกียรติ ดันทวิวงศ์. (๒๕๔๑). การระงับข้อพิพาททางแพ่ง โดยการไกล่เกลี่ยในศาล : ศึกษากรณี ศาลแพ่งกรุงเทพใต้. งานวิจัยหลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.)” รุ่นที่ ๓ วิทยาลัยการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.
- โชติช่วง ทังวงศ์. (ม.ป.ป.). รวมบทความการไกล่เกลี่ยและการประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : แนวปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับการทำสัญญา ประนีประนอมยอมความและการพิพากษาตามยอม. กรุงเทพฯ : สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.
- พรณยง พุฒิกษา. (๒๕๕๕). การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท : กระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก. กรุงเทพฯ : ธนาเพชร.
- ประเสริฐ เสียงสุทธีวงศ์. (๒๕๕๗). คู่มือการศึกษา สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. กรุงเทพฯ : อภิโชติ.
- ปรัชญา อยู่ประเสริฐ. (ม.ป.ป.). รวมบทความการไกล่เกลี่ยและการประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ขั้นตอนกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. กรุงเทพฯ : สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.
- มานิตย์ จุมปา. (๒๕๕๑). คำอธิบายสัญญาประนีประนอมยอมความ. (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- วรรณชัย บุญบำรุง ธนกฤต วรณัชชากุล และคณะ. (๒๕๕๕). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับอ้างอิง. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- ศาลแพ่ง. (๒๕๓๙). เทคนิคการไกล่เกลี่ย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ออตตยา.
- สำนักงานคดีแพ่ง สำนักงานอัยการสูงสุด. (๒๕๕๕). คู่มือส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแพ่ง. กรุงเทพฯ : สำนักงานอัยการสูงสุด.
- สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม. (๒๕๖๐). คู่มือการระงับข้อพิพาททางเลือกสำหรับประชาชน. กรุงเทพฯ : บริษัท คัมปาย อิมเมจจิ้ง จำกัด.
- อนันต์ จันทรโอภากร. (๒๕๕๘). ทางเลือกในการระงับข้อพิพาท: การเจรจา การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท อนุญาโตตุลาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ-สกุล	นางสาวปิยธิดา ปลอดทอง
ตำแหน่งปัจจุบัน	นิติกรชำนาญการพิเศษ
คุณวุฒิการศึกษา	LL.M. (Master of Laws), University of New South Wales, Sydney Australia นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สถานที่ติดต่อ	กลุ่มงานกฎหมาย ๑ สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. 10300
หมายเลขโทรศัพท์	ที่ทำงาน : 0-2242-5900 ต่อ 5861